Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Φιλοσοφική Σχολή

Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών: Ευρωπαϊκή Ιστορία

Διπλωματική εργασία:

‘Η Έννοια της Σεξουαλικότητας στο Μεσαίωνα’

Συγγραφέας: Σταυρούλα Πολύδωρα Α.Μ.:201449

Τριμελής Επιτροπή: Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Μαρία Ντούρου-Ηλιοπούλου

Μέλη: Κώστας Γαγανάκης, Νικολέττα Γιαντσή

Αθήνα, 2018

Περίληψη

Στη συνείδηση των ανθρώπων, ακόμα και σήμερα, ο Μεσαίωνας έχει παγιωθεί ως μια χρονική περίοδος η οποία καλύπτει δέκα αιώνες γεγονότων με κύρια χαρακτηριστικά του να θεωρούνται η οπισθοδρόμηση, η άνθιση του φανατισμού ιδιαίτερα του θρησκευτικού, η στασιμότητα και η αύξηση των δεισιδαιμονιών. Αυτή η αντίληψη όμως έχει αρχίσει να χάνει έδαφος και ο όρος «σκοτεινοί χρόνοι» ορθώς αρχίζει να πιστεύεται ότι ταιριάζει μόνο σε μερικά σημεία της χιλιετούς περιόδου. Στη συγκεκριμένη εποχή διακρίνεται η εδραίωση της παντοδυναμίας της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας σ' όλες τις πτυχές της ζωής των ανθρώπων εφόσον ήταν η μόνη σταθερή δομή σε έναν κόσμο χαώδη που συνεχώς μεταβάλλονταν. Η σεξουαλικότητα ήταν ο τομέας που κατακρίθηκε περισσότερο από το εκκλησιαστικό δίκαιο, αφού ήταν αυτή που διαχώριζε σε μεγάλο βαθμό το νεοσύστατο χριστιανισμό από το παγανιστικό παρελθόν της Ευρώπης. Στη παρούσα εργασία θα γίνει αναφορά στο πως η Καθολική Εκκλησία όρισε την έννοια της σεξουαλικότητας αλλά και πως τη βίωσε ο απλός πιστός. Θ' αναφερθούμε στις σεξουαλικές και φυλετικές ταυτότητες και τις διαφορές που είχαν τόσο μέσα στο ιερό μυστήριο του γάμου όσο και στις εξωσυζυγικές σχέσεις. Επιπλέον θα γίνει λόγος για δύο μορφές της σεξουαλικότητας, την ομοφυλοφιλία και την κτηνοβασία καθώς και τον αμφιλεγόμενο ρόλο της πορνείας και την εμπλοκή της σεξουαλικότητας στη μαγεία. Αντικείμενο της έρευνας είναι η όσο το δυνατόν ρεαλιστική διάσταση των γεγονότων σε μια παρεξηγήσιμη ιστορικά χρονική περίοδο.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κα. Μαρία Ντούρου – Ηλιοπούλου και τον καθηγητή κο. Κώστα Γαγανάκη, για τη συνεργασία μας στην εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας. Η ηθική και η υλική υποστήριξη και βοήθειά τους ήταν πολύτιμη σε κάθε στάδιο αυτού του ταξιδιού.

Στους γονείς και την αδερφή μου.

Περιεχόμενα

Περίληψη....1
Ευχαριστίες....2
Εισαγωγή....5
Κεφάλαιο 1ο: Γενική θεώρηση της σεξουαλικότητας στο Μεσαίωνα....7
Κεφάλαιο 2ο: 11
2.1 Ο γάμος, η εξέλιξή του και ο ρόλος της σεξουαλικότητας μέσα στο γάμο....12
2.2 Σχέσεις εκτός γάμου....23
Κεφάλαιο 3ο: Παρεκκλίνοντες σεξουαλικότητες....27
3.1 Ομοφυλοφιλία....27
3.2 Κτηνοβασία....38
3.3 Πορνεία....43
3.4 Μαγεία....53
Επίλογος....62
Βιβλιογραφία....68

Εισαγωγή

Η θεμελιώδης σημασία της σεξουαλικότητας εκφράζονταν ανά τους αιώνες από όλους τους λαούς. Το αιδοίο και ο φαλλός, ως φορείς της γονιμότητας, ήταν ιερά για τους αρχαίους πολιτισμούς και οι σεξουαλικές πράξεις ήταν αναπόσπαστο κομμάτι τους. Οι λαοί τιμούσαν τη σεξουαλικότητα με την ιερογαμία, την ιερή συνουσία δύο ανθρώπων συνήθως μέσα στο χώρο του ναού με το συγκεντρωμένο πλήθος να επιδίδεται σε τεράστια μαζικά όργια. Το σεξ ήταν συνήθης ιεροπραξία στις πρωτόγονες κοινωνίες και έδενε τους ανθρώπους με τα ιερά δεσμά συνύπαρξης. Γιόρταζαν τη σεξουαλικότητα με σαρκική συνεύρεση σε ναούς ως διαρκή πρακτική χωρίς όμως να περιφρονούνται οι ιερόδουλες, τις οποίες μάλλον εκτιμούσαν περισσότερο από τις άλλες γυναίκες. Η γυναικεία σεξουαλικότητα χρησιμοποιείτο λοιπόν για θρησκευτικούς σκοπούς. Η γυναίκα μέσω της συγκεκριμένης λειτουργίας ήταν αντικείμενο σεβασμού, κομμάτι της ενοποίησης με την ιδέα του ιερού, έτσι όπως το ιερό γινόταν αντιληπτό στη συγκεκριμένη εποχή. Διακρίνεται ξεκάθαρα λοιπόν ότι οι παραδοσιακές αντιλήψεις του σεξ στις πρωτόγονες κοινωνίες ήταν απλά ένας δρόμος προς την ένωση με τους θεούς.

Μετά από αιώνες όμως που η σεξουαλικότητα εξυμνήθηκε και η γυναίκα απολάμβανε το σεβασμό, άρχισε να αποκτάει πολέμιους που σιγά σιγά η δύναμή τους μεγάλωνε. Ο μονοθεϊστικός Ιουδαϊσμός και μετέπειτα ο Χριστιανισμός ήρθαν σε σύγκρουση με τις αρχαίες θρησκείες σε ότι αφορά τη σεξουαλικότητα. Αρχίζει να υφίσταται μια κατάπνιξη των συναισθημάτων, να εμφανίζονται οι σωματικές αυτοτιμωρίες και το μίσος για το σώμα. Ο Απόστολος Παύλος χαρακτηριστικά ανέφερε ότι: «στη σάρκα δεν υπάρχει τίποτα καλό…».[1]

Με την εγκαθίδρυση του Χριστιανισμού και του εκκλησιαστικού δικαίου, οι πρωταρχικές μορφές νόμου που ρύθμιζαν τη σεξουαλικότητα παραμερίστηκαν. Στις περιοχές της πρώην Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας ίσχυε το ρωμαϊκό δίκαιο ενώ στις περιοχές της Γερμανίας και της Σκανδιναβίας, υπήρχαν διάφορες μορφές παγανιστικών νόμων που είχαν όμως ενσωματώσει διάφορα ρωμαϊκά στοιχεία με το πέρασμα των χρόνων. Το ρωμαϊκό δίκαιο διέφερε από το εκκλησιαστικό δίκαιο σε ότι αφορά τη σεξουαλικότητα. Δε γίνονταν δίωξη των σεξουαλικών πράξεων μεταξύ του ιδίου φύλου (εκτός αν ένας αρσενικός ενήλικας επέτρεπε στον εαυτό του να ‘εισχωρήσει’ σ’ έναν κατώτερο του, παραδείγματος χάριν σε ένα σκλάβο), επέτρεπε το διαζύγιο, δεν αναγνώριζε τη μοιχεία σε έναν παντρεμένο άντρα (η παντρεμένη γυναίκα όμως τιμωρούνταν ως μοιχαλίδα) και δεν είχε καμία ηθική ανησυχία σε ότι αφορούσε τον αυνανισμό όπως γίνονταν στο εκκλησιαστικό δίκαιο.

Στο Μεσαίωνα (476 μ.Χ.-1492 μ.Χ.) λοιπόν η σεξουαλικότητα αρχίζει να αλλάζει με πρωτεργάτη σε αυτή την αλλαγή τη Καθολική Εκκλησία. Οι σεξουαλικές πράξεις εκτός γάμου

[1] Απόστολος Παύλος, προς Ρωμαίους, Ζ'(7) 14-25.

ήταν αμαρτία, ενώ σεξουαλικές πρακτικές όπως η σοδομία θεωρούνταν διαστρέβλωση της φύσης και θανάσιμο αμάρτημα. Τιμωρίες και ποινές δημιουργήθηκαν με σκοπό να κατευνάσουν τα σεξουαλικά πάθη των πιστών έχοντας ως απώτερο σκοπό τη σωτηρία της ψυχής. Η αγαμία, η προσευχή, η μετάνοια και η αγνότητα προωθούνταν από τους εκκλησιαστικούς κύκλους και θεωρούνταν ο ανώτερος προορισμός του ανθρώπου. Φαίνεται δηλαδή ότι, ο Μεσαίωνας είχε οργανώσει γύρω από το θέμα της σάρκας και της μετάνοιας έναν αρκετά συνεκτικό ρόλο.[2]

Η ιδέα της αμαρτίας άρχιζε να γίνεται θεμελιώδης για οποιαδήποτε κατανόηση της γενετήσιας ορμής και της σεξουαλικής συμπεριφοράς. Οποιαδήποτε σεξουαλική συμπεριφορά έξω από αυτά που όριζε η Εκκλησία αντιμετωπίστηκαν ως θανάσιμο αμάρτημα και κατάχρηση των ιερών διαταγμάτων του Θεού για την ανθρωπότητα. Ήταν αμαρτία ακόμα και να υπάρχει ευχαρίστηση. Πίστευαν ότι ο διάβολος ήταν πάντα έτοιμος να χρησιμοποιήσει οποιοδήποτε σεξουαλικό πειρασμό με σκοπό να οδηγήσει την ανθρωπότητα στην αιώνια καταδίκη.

Στη συγκεκριμένη εργασία θα αναφερθούμε αρχικά στο ποιες ακριβώς ήταν οι πεποιθήσεις των ανθρώπων την περίοδο του Μεσαίωνα και τι πίστευαν για την έννοια της σεξουαλικότητας σε διάφορους τομείς ανεξάρτητα από τις επιταγές της θρησκείας. Επίσης το ρόλο που έπαιξε η ίδια η Εκκλησία στην αλλαγή του τρόπου που οι άνθρωποι έβλεπαν τις σεξουαλικές σχέσεις και πως αυτό επηρέασε τη ζωή τους. Ακόμα θα αναφερθούμε σε τέσσερις ομάδες που δεν ταίριαζαν στα ‘φυσιολογικά’ πρότυπα σεξουαλικής ηθικής που είχαν εγκαθιδρυθεί εκείνη την εποχή και θεωρούνταν σεξουαλικά παρεκκλίνουσες συμπεριφορές. Ομοφυλόφιλοι και λεσβίες, κτηνοβάτες, ιερόδουλες και μάγισσες ήταν μερικές από τις ομάδες που ζούσαν ‘υπογείως’, αλλά κατάφεραν να αποτελέσουν ένα σημαντικό κομμάτι, η καθεμία ξεχωριστά, στη ζωή της εκάστοτε κοινωνίας που συνυπήρχαν.

Τέλος να αναφέρουμε ότι σε μερικά σημεία η αναφορά που θα γίνεται ξεπερνάει τα όρια του Μεσαίωνα και φτάνει μέχρι και την νεότερη πρώιμη εποχή.

[2] Michel Foucault, Η ιστορία της σεξουαλικότητας, τόμος Ι, Πλέθρον, Αθήνα 2011, σελ. 46.

Κεφάλαιο 1ο: Γενική θεώρηση της σεξουαλικότητας στο Μεσαίωνα

Ο ορισμός της σεξουαλικότητας αναφέρεται σ' ολόκληρη τη σφαίρα της ανθρώπινης ερωτικής εμπειρίας. Σεξουαλική επιθυμία, ταυτότητα και σεξουαλική συνεύρεση είναι μερικές μόνο από τις κατηγορίες που την αποτελούν ανεξαιρέτως φύλου, γένους και σεξουαλικού προσανατολισμού.

Στη σημερινή εποχή ένας άνθρωπος είναι δυνατόν να γεννηθεί άντρας όμως να αποκτήσει γυναικεία ταυτότητα και αμφιφυλόφιλο προσανατολισμό. Οι τρείς όροι [γένος–φύλο-προσανατολισμός] μπορούν να αναδιπλώνονται και να επικαλύπτουν ο ένας τον άλλο. Στο Μεσαίωνα όμως ο διαχωρισμός αυτών των τριών στοιχείων δεν υπήρχε. Η σεξουαλικότητα δε διαχώριζε τους τρείς όρους.[3] Αν κάποιος απέκλινε από τα πρότυπα σεξουαλικής συμπεριφοράς οι άνθρωποι υπέθεταν ότι η παραλλαγή αυτή ήταν θέμα βιολογίας ή φυλετικής ταυτότητας. Τα τρία στοιχεία συνυπήρχαν πάντα και δεν αναμειγνύονταν. Αν ένα άτομο είχε γυναικείο σώμα, γυναικεία ταυτότητα και σεξουαλική επιθυμία για μια άλλη γυναίκα υπέθεταν ότι αυτή η επιθυμία προέρχεται από ένα αρρενωπό σώμα και αποτελούσε μια αρρενωπή συμπεριφορά.[4]

Εκείνη την περίοδο διαχώριζαν τη σεξουαλική συμπεριφορά των ανθρώπων με βάση την ενεργητική-παθητική διχοτόμηση που ίσχυε και για τις κοινωνικές τους συναναστροφές. Η αρρενωπότητα σχετίστηκε με την ενεργητικότητα και η θηλυκότητα με την παθητικότητα. Οι άντρες ήταν κυρίαρχοι και στην ερωτική συνεύρεση αφού στις κοινωνικές αντιλήψεις της εποχής ήταν ανώτεροι των γυναικών και διακατέχονταν από σοφία και δύναμη. Αντίθετα οι γυναίκες θεωρούνταν κατώτερες με περιορισμένη ευφυία. Οποιαδήποτε απόκλιση από αυτή τη διχοτόμηση θεωρούνταν ότι ήταν πράξη κοινωνικά επαναστατική[5] αφού θα διαταράσσονταν η ίδια η δομή της μεσαιωνικής κοινωνίας. Η ανδρική υπεροχή πάνω στη σεξουαλική πράξη γίνονταν αντιληπτή με επιθετική πρόθεση προς τις γυναίκες όμως δεν ήταν κατακριτέο όσο η κοινωνική ηρεμία δεν κλονιζόταν. Αντίθετα οι γυναίκες, που θεωρούνταν εκ φύσεως λάγνες, έπρεπε να αντιστέκονται στις σεξουαλικές επιθυμίες με σκοπό τη διατήρηση της ηθικής τους αφού η ατίμωση τους επηρέαζε αρνητικά και τον περίγυρό τους. Η μόνη αποδεκτή κοινωνική ταυτότητα των γυναικών που ταίριαζε στην κοινωνική θέση τους ήταν η παρθενία, ο γάμος και η χηρεία.

Υπήρχε όμως και μια πιο σκοτεινή πτυχή της σεξουαλικότητας και αφορούσε κυρίως τις γυναίκες και τα παιδιά της περιόδου. Οι γυναίκες δε μπορούσαν να ταξιδεύουν μόνες χωρίς αντρική παρουσία γιατί υπήρχε ο κίνδυνος σεξουαλικής παρενόχλησης. Τα κορίτσια έπρεπε

[3] Ruth Mazo Karras, Sexuality in medieval Europe: Doing Unto Others, Routledge ,NY, 2005, pp 7-8
[4] Ό.π., 7
[5] Ό.π΄, 122-123

να παντρευτούν όταν τους εμφανίζονταν η πρώτη έμμηνος ρύση και πολλά αγόρια κακοποιούνταν από ιερείς κάτω από τον εκπαιδευτικό τους μανδύα. Σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, οι χριστιανοί τουλάχιστον τους πρώτους αιώνες, χρησιμοποίησαν σεξουαλικά μαρτύρια για να προσηλυτίσουν παγανιστές και μετέπειτα τα χρησιμοποίησαν ως ποινές σε παραβατικές συμπεριφορές σεξουαλικών αμαρτιών. Δύο από τα βασανιστήρια που χρησιμοποιούνταν ήταν το μαρτύριο του στήθους[6] και το μαρτύριο του αχλαδιού της οδύνης.[7]

Η παρθενία των γυναικών είναι ένα παράδειγμα που δείχνει τη σύνδεση της φυλετικής και της κοινωνικής ταυτότητας και πως αυτές αλληλοεπιδρούσαν. Η παρθενία ήταν συνώνυμη με την οικογενειακή τιμή, καθώς η παράβαση της γυναικείας σεξουαλικότητας επιδρούσε αρνητικά ή στον αρχηγό της οικογένειας αν ήταν ελεύθερη ή στο σύζυγο αν ήταν παντρεμένη.[8] Το να εκμεταλλευτείς σεξουαλικά μια γυναίκα, εκείνη την περίοδο, δεν ήταν αδίκημα ενάντια στο σώμα της ούτε στην ίδια αλλά μια φανερή πρόκληση ενάντια στην εξουσία των αντρών που σχετίζονταν μαζί της. Μια χαρακτηριστική ιστορία είναι η περίπτωση της Nicolina, ανιψιάς του αρχιτεχνίτη master Blasio, η οποία συνουσιάστηκε με τον μαθητή του θείου της Giacomello Bono. Ο θείος της αμέσως μετά τη γνωστοποίηση της ιστορίας υπέπεσε σ' ατίμωση ως ο άντρας της οικογένειας ο οποίος ήταν υπεύθυνος για την παρθενία της ανιψιάς του.[9]

Όμως ο κύριος ρυθμιστής το Μεσαίωνα και στο θέμα της σεξουαλικότητας ήταν η Καθολική Εκκλησία. Σε όλη τη μεσαιωνική περίοδο διακρίνουμε την κατάπνιξη της σεξουαλικής επιθυμίας. Ειδικά τους πρώτους αιώνες ο χριστιανισμός προσπαθούσε να σπάσει κάθε δεσμό με τον αρχαίο παγανιστικό κόσμο και η σεξουαλικότητα ήταν ένα από αυτά τα στοιχεία. Οποιαδήποτε σεξουαλική δραστηριότητα ή επιθυμία θεωρούνταν αμαρτία και επιβάλλονταν ποινές αναλόγως. Σταδιακά η Εκκλησία άρχισε να ελέγχει ολοκληρωτικά τη σεξουαλική δραστηριότητα. Ακόμα και μέσα στο γάμο, το σεξ για λόγους αναπαραγωγής

[6] Το μαρτύριο του στήθους ήταν το μαρτύριο που οι βασανιστές επεφύλασσαν για τις γυναίκες που συλλαμβάνονταν. Πέρα από τον βιασμό και τον δημόσιο σεξουαλικό εξευτελισμό, φρόντιζαν να μαρκάρουν τα στήθη τους ή να τα αφαιρούν, συχνά με ένα όργανο που ονομαζόταν 'breast ripper' που έμοιαζε με γάντζο και "παγίδευε" σφιχτά το στήθος και με ένα τράβηγμα το ξέσχιζε. Μια παραλλαγή του, συχνά χρησιμοποιούμενο για γυναίκες που τιμωρούνταν επειδή είχαν αποβάλει, ονομαζόταν "η Αράχνη" και ήταν παρόμοιος γάντζος, ο οποίος ήταν στερεωμένος σε τοίχο. Αφού προσαρμοζόταν στο γυναικείο στήθος, ο βασανιστής μπορούσε να τραβά κατά βούληση το σώμα του θύματος προς τα πίσω μέχρι να πετύχει το σκοπό του.

[7] Ήταν ένα χάλκινο όργανο σε σχήμα μεγάλου αχλαδιού που δια της βίας έμπαινε από τον βασανιστή στις οπές του θύματος, στο στόμα για τους βλάσφημους και τους ψεύτες, στον πρωκτό για τους ομοφυλόφιλους και στον κόλπο για τις γυναίκες. Με τη βοήθεια μιας βίδας που γυρνούσε ο βασανιστής το αχλάδι άνοιγε και στη συνέχεια έσκιζε το θύμα προκαλώντας του τρομερές παραμορφώσεις

[8] Guido Ruggiero, Binding Passions: Tales of Magic, Marriage and Power at the End of the Renaissance, Οξφόρδη, OUP, 1993, pp. 130-132, 148.

[9] Ruggiero G.,The Boundaries of Eros. Sex Crime and Sexuality in Renaissance Venice, Οξφόρδη, OUP, 1985, 17

άρχισε να θεωρείται οριακά ανεκτό. Θεωρούσαν ότι η ίδια η επιθυμία της σεξουαλικότητας απειλούσε την ανθρώπινη ψυχή και τη σωτηρία της και η ευχαρίστηση ήταν δύναμη κακού.

Η μεσαιωνική Ευρώπη άρχισε λοιπόν να αποκτά μια πλήρως αρνητική στάση όσον αφορά το σεξ. Σχεδόν κάθε εκδήλωση της σεξουαλικότητας ήταν δυνατόν να επιφέρει βαριά τιμωρία από τους εκκλησιαστικούς φορείς, η αγνότητα θεωρούνταν ιερή ενώ εκθειαζόταν ακόμα και η αυτοτιμωρία ως μέσο ποινής από τους ίδιους τους πιστούς. Οι θεολόγοι αλλά και οι ιερείς και μοναχοί καθύβριζαν το σώμα με τον Άγιο Φραγκίσκο της Ασίζης ν' αναφέρει χαρακτηριστικά για το σώμα: «ότι πρέπει να το μισούμε επειδή επιθυμεί μια σαρκική ζωή».[10] Η σεξουαλική επιθυμία έπρεπε λοιπόν, να καταπολεμηθεί μ' οποιοδήποτε κόστος και στέρηση τόσο σωματική και πνευματική όσο και σε προσωπικό επίπεδο για τον κάθε πιστό αφού ήταν μίασμα και απειλή για τη ψυχή.

Τον 13ο αιώνα οι Πατέρες της Εκκλησίας είχαν ήδη αρχίσει να φτιάχνουν τους κανονισμούς της ορθής σεξουαλικότητας. Υπήρξε εκστρατεία ενάντια στην ομοφυλοφιλία, ο γάμος άρχισε να θεωρείται ιερό μυστήριο και οι ιερόδουλες άρχισαν να διαχωρίζονται από τον υπόλοιπο πληθυσμό. Επιπλέον δημιουργήθηκε ο κανονισμός της πνευματικότητας ότι ο κλήρος δηλαδή κατέχει τη μοναδική δυνατότητα επικοινωνίας με το Θεό. Έτσι η Εκκλησία άρχισε να εδραιώνεται στην ηθική και πνευματική ζωή των μεσαιωνικών ανθρώπων η οποία περιέγραφε και διατύπωνε, εκτός των άλλων, ποιες σεξουαλικές πράξεις οι άνθρωποι επιτρέπονταν να πραγματοποιούν καθώς και να υποδηλώνουν το χώρο, το χρόνο και με ποιο σύντροφο. Οι δάσκαλοι της Εκκλησίας δίδασκαν ότι η αγνότητα και η αγαμία είναι οι υπέρτατες μορφές ζωής. Το σεξ θεωρούνταν αναγκαίο κακό, αφού ήταν ο μόνος τρόπος αναπαραγωγής όμως συνέχιζαν να πιστεύουν ότι η αληθινή αποστολή του ανθρώπου είναι η αναζήτηση της πνευματικής τελειότητας η οποία ήταν μη-σεξουαλική αφού έπρεπε να υπερβεί τη σάρκα. Ο Άνσελμος του Canterbury αναφέρει: «Ω αγαπημένε Ιησού Χριστέ, κάνε με να προσευχηθώ σ' εσένα, από αγάπη και επιθυμία για σένα, να παραμερίσω το βάρος των σαρκικών επιθυμιών και τις γήινες διαμάχες. Άσε τη ψυχή μου να κυριαρχήσει επί της σάρκας…… και στη συνέχεια υπόταξέ με τόσο προς τα έσω όσο και προς τα έξω ως Εσύ επιθυμείς……..».[11]

Ο Άγιος Αυγουστίνος ήταν πιο σκληρός στις διδαχές του περί της σεξουαλικής συνεύρεσης αφού θεωρούσε ότι το σεξ είναι μίασμα εξαιτίας του προπατορικού αμαρτήματος και αυτό τον οδήγησε να θεωρεί κάθε ερωτική πράξη αμαρτωλή. Κατά τον Αυγουστίνο η βούληση του ανθρώπου ήταν ανίσχυρη. Δεν υπάρχει άνθρωπος που να επιθυμεί την αμαρτία αλλά πάντα θα υποκύπτει σ' αυτήν. Ανέφερε χαρακτηριστικά, «Κύριε, χάρισέ μου αγνότητα και εγκράτεια αλλά όχι ακόμα».[12] Για τον Αυγουστίνο ό άνθρωπος δε μπορούσε να επιλέξει παρά μόνο το

[10] Karlheinz Deschner, Σεξουαλικότητα και Χριστιανισμός, Μαύρη Λίστα, Αθήνα 1999, 13.
[11] St. Anselm's Book of Meditation and Prayers, Burns and Oates, London, 1872.
[12] St. Augustine, The Confessions of Saint Augustine, translated by Edward B. Pusey, Grand Rapids MI, Christian Classics Ethereal Library, USA, 1996,178.

κακό. Αυτές οι θέσεις του Αυγουστίνου είχαν άμεσες συνέπειες στις απόψεις του τόσο για τη λειτουργία της επιθυμίας όσο και για την ανθρώπινη σεξουαλικότητα. Αυτά τα συνέδεσε με την επιθυμία της σάρκας που ήταν έργο του διαβόλου. Με την εδραίωση των απόψεων του Αυγουστίνου, οι κήρυκες οι εξομολογητές και οι ιερείς άρχισαν να κάνουν και αυτοί με τη σειρά τους την εξίσωση ότι το σεξ είναι απόρροια του προπατορικού αμαρτήματος. Μέσω αυτών πέρασε και στην αντίληψη των απλών ανθρώπων.[13]

Υπήρχε όπως και μια άλλη όψη τόσο της Εκκλησίας όσο και της κοινωνίας εκείνη τη περίοδο. Ιερείς που αποπλανούσαν γυναίκες, παράνομοι δεσμοί, ομοφυλοφιλία, βία προς τις γυναίκες. Όλα αυτά δείχνουν ότι δεν αποδέχονταν όλοι πλήρως την επίσημη θέση της Εκκλησίας στα θέματα της σεξουαλικότητας καθώς και την υποκρισία που η ίδια έκρυβε και αρκετοί ήταν αυτοί που αγνοούσαν το κήρυγμα της στην καθημερινή ζωή τους.

Η διαφορά της θέσης του κλήρου και των λαϊκών και τα λαϊκά θρησκευτικά κινήματα είναι παραδείγματα που δείχνουν το σκεπτικισμό της κοινωνίας στο κήρυγμα της Καθολικής Εκκλησίας. Αρχικά έχουμε τη θέση του κλήρου και των λαϊκών. Οι καθολικός κλήρος, λόγω της οικειοθελούς αγαμίας που είχε επιβάλει η Εκκλησία, πίστευε ότι είχαν αποκτήσει πνευματική ανωτερότητα εν μέρει από τη σεξουαλική αποχή. Οποιοδήποτε λαϊκό κίνημα που στόχευε να μιμηθεί τη ζωή των κληρικών έκανε τους θεολόγους καχύποπτους αφού πίστευαν ότι με αυτό τον τρόπο θα εξαλείφονταν η διάκριση αυτή.[14]

Το κίνημα των Χιλιαστών ήταν ένα θρησκευτικό λαϊκό κίνημα που αμφισβήτησε το υπάρχον μοντέλο, του διαχωρισμού δηλαδή της εκκλησίας από τον πιστό. Πίστευε ότι η διχοτόμηση της εκκλησιαστικής ελίτ από το φτωχό πιστό, η χλιδή των ανώτερων στρωμάτων και η εξαθλίωση του λαού ήταν λάθος και απέρριπταν τα δόγματα και τα τελετουργικά της Καθολικής Εκκλησίας. Οι Χιλιαστές πίστευαν ότι οι τυραννισμένοι πιστοί ήταν οι πραγματικοί πιστοί σ' αντίθεση με τους πλούσιους και τον κλήρο που ζούσαν μέσα στη χλιδή αδιαφορώντας για τη φτώχεια και την πείνα και άρα ήταν ανάξιοι της χάρης του Θεού.

Οι Benadanti στην περιοχή Friuli της βορειοανατολικής Ιταλίας ήταν ένα άλλο λαϊκό κίνημα.[15] Οι Benandanti προσπαθούσαν να υπερασπιστούν τη χριστιανική πίστη της περιοχής από το κακό που παραμόνευε. Πρώτη καταγραφή αυτής της ομάδας βρίσκουμε στο βιβλίο του Carlo Ginzburg "The Night Battles'. Όσοι άνηκαν σ' αυτή την ομάδα μεταμορφώνονταν σε διάφορα ζώα κάποιες εορταστικές μέρες του έτους και πολεμούσαν διάφορους δαίμονες. Στόχος ήταν να εξασφαλίσουν την καλή σοδειά του χωριού αλλά και τη διασφάλιση της

[13] Να τονίσουμε απλά ότι ο ίδιος ο Χριστός στη διδασκαλία του δεν είχε αναφερθεί πουθενά για το προπατορικό αμάρτημα. Ο ίδιος οραματίστηκε το γάμο ως φυσική κατάληξη του ανθρώπου και το θεωρούσε δεσμό αδιάλυτο, εκτός από περιπτώσεις μοιχείας.
[14] Ruth Mazo Karras, Sexuality in medieval Europe: Doing Unto Others, pp 118-119
[15] Guido Ruggiero, Binding Passions: Tales of Magic, Marriage and Power at the End of the Renaissance, Οξφόρδη, OUP, 1993, pp. 130-132, 148

πνευματικής και υλικής βάσης της χριστιανικής αγροτικής κοινωνίας. Οι Benandanti χαρακτηρίστηκαν ως άτομα που είχαν εισέλθει στη δούλεψη του διαβόλου, ήταν δηλαδή μάγοι και μάγισσες. Παρ' όλες τις προσπάθειες των κατηγορούμενων να πείσουν για την αθωότητα τους ότι ήταν καλοί χριστιανοί η Εκκλησία είχε ήδη καταλήξει σε συμπεράσματα. Στα μάτια τους οι διάφορες ικανότητες που κατείχαν οι Benandanti καθώς και οι μυστικές συναντήσεις παρέπεμπαν σε sabbaths μαγισσών και έτσι τους είχαν εξισώσει με το παγιωμένο στερεότυπο της μαγείας.

Εν κατακλείδι την περίοδο του Μεσαίωνα φαίνεται ότι ορίζονταν διαφορετικά οι σεξουαλικές συμπεριφορές και οι φυλετικές ταυτότητες των ανθρώπων. Η Καθολική Εκκλησία ως επικρατούσα δύναμη της εποχής και φρουρός της ηθικής ήταν αντίθετη και προς την έκφραση της σεξουαλικότητας αλλά και σ' οποιοδήποτε κίνημα στρεφόταν ενάντια στις διδαχές της. Στη σημερινή εποχή επειδή τα περισσότερα που γνωρίζουμε για τη σεξουαλικότητα εκείνης της περιόδου είναι είτε από κείμενα θεολόγων είτε από το εκκλησιαστικό δίκαιο της Καθολικής Εκκλησίας αυτό δεν αντικατοπτρίζει πλήρως τι συνέβαινε στον απλό άνθρωπο σε σχέση με τη σεξουαλική του δραστηριότητα.

Κεφάλαιο 2ο:

2.1 Ο γάμος, η εξέλιξή του και ο ρόλος της σεξουαλικότητας μέσα στο γάμο

Η σεξουαλική επιθυμία, σύμφωνα με τους δασκάλους της Καθολικής Εκκλησίας, δόθηκε μόνο για το σκοπό της αναπαραγωγής. Ο γάμος ήταν το βασικό μέσο του χριστιανισμού για να χαλιναγωγήσει τη σεξουαλική επιθυμία. Σύμφωνα με τον Απόστολο Παύλο αν και η αγαμία ήταν η ιδανική μορφή ζωής, ο γάμος ήταν η αποδεκτή δεύτερη αναγκαία μορφή της, «είναι προτιμότερον κανείς να έλθη εις γάμον, παρά να πυρπολήται από τη φλόγα της σαρκικής επιθυμίας».[16] Με το γάμο προσπαθούσαν να καταπολεμήσουν τη σεξουαλική συνεύρεση υποστηρίζοντας ότι η απόλαυση κατά τη διάρκεια της σεξουαλικής πράξης είναι επιζήμια για τη ψυχή. Μ' αυτό τον τρόπο προσπάθησαν να μετριάσουν τις σεξουαλικές ορμές των πιστών αλλά χωρίς όμως να σταματήσουν να διαιωνίζουν το ανθρώπινο γένος. Έχοντας υπόψιν όλα τα παραπάνω οποιαδήποτε προγαμιαία σεξουαλική δραστηριότητα, τόσο ετεροφυλική όσο και ομοφυλοφιλική, ήταν αμαρτία απλά σε διαφορετικό βαθμό. Όμως και μέσα στο πλαίσιο του γάμου το σεξ τελούνταν ρητά μόνο για αναπαραγωγή και με αρκετούς περιορισμούς. Στη μεσαιωνική αντίληψη, ιδιαίτερα από θεολόγους, αν κάποιος άνδρας αγαπούσε πάρα πολύ τη γυναίκα του και αυτή την αγάπη την εξωτερίκευε δημόσια μπορούσε να θεωρηθεί μοιχός. Ακόμα μπορούσε να θεωρηθεί αμαρτία και ο απλός εναγκαλισμός ενός άντρα με μια γυναίκα που δεν ήταν παντρεμένοι.

Με το να διοχετεύσει τη σεξουαλική δραστηριότητα μέσα στο γάμο και να αυξήσει τον έλεγχό της μέσα στη ζωή του παντρεμένου ζευγαριού, η Εκκλησία άρχισε να μεταμορφώνει τον ίδιο το γάμο από ένα εκτενές κοσμικό γεγονός σε ένα ιερό μυστήριο. Η αλλαγή ξεκίνησε ήδη από τον 9ο μ.Χ. αιώνα. Η τέλεση του γάμου στην αρχή ήταν πιο πολύ ένα απλό γεγονός, ένα ζήτημα διαπραγμάτευσης και συμφωνίας μεταξύ των δύο οικογενειών. Οι ιερείς αναμειγνύονταν ελάχιστα και ο κύριος ρόλος τους ήταν για να ευλογήσουν το νυφικό κρεβάτι. Η τέλεση του μυστηρίου μεταφέρθηκε από τα σπίτια στο ναό. Τα μητρώα άρχισαν να καταγράφουν επισήμως τη τέλεση του κάθε γάμου ενώ παράλληλα εισήχθησαν συγκεκριμένες μέρες της εβδομάδας που μπορούσε να τελείται ο γάμος. Τέλος τέθηκαν ηλικιακά όρια που μπορούσαν οι άνθρωποι να παντρευτούν, με τα 12 έτη να είναι το όριο για τα κορίτσια και τα 14 έτη για τα αγόρια αντίστοιχα.

Η ιεροποίηση του γάμου αν και είχε ήδη αρχίσει να εδραιώνεται, έγινε μυστήριο επισήμως από την Καθολική Εκκλησία με τη σύνοδο του Τρέντο (1545 μ.Χ. -1563 μ.Χ.). Στην 24η συνεδρίαση της έβγαλε επίσημο διάταγμα όσον αφορά το γάμο. Ταυτόχρονα επικύρωσε την υπεροχή της αγαμίας, καταδικάστηκε η παλλακεία και αποφασίστηκε η εγκυρότητα του γάμου

[16] Απόστολος Παύλος, Α' προς Κορινθίους 7:9

να δίνεται μόνο από τον ιερέα με παρουσία δύο μαρτύρων. Τέλος δεν αναγνώρισε σαν προαπαιτούμενο την γονική προέγκριση για να τελεστεί ένας γάμος. Όσον αφορά το διαζύγιο, δεν επέτρεπε ούτε στο μοιχό ούτε στη μοιχαλίδα να ξαναπαντρευτούν αλλά και ούτε έδινε άδεια στο έτερο ήμισυ τους που ήταν ο απατημένος ή η απατημένη για δεύτερο γάμο για όσο καιρό ζούσε το πρώην ταίρι τους. Επίσης απαγόρευσαν σε πνευματικά παιδιά και πνευματικούς γονείς να παντρεύονται μεταξύ τους.[17] Η σύνοδος επιπλέον επικύρωσε το ρόλο του παπά της ενορίας ο οποίος πλέον θα ανακοίνωνε δημόσια το γάμο τρείς μέρες πριν τη τέλεσή του και παράλληλα θα ρωτούσε το μελλόνυμφο ζευγάρι αν ήταν δική τους επιλογή ο γάμος και δεν εξαναγκάζονταν από συγγενείς. Αν η απάντηση του ζευγαριού ήταν θετική τότε ο ιερέας μπορούσε να τους παντρέψει. Μετά την τελετή θα γινόταν πάλι μια ανακοίνωση πριν τη φυσική ολοκλήρωση για να μην υπάρξουν περαιτέρω εμπόδια. Εκτός του ιερέα χρειάζονταν δυο μάρτυρες, όπως είπαμε και το ζευγάρι έπρεπε να περιμένει τρείς μέρες πριν να κοιμηθεί μαζί. Η αντίφαση που υπήρχε ήταν ότι η συγκατάθεση ήταν συνήθως, εάν όχι πάντα, δηλωμένη δημόσια γιατί διαφορετικά ήταν σχεδόν αδύνατο να αποδειχθεί ο γάμος ενώ η ολοκλήρωση συνήθως συνέβαινε σε ιδιωτικό χώρο γι' αυτό και δημιουργήθηκαν έμμεσα αποδεικτικά στοιχεία.[18]

Η ιεροποίηση του γάμου επίσης περιλάμβανε την επιβολή νέων κανόνων με σκοπό να σταθεροποιηθεί και η έννοια και η σημασία του γάμου στην ίδια την κοινωνία. Η επιβολή της μονογαμίας, η μη διαλυτότητα του γάμου, η απαγόρευση τέλεσης του μυστηρίου μέχρι και τον έβδομο βαθμό συγγένειας αίματος και η αποθάρρυνση δεύτερου γάμου ήταν μερικοί από τους νέους κανόνες. Ο πιο σημαντικός όμως κανόνας ήταν η ιδέα της συγκατάθεσης του ίδιου του ζευγαριού. Μέχρι τότε στις γαμήλιες παραδόσεις, που στηρίζονταν στη ρωμαϊκή εποχή, τη συγκατάθεση την έδινε ο πατέρας της νύφης. Η προώθηση λοιπόν της συγκατάθεσης από το ίδιο το ζευγάρι έγινε κυρίως γιατί κάποιος έπρεπε να διαφυλάξει, στη συγκεκριμένη περίπτωση ο ιερέας που θα τελούσε το μυστήριο, ότι η συγκατάθεση ήταν ελευθέρας βούλησης και αποδεκτή και από τον άνδρα αλλά και από τη γυναίκα χωρίς να γνωρίζουμε αν αυτό όντως συνέβαινε για όλα τα ζευγάρια που οδηγούνταν στην εκκλησία. Υπήρχε και ο αντίποδας δηλαδή σε ότι αφορά στη σημασία της ελεύθερης βούλησης που δόθηκε για τη συγκατάθεση σε γάμο.

Πήρε αρκετούς αιώνες όμως, προτού η ανάμειξη της Εκκλησίας στο γάμο να γίνει αποδεκτή από όλη την κοινωνία καθολικά. Τις περισσότερες αντιρρήσεις τις είχε η τάξη της αριστοκρατίας η οποία σ' αρκετές περιπτώσεις επιδοκίμαζε το διαζύγιο ενός ζευγαριού και το προέτρεπε σε νέο γάμο έχοντας ως κύριο λόγο τη συνέχιση της διαδοχής, την απόκτηση

[17] Katherine Crawford, European sexualities 1400-1800, Cambridge University Press New York, 2007, 31.
[18] James A. Brundage, Law sex, and Christian Society in Medieval Europe, University of Chicago Press, Chicago, 1987, 235-237.

περισσότερης γης και περιουσίας. Επίσης υπήρχε και μια διαδεδομένη άποψη ότι η Εκκλησία σχεδίασε τους κανονισμούς προς δικό της όφελος. Πίστευαν ότι τεράστιες εκτάσεις γης που απέκτησε η εκκλησία είτε ως κληροδότημα από άτεκνα ζευγάρια είτε από άγαμες γυναίκες έγινε λόγω διάφορων οδηγιών που είχαν δωθεί από την ίδια την Εκκλησία εξαιτίας της έλλειψης απογόνων. Αυτή όμως η τοποθέτηση μπορεί να θεωρηθεί κλασικό παράδειγμα post hoc ego propter hoc.[19] Παρ' όλ' αυτά όμως η Εκκλησία μέχρι και τον 12ο αιώνα είχε αποκτήσει νομικό, ηθικό και οργανωτικό έλεγχο εντός του γάμου, τουλάχιστον στις περισσότερες περιοχές.

Βλέπουμε δηλαδή ότι αν και η μόνη ορθή διέξοδος της σεξουαλικής επιθυμίας ήταν ο γάμος, οι θεολόγοι έθεσαν περαιτέρω όρια ανάμεσα στα παντρεμένα ζευγάρια. Η ιδέα του σεξ ως υποχρέωση και όχι ως ευχαρίστηση πήγαινε πίσω μέχρι τον Απόστολο Παύλο ο οποίος ανέφερε «Η γυναίκα δεν εξουσιάζει το σώμα της, αλλά, σύμφωνα με τον νόμον του Θεού και έντος του νόμου του Θεού, το εξουσιάζει ο ανήρ ομοίως και ο άνδρας δεν εξουσιάζει το σώμα του, αλλά το εξουσιάζει η σύζυγός του».[20]

Ο ρόλος της γυναίκας και μέσα στο γάμο ήταν υποτελής. Η γυναίκα ήταν η απόγονος της Εύας και η πηγή του προπατορικού αμαρτήματος. Ήταν κατώτερη από τον άνδρα αφού δημιουργήθηκε από το πλευρό του Αδάμ, και είχε έμφυτο το κακό καθώς υπέκυψε στο διάβολο και μύησε τον Αδάμ στη σαρκική απόλαυση. Αυτή η ιδέα της κατωτερότητας της γυναίκας προπαγανδίστηκε, σε αρκετές περιπτώσεις άτυπα, από θεολογικές, ιατρικές επιστημονικές διατριβές καθώς και από την τέχνη και τη λογοτεχνία αλλά κανείς δεν το αμφισβήτησε ως αναληθές. Εξαιτίας του κληρονομικού κακού που υπήρχε μέσα της έπρεπε να πειθαρχηθεί. Γι' αυτό και το εκκλησιαστικό δίκαιο επέτρεπε στο σύζυγο όταν χρειάζονταν να χειροδικεί στη σύζυγό του.[21] Σε νομικό πλαίσιο η γυναίκα δεν είχε πολλά αξιώματα. Δεν μπορούσε να κατέχει δημόσιο αξίωμα, δε μπορούσε να υπηρετήσει στο στρατό ούτε να γίνει δικηγόρος ή δικαστής. Το κοσμικό δίκαιο δικαιολογούσε αυτή τη στάση του με το σκεπτικό ότι οι γυναίκες, εκ φύσεως, ήταν ελαφρόμυαλες, πανούργες, φιλάργυρες και με περιορισμένη ευφυΐα, ενώ το εκκλησιαστικό δίκαιο το δικαιολογούσε με βάση το προπατορικό αμάρτημα. Οι γυναίκες αρχίζουν να αποκτούν δυο αποδεκτά πρότυπα, την παρθενία μέσω της οποίας κάθε γυναίκα θα μπορούσε να αντισταθεί ολοκληρωτικά στην αμαρτία της Εύας που έφερε μέσα της και τη μητρότητα που θεωρούνταν η τέλεια λειτουργία της γυναίκας που δεν ακολουθούσε το δρόμο του μοναχισμού. Έτσι οι γυναίκες που δεν επέλεγαν το μοναχισμό επιβάλλονταν να παντρευτούν. Ο έρωτας φυσικά δεν ήταν απαραίτητη προϋπόθεση όπως γίνεται στη σημερινή εποχή. Ο έρωτας δεν προηγούταν ή δεν ακολουθούσε το γάμο αλλά φυσικά υπήρχαν και οι

[19] Jeffrey Richards, Sex, dissidence and damnation, minority groups in the Middle Ages, Routledge, London, 1991, 24.
[20]Απόστολος Παύλος, Α' προς Κορινθίους, 7:3-4.
[21] Jeffrey Richards, ό.π., 25.

εξαιρέσεις. Οι γάμοι κανονίζονταν από τις οικογένειες σε κάθε κοινωνικό στρώμα και σχεδόν όλοι περιλάμβαναν περιουσία γης και χρήματα. Βλέπουμε δηλαδή ότι ο γάμος ήταν ζήτημα οικονομικό ή πολιτικό, με τον έρωτα να έχει δευτερεύουσα σημασία.

Η έλευση του 12ου αιώνα φέρνει μια σημαντική προσθήκη και παγιώνει την ήδη καθιερωμένη θέση της εκκλησίας σε σχέση με την έννοια της σεξουαλικότητας. Ο Γρατιανός κωδικοποιεί και συστηματοποιεί το εκκλησιαστικό δίκαιο με το εγχειρίδιο Decretum το οποίο παρέμεινε έγκυρο μέχρι και τις αρχές του 20ου αιώνα. Στο Decretum η σεξουαλική ευχαρίστηση ήταν επικίνδυνη επειδή αποσπά τον άνθρωπο από τη Σωτηρία. Αφού το σεξ μπορούσε να οδηγήσει στη κόλαση, όλες οι σεξουαλικές δραστηριότητες ήταν ανήθικες. Έτσι στο συγκεκριμένο εγχειρίδιο οργάνωσαν όλους τους κανονισμούς που αφορούν τη σεξουαλική δραστηριότητα και τις ποινές που επιβάλλονταν. Το συζυγικό σεξ ήταν μόνο για αναπαραγωγή αλλά τα ζευγάρια μπορούσαν να συμμετάσχουν σε σεξουαλική επαφή με σκοπό να αποφύγουν μεγαλύτερες αμαρτίες όπως ήταν η μοιχεία.

Ένα ακόμα βοήθημα της Καθολικής Εκκλησίας με σκοπό την αντιμετώπιση των σεξουαλικών αμαρτιών ήταν οι Σωφρονισμοί. Οι Σωφρονισμοί ήταν εγχειρίδια εξομολόγησης που όριζαν τι ακριβώς θεωρούνταν αμαρτία και τι όχι καθώς και τις ποινές και τις μετάνοιες που έπρεπε να δοθούν. Η μοιχεία λόγου χάρη θεωρούνταν μεγαλύτερη αμαρτία από τη συνουσία εκτός γάμου. Δημιουργήθηκε μια «σκάλα» αμαρτιών για τα σεξουαλικά εγκλήματα, με μεγαλύτερα να θεωρούνται η σοδομία και η αιμομιξία.[22]

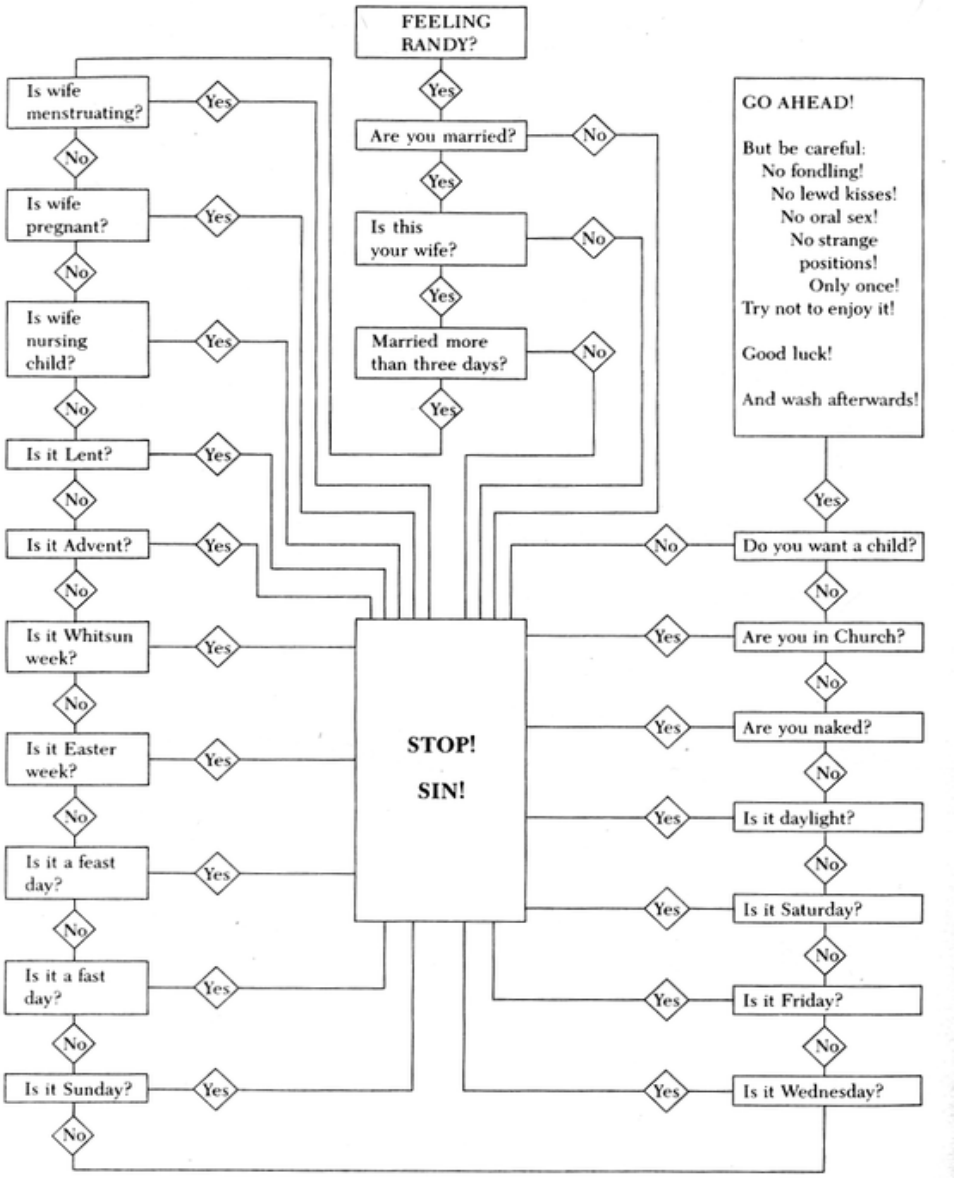
Τα σεξουαλικά ζητήματα δημιούργησαν τη μεγαλύτερη κατηγορία από αδικήματα σε όλα τα εγχειρίδια Σωφρονισμών που υπήρχαν. Σε αυτό βοήθησε και το μυστήριο της εξομολόγησης, αφού οι καθολικοί πιστοί ήταν υποχρεωμένοι να εξομολογούνται τις αμαρτίες τους και να ζητάνε συγχώρεση. Οι ποινές που δίνονταν ήταν διαφορετικής κλίμακας ανάλογα το σεξουαλικό αδίκημα στο οποίο είχαν υποπέσει αλλά όλα βασίζονταν στην ιδέα της νηστείας του ψωμιού και του νερού και της αποφυγής του σεξ για έναν αριθμό συνεχόμενων ημερών που το πολλαπλασίαζαν με το δέκα.[23] Όταν ένας ιερέας έδινε ποινή τριών ετών αυτό σήμαινε για τις τρείς ετήσιες νηστείες, τα Χριστούγεννα, το Πάσχα και τη Πεντηκοστή, καθώς και τις ημέρες Τετάρτη, Παρασκευή και Σάββατο κάθε εβδομάδας. Επίσης υπήρχε και μια αναλογική κλίμακα που διέφερε αναλόγως αν ο δράστης ήταν παντρεμένος ή ελεύθερος, ηλικιωμένος ή νέος, λαϊκός ή κληρικός και τέλος αν η αμαρτία ήταν μεμονωμένη ή συνεχής. Ο μεγαλύτερος σε ηλικία τιμωρούνταν περισσότερο από το νέο, ο παντρεμένος περισσότερο από τον ελεύθερο και ο κληρικός περισσότερο από το λαϊκό εξαιτίας της υπευθυνότητας και της υποχρέωσης που είχαν απέναντι στην κοινωνία με το να θέτουν τους εαυτούς τους ως παράδειγμα προς μίμηση για τα υπόλοιπα μέλη. Η μοιχεία, λόγου χάρη, θεωρούνταν μια αρκετά βαριά τιμωρία

[22] Katherine Crawford ό.π., 70.
[23] Jeffrey Richards, ό.π.., 28.

που ξεκίναγε από τους Αποστόλους ακόμα. Ο Λουκάς έγραψε: "Τώρα ο νέος νόμος του Θεού εφαρμόζεται αυστηρότερον. Καθένας που χωρίζει την γυναίκα του και νυμφεύεται άλλην, διαπράττει μοιχείαν. Και καθένας που νυμφεύεται γυναίκα διαζευγμένην από τον άνδρα της, διαπράττει μοιχείαν".[24] Ένας παντρεμένος που συνευρέθηκε σεξουαλικά με άλλη γυναίκα ή παρθένα κόρη ή μοναχή ή γυναίκα- σκλάβα συνήθως είχε ποινή πέντε ετών. Ο ιερέας αντιστοίχως είχε ποινή δέκα ετών και ένας επίσκοπος δώδεκα έτη και εκθρόνιση. Η συνουσία μεταξύ δυο ανύπαντρων ατόμων, ενός άντρα με μια γυναίκα, είχε ποινή μόνο ένα με δύο χρόνια και αυτή μειώνονταν στο μισό αν η γυναίκα ήταν υπηρέτρια γιατί θεωρούνταν υποδεέστερη.

Όμως και μέσα στη γαμήλια ζωή υπήρχαν κανόνες πάνω στη σεξουαλική δραστηριότητα. Η Εκκλησία απαγόρεψε το σεξ όλες τις ημέρες γιορτών, τις νηστείες (οι οποίες ήταν 273 τον 11ο αιώνα και μειώθηκαν σε 140 τον 16ο αιώνα), τις Κυριακές καθώς και τις περιόδους που η γυναίκα θεωρούνταν ακάθαρτη δηλαδή κατά τη διάρκεια της εμμήνου ρύσεως, την εγκυμοσύνη, το θηλασμό και 40 μέρες μετά τη γέννηση ενός παιδιού. Το παρακάτω διάγραμμα [Εικόνα 1] από το βιβλίο του James A. Brundage, Law, Sex and Christian society in medieval Europe, δείχνει με έναν αρκετά ξεκάθαρο τρόπο πόσες απαγορεύσεις είχαν να υπερπηδήσουν οι άνθρωποι το Μεσαίωνα για να κάνουν σεξ και να μη θεωρηθεί αμαρτία από την εκκλησία. Αυτό αφορούσε φυσικά μόνο τα ζευγάρια που ήταν παντρεμένα διότι οτιδήποτε εκτός γάμου, όπως ήδη έχουμε αναφέρει θεωρούνταν βλάσφημο και αμαρτία και δεν λαμβάνονταν υπόψιν από τις εκκλησιαστικές αρχές.

[24] Κατά Λουκάν ευαγγέλιο, 16:18

Εικόνα 1: Διάγραμμα ροής, σχετικά με τη διαδικασία λήψης απόφασης για τη νόμιμη-αποδεκτή σεξουαλική συνεύρεση σύμφωνα με τα εγχειρίδια Σωφρονισμών τη περίοδο του Μεσαίωνα (Brundage J., 1987 μ.Χ.)

Η Καθολική Εκκλησία όμως υπαγόρευσε και τον τρόπο τέλεσης της συνουσίας. Ο μόνος επιτρεπτός τρόπος ήταν αυτό που σήμερα ονομάζουμε ιεραποστολική στάση. Οποιαδήποτε άλλη μορφή σεξουαλικής στάσης τιμωρούνταν. Η πρωκτική συνουσία επέσυρε επτά χρόνια ποινής, η συνουσία με τη γυναίκα πλάτη και τον άντρα από πίσω της τρία χρόνια και την ίδια ποινή είχε και η στάση με τη γυναίκα από πάνω γιατί πίστευαν ότι ήταν ενάντια στη φύση αφού ο άντρας ακόμα και στη συνεύρεση έπρεπε να κρατά κυρίαρχη θέση. Επίσης τρία χρόνια ποινή είχε και το στοματικό σεξ και η ετεροφυλική σεξουαλική πράξη που σήμερα λέγεται ‘στάση στα τέσσερα’ γιατί κατέβαζε τον άνδρα στο επίπεδο του κτήνους επειδή ήταν ο τρόπος των ζώων να συνουσιάζονται με αυτό τον τρόπο. Το στοματικό και πρωκτικό σεξ, εκτός των άλλων, θεωρούνταν καταδικαστέο γιατί ήταν και ‘αντισυλληπτικό’ αφού το σπέρμα

σπαταλιόταν. Για τα παντρεμένα ζευγάρια υπήρχε η προτροπή να συνουσιάζονται μόνο κατά τις βραδινές ώρες και μερικώς γδυμένοι αφού το σεξ θεωρούνταν μια υποχρέωση που προκαλούσε ντροπή.

Όσον αφορά άλλα σεξουαλικά αδικήματα ποίκιλαν οι ποινές ανάλογα το εγχειρίδιο σωφρονισμού που ο ιερέας συμβουλευόταν. Για τον αυνανισμό στον άνδρα με το χέρι υπήρχε ποινή για δέκα μέρες μόνο με ψωμί και νερό ενώ σε άλλο εγχειρίδιο για αυνανισμό η τιμωρία είναι σαράντα ημέρες. Η ποινή έφτανε μέχρι και ένα χρόνο ανάλογα με την ηλικία και την κοινωνική θέση του παραβάτη καθώς και τη συχνότητα που τη διέπραττε, ενώ για χρησιμοποίηση διάτρητου κομματιού ξύλου είκοσι μέρες. Αυτές ήταν οι λιγότερο σοβαρές αμαρτίες και φαινόταν ξεκάθαρα η άποψη της κοινωνίας σχετικά με τις σεξουαλικές αμαρτίες που αφορούσαν νέους άνδρες.

Ποινή δέκα ημερών με ψωμί και νερό δίνονταν σε κάποιον που έκανε έρωτα με τη γυναίκα κάποιου άλλου σε απαγορευμένη θέση ή αν ήταν έγκυος ή είχε έμμηνο ρύση.[25] Τέσσερις μέρες ψωμί και νερό αν έκανε σεξ τις θρησκευτικές αργίες όπως τα Χριστούγεννα, η Ανάληψη, η Πεντηκοστή και η Κοίμηση της Θεοτόκου. Όμως η ποινή μειώνονταν στο μισό αν ο σύζυγος ήταν μεθυσμένος αφού δεν είχε επίγνωση των πράξεων του.

Οι μεγαλύτερες ποινές δίνονταν για αιμομιξία, σοδομία και κτηνοβασία. Δεκαπέντε χρόνια δίνονταν για συχνούς παραβάτες υπήρχαν όμως και ποινές πιο μικρές για άλλες ομοφυλοφιλικές πράξεις όπως ο από κοινού αυνανισμός ή σεξ ανάμεσα στους μηρούς με δύο ή τρία χρόνια και με λιγότερο καιρό ακόμα μικρότερα, κυρίως ομοφυλοφιλικά, αδικήματα. Τέλος, τα αγόρια τιμωρούνταν πιο ελαφρά από ότι οι άνδρες.

Οι ποινές διέφεραν και για τη γυναικεία σεξουαλικότητα. Αν είχαν χρησιμοποιήσει αφροδισιακά για να σαγηνεύσουν τον άνδρα δίνονταν ποινή δύο χρόνια, αν έχουν τελέσει λεσβιακές πράξεις πέντε χρόνια, αν συνουσιάστηκαν με ζώα επτά χρόνια[26], αν συνουσιάστηκαν με τεχνητό βοήθημα η ποινή ήταν ένας χρόνος γιατί θεωρούνταν πιο σοβαρό αδίκημα από του άνδρα, η ηθελημένη έκτρωση με δέκα χρόνια και αν έβαζαν το αίμα της εμμήνου ρύσεως στο φαγητό ή στο ποτό του άνδρα που θέλανε να αποπλανήσουν τιμωρούνταν με πέντε χρόνια.[27] Σιγα σιγά οι αμαρτίες άρχισαν να κατηγοριοποιούνται και να κρίνονται με βάση κάποια κριτήρια όπως με το αν η αμαρτία παρέμενε μυστική από την κοινωνία ή είχε μαθευτεί με κάποιο τρόπο, αν ήταν συνεχιζόμενη ή διακοπτόμενη, αν ήταν για μια μόνο φορά και τέλος αν περιλάμβανε ένα σύντροφο ή πολλούς. Αυτό υποδήλωνε ότι η Καθολική

[25] Για την έμμηνο ρύση υπήρχε μια αρκετά παγιωμένη άποψη. Θεωρούνταν μιαρή, ένα ίχνος μη τελειότητας.
[26] Burchard της Worms, The Corrector sive Medicus, Βιβλίο 9ο, 451, άρθρο 154.
[27] Burchard της Worms The Corrector sive Medicus, ό.π., άρθρο 160 και 164.

Εκκλησία στο θέμα της σεξουαλικής αμαρτίας υιοθέτησε μια δαιδαλώδη προσέγγιση με βάση τα παραπάνω κριτήρια η οποία ήταν υπεύθυνη για την καθημερινότητα των γυναικών.

Σε αυτό το σημείο θα αναφερθούμε σε τρείς κατηγορίες σεξουαλικών αμαρτιών που χρήζουν κάποιας ανάλυσης, οι οποίες δεν είχαν ξεκάθαρη ερμηνεία εκείνη την εποχή και ανάλογα την περίπτωση προσαρμόζονταν και η εκάστοτε ποινή. Αυτές ήταν ο βιασμός, η αντισύλληψη και ο αυνανισμός.

Ο βιασμός εκτός από αμαρτία μπορούσε να θεωρηθεί και έγκλημα. Στη μεσαιωνική εποχή ο όρος βιασμός είχε δύο σημασίες. Η πρώτη σημασία του όρου [rape] ήταν η σεξουαλική βία ενάντια σε ανύπαντρη ή παντρεμένη γυναίκα. Η άλλη σημασία του όρου [raptus] σήμαινε την απαγωγή μιας γυναίκας κατά την οποία δεν ήταν απαραίτητο να περιλαμβάνει σεξουαλική συνεύρεση. Το αδίκημα ήταν ένα έγκλημα ιδιοκτησίας[28] απέναντι στους γονείς μιας ανύπαντρης γυναίκας ή του συζύγου σε μια παντρεμένη γυναίκα. Ο Γρατιανός όμως όταν έκανε την κωδικοποίηση του εκκλησιαστικού δικαίου και έχοντας πρόσβαση στους κώδικες του Ιουστινιανού όρισε το βιασμό και με τις δύο έννοιες ως σεξουαλικό αδίκημα ενάντια σε ανύπαντρες γυναίκες, χήρες και μοναχές και επέφερε τη θανατική ποινή.[29] Ο Γρατιανός και οι διάδοχοί του το θεώρησαν ένα μείζον σεξουαλικό έγκλημα όχι ενάντια μόνο στην ιδιοκτησία αλλά και στον ίδιο τον άνθρωπο και όρισε τέσσερα συστατικά για να αποδεικνύεται. Την απαγωγή, τη βία, τη σεξουαλική συνεύρεση και την έλλειψη συγκατάθεσης από τη γυναίκα. Παρ' όλ' αυτά οι Καθολική Εκκλησία ήρθε σε σύγκρουση με τις τοπικές αρχές της εκάστοτε πόλης κυρίως σε δύο σημεία. Οι εκκλησιαστικές αρχές δεν αποδέχονταν ότι ένας σύζυγος μπορούσε να βιάσει τη σύζυγό του αφού με το να δώσει τη συγκατάθεση της για γάμο, είχε δώσει συγκατάθεση και για τη σεξουαλική συνεύρεση όποτε όριζε ο σύζυγος. Επιπλέον δεν ήταν δυνατόν να βιάσεις μια ιερόδουλη, αφού το ίδιο το επάγγελμά της περιλάμβανε το σεξ και δεν είχε καμία δικαιολογία να αρνηθεί σε κάποιον.

Σε πολλές πόλεις της Ευρώπης υπήρχε ένα 'έθιμο' μεταξύ νεαρών ανδρών που γύρναγαν ασκόπως το βράδυ αναζητώντας να περάσουν την ώρα τους. Χλεύαζαν τη φρουρά, δημιουργούσαν συμμορίες και άρπαζαν γυναίκες από τα σπίτια στους και τις βίαζαν. Στη πόλη της Dijon 125 βιασμοί καταγράφηκαν μεταξύ 1436 μ.Χ. –1486 μ.Χ. και είναι πιθανόν να είναι μόνο ένα μέρος αφού δεν καταγγέλλονταν όλοι οι βιασμοί. Οι συμμορίες εισέρχονταν μέσα στα σπίτια, έσερναν έξω τις νεαρές γυναίκες και επιδίδονταν σε σεξουαλικές πράξεις. Τα αρχεία δείχνουν ότι το 85% των παραβατών ήταν ανύπαντροι άνδρες με τους μισούς από αυτούς να είναι μεταξύ 18–24 ετών. Αυτή η δραστηριότητα μπορούσε να συμβεί και δυο φορές το μήνα και θεωρούνταν κοινό χαρακτηριστικό στη ζωή του νέου. Οι γυναίκες που

[28] Katherine Crawford, ό.π., 152.
[29] Jeffrey Richards, ό.π., 31 & S. P. Scott, The Civil Law: The Enactments of Justinian Code book IX, The Lawbook Exchange Ltd, New Jersey USA, 2001.

επιλέγονταν ήταν κυρίως αυτές που θεωρούνταν ήδη ‘μολυσμένες’ άρα «δίκαιο θήραμα». Αυτές ήταν οι ερωμένες ιερέων, κορίτσια με κακή φήμη, χήρες ή διαζευγμένες γυναίκες (που είχαν μια φήμη παραδοσιακά προς το φλερτ) καθώς και υπηρέτριες που πιστεύονταν ότι ήταν ερωμένες των αφεντών τους. Σπάνια ήταν αξιοσέβαστες γυναίκες και μικρά κορίτσια και ακόμα πιο σπάνιο γυναίκες αριστοκρατικής καταγωγής. Αυτοί οι νέοι δεν θεωρούνταν κοινωνικοί επαναστάτες αλλά αχαλίνωτοι νέοι άντρες των οποίων ο ανδρισμός εκδηλωνόταν μέσα από το ποτό και τις σεξουαλικές πράξεις. Αρχικά η τιμωρία για το βιασμό κάποιας γυναίκας, αν το θύμα δεν ήταν επιφανές, ήταν απλά ένα πρόστιμο ή ένα σύντομο πέρασμα από τη φυλακή. Η πιο βαριά τιμωρία δίνονταν συνήθως αν το θύμα άνηκε στις ανώτερες τάξεις. Η ίδια η κοινωνία ενθάρρυνε τους άντρες να χρησιμοποιούν τα πορνεία με σκοπό να μειωθεί αυτό το ‘έθιμο’. Αυτό συνέβαινε γιατί αν αθώες και αξιοσέβαστες γυναίκες έπεφταν θύματα βιασμού έχαναν αυτόματα την κοινωνική τους θέση και την καταλληλόλητα τους για γάμο και συχνά οδηγούνταν και αυτές στην πορνεία. Έτσι τόσο τα κοσμικά όσο και τα εκκλησιαστικά δικαστήρια άρχισαν να επιβάλουν ποινές στους δράστες. Αυτές περιλάμβαναν αφορισμούς, δημόσια μετάνοια, φυλάκιση, μαστιγώματα και πρόστιμα ανάλογα με το πόση βία χρησιμοποιήθηκε καθώς και την έκταση της προηγούμενης έκθεσης μεταξύ του ζευγαριού. Επίσης η δέσμευση σε γάμο πριν ή μετά το βιασμό μετρίαζε την ποινή. Όμως τα κοσμικά δικαστήρια διατήρησαν την ποινή θανάτου αλλά σπάνια την εφάρμοζαν. Παρ’ όλ’ αυτά, αναλογικά, σπάνια εκδικάζονταν υποθέσεις βιασμών με κυριότερο λόγο τη ντροπή των θυμάτων αλλά και τη στάση που κράταγε η οικογένεια του θύματος με το να παίρνει το νόμο στα χέρια της.

Δεύτερη σεξουαλική αμαρτία ήταν ο αυνανισμός. Όπως είπαμε προηγουμένως διάφορες ποινές υπήρχαν ανάλογα το φύλο του παραβάτη, την ηλικία και την κοινωνική του/της θέσης. Στον Πρώιμο Μεσαίωνα θεωρούνταν μια αρκετά ασήμαντη αμαρτία ενώ μέχρι τον Ύστερο Μεσαίωνα είχε μετατραπεί σε μια αρκετά σοβαρή αμαρτία. Από τον απλό ιερέα που ήταν υπεύθυνος στην αρχή, κατέληξε να ασχολείται με την συγκεκριμένη σεξουαλική αμαρτία ο αρχιεπίσκοπος της περιοχής που θεωρούνταν πιο κατάλληλος ώστε να αποδώσει τις σωστές ποινές. Παρ’ όλ’ αυτά πολλοί νέοι κυλούσαν σε αυτή την αμαρτία ειδικά στην εφηβεία λίγο πριν περάσουν στις σεξουαλικές επαφές εκτός γάμου. Οι ιερείς παρότρυναν τους γονείς θεραπείες όπως κρύα μπάνια, μαστίγωμα, εγκράτεια, προσευχή και καλή παρέα. Ο αυνανισμός κατέληξε να θεωρείται βαριά αμαρτία επειδή πίστευαν ότι αν γίνονταν σε τακτά χρονικά διαστήματα μπορούσε να οδηγήσει σε ακόμα πιο σοβαρές αμαρτίες που ήταν ενάντια στη φύση όπως η κτηνοβασία, η σοδομία και η απόκλιση από τις υπαγορευμένες στάσεις για

συνουσία που είχε θεσπίσει η Εκκλησία, επειδή ματαίωναν το φυσικό σκοπό του σεξ, την αναπαραγωγή.[30]

Παράλληλα υπήρχε και η ανησυχία για τις αντισυλληπτικές πρακτικές που διέπρατταν οι γυναίκες και κυρίως την coitus interruptus, δηλαδή την διακοπτόμενη συνουσία. Η αντισύλληψη στο Μεσαίωνα γίνονταν με τον ίδιο ακριβώς τρόπο όπως και στην αρχαιότητα. Υπήρχαν διάφορες μορφές αντισύλληψης όπως τα φίλτρα αποσταγμένα από διάφορα φυτά, γυμναστικές ασκήσεις που γίνονταν μετά τη συνουσία, κρέμες που απλώνονταν στα ανδρικά γεννητικά όργανα ή υγρά που εισάγονταν στη μήτρα πριν ή μετά τη συνουσία ή ακόμα και ένα μικρό εμπόδιο που εισάγονταν στον κόλπο και δρούσε το ίδιο σαν αντισυλληπτικό. Επιπλέον κυκλοφορούσαν και διάφορα μαγικά φυλαχτά με σκοπό να αποτρέψουν είτε τη σύλληψη είτε την πρακτική της ανολοκλήρωτης συνουσίας. Με τον ίδιο τρόπο στη μεσαιωνική εποχή γίνονταν και οι αποβολές. Γυμναστικές ασκήσεις, μεταφορές βαριών φορτίων, ζεστά μπάνια, υγρά που εισάγονται στη μήτρα, φίλτρα και άλλου τέτοιου είδους αμβλώσεις που οφείλονταν σε φάρμακα ή σκευάσματα.

Η αντισύλληψη ασκούνταν ευρέως από τα λαϊκά στρώματα εφόσον υπήρχε σεξουαλική δραστηριότητα, Οι λόγοι που μια γυναίκα προέβαινε σε μέτρα αντισύλληψης ήταν ποικίλοι. Η φτώχεια και η επιθυμία να περιοριστεί ο αριθμός των μελών της οικογένειας, για ιατρικούς λόγους ώστε να αποφευχθεί ο θάνατος ή ο τραυματισμός της γυναίκας όταν η εγκυμοσύνη ήταν ανεπιθύμητη, για λόγους μόδας όταν ήθελε η γυναίκα να αποφύγει μια εγκυμοσύνη γιατί παρεμβάλλονταν στην κοινωνική ζωή της ή απειλούσε την ομορφιά της και τέλος για να αποφύγει τις συνέπειες της πορνείας. Θεωρούνταν μικρότερη αμαρτία να κάνεις άμβλωση εξαιτίας της φτώχειας από το να καταλήξεις πόρνη.

Από την άλλη μεριά οι θεολόγοι θεωρούσαν την αντισύλληψη ως μέγα αμάρτημα αφού είχαν επηρεαστεί από τις διδασκαλίες του Άγιου Αυγουστίνου ο οποίος είχε προσδιορίσει το γάμο σαν το τέλειο παράδειγμα πίστης και σταθερότητας και η παρέμβαση και μόνο στην αναπαραγωγική σημασία που είχε το συζυγικό σεξ ήταν αμαρτία και σοβαρή μάλιστα. Αν ένα ζευγάρι παντρεμένο, αφού είχε ένα ή δυο παιδιά δεν επιθυμούσε άλλα, η μόνη ηθική αποδεκτή μέθοδος αντισύλληψης ήταν η αποχή από το σεξ.[31] Θεωρούνταν ανθρωποκτονία να σκοτώσεις

[30] Ο Jeffrey Richards στο βιβλίο του Sex, dissidence and damnation….., αναφέρει ότι αυτή η αυξανόμενη ανησυχία για τον αυνανισμό μπορεί να συνδέθηκε και με τη σπατάλη σπέρματος. Αυτό με τη σειρά του κατόπτρισε σε μεγάλο βαθμό ανησυχία σχετικά με τη μεγάλη πτώση του πληθυσμού, ειδικά στον απόηχο της μαύρης πανώλης που το 1/3 του πληθυσμού της Ευρώπης είχε πεθάνει και στο οποίο οι εκκλησιαστικοί σχολιαστές και κήρυκες τη θεωρούσαν σαν τιμωρία Θεού προς την ανθρωπότητα εξαιτίας των σεξουαλικών ανωμαλιών που διέπρατταν.

[31] Vern L. Bullough (editor), Encyclopedia of birth control, California USA, 2001, 52.

ένα αγέννητο παιδί , το οποίο θεωρούνταν ενάντια στη φύση και το θέλημα του Θεού αφού γι' αυτό το σκοπό είχε δοθεί ο σκοπός της συνουσίας.[32]

Κατά τη διάρκεια της μεσαιωνικής περιόδου συναντάται μια συμβατική μεσαιωνική παράδοση αγάπης που ονομάζεται εξευγενισμένη αγάπη [courtly love ή refined love]. Ήταν η δημιουργία μιας ιστορίας αγάπης μεταξύ ενός ιππότη και μιας παντρεμένης αριστοκράτισσας, που πρώτη φορά αναφέρθηκε από τους τροβαδούρους της Νότιας Γαλλίας και συνεχίστηκε ν' αναφέρεται στη λογοτεχνία της εποχής (Εικόνα 2). Μετέπειτα μεταφέρθηκε και στις βασιλικές αυλές της Ευρώπης. Η αγάπη ενός ιππότη για την ευγενή θεωρούνταν ως ένα εξευγενισμένο πάθος και η σχέση ήταν ανολοκλήρωτη. Πίστευαν ότι ένας παντρεμένος ιππότης δεν μπορούσε να ζήσει αυτού του είδους την αγάπη με τη γυναίκα του μέσα στο γάμο. Δεν τον εμπόδιζε όμως να την αναζητήσει εκτός γάμου. Η Καθολική Εκκλησία όμως συνέχιζε να υποστηρίζει ότι αυτού του είδους η αγάπη προωθούσε τη μοιχεία και κατ' επέκταση τη χρήση αντισύλληψης με σκοπό να αποτρέψει τη γέννηση ανεπιθύμητων νόθων παιδιών. Η παρακάτω απεικόνιση (Εικόνα 2) δείχνει την προσπάθεια ενός ιππότη να ανέβει στο μπαλκόνι που βρίσκεται η κοπέλα, ευγενικής καταγωγής, που τρέφει αισθήματα με σκοπό να την αντικρίσει.

Εικόνα 2: Herr Kristan von Haml (Εραστές στο Μεσαίωνα, (Manesse Codex ,περ. 1305 μ.Χ.)

Η μαζική ερήμωση του πληθυσμού στον απόηχο της μαύρης πανώλης όμως ανησύχησε την Εκκλησία. Οι θεολόγοι αναγκάστηκαν εξαιτίας αυτού του γεγονότος να διαφοροποιήσουν όσα έλεγαν για τη γέννηση νόθων παιδιών από παράνομες σεξουαλικές συνευρέσεις και να καταγγείλουν την πρακτική της αντισύλληψης αναφέροντας ότι εξαιτίας της επιδεινώνονταν ο ήδη μειωμένος πληθυσμός.

[32] Αυτή η άποψη του Άγιου Αυγουστίνου, αφού πέρασε και στην επίσημη θέση του εκκλησιαστικού δικαίου της Καθολικής Εκκλησίας παρέμεινε αναλλοίωτη μέχρι και τις αρχές του 20ου αιώνα το 1917.

Η τρομαχτική επιρροή τόσο στο θέμα του γάμου όσο και στο θέμα της γενετήσιας ορμής που κατείχε η θρησκεία δεν εμπόδισε το κράτος[33] να ορίσει και αυτό με τη σειρά του τους κανόνες του. Σταδιακά οι δημοτικές αρχές άρχισαν να δείχνουν ενδιαφέρον για τα σεξουαλικά ζητήματα και τις ποινές τους. Ακόμα και άρχοντες και βασιλιάδες άρχισαν να ενδιαφέρονται γι' αυτά τα 'πικάντικα' θέματα και τις περισσότερες φορές είχαν ως στόχο να αποτρέπουν τους ανθρώπους από το να παίρνουν το νόμο στα χέρια τους, αφού οι απατημένοι σύζυγοι ή οι αρχηγοί της προσβεβλημένης οικογένειας συνήθιζαν να ευνουχίζουν ή ακόμα και να δολοφονούν τον παραβάτη με στόχο την εκδίκηση για την τιμή τους που είχε αμαυρωθεί. Η επιρροή της αστικής ηθικής μπορεί να φανεί στη μεταχείριση που είχαν τα παράνομα ζευγάρια στην πόλη ή στο χωριό. Στην πόλη τους επιβάλλονταν πρόστιμα, τους μαστίγωναν και σε μερικές περιπτώσεις τους υποχρέωναν να περιδιαβαίνουν γυμνοί στο δρόμο και ταυτόχρονα να τους μαστιγώνουν.[34] Στις αγροτικές περιοχές αντίθετα η τιμωρία ήταν ένα απλό πρόστιμο. Αυτό δείχνει ότι οι αγροτικές περιοχές ήταν πιο ανεκτικές από ότι οι πόλεις στις σεξουαλικές παραβάσεις. Ακόμα δημιουργήθηκαν και κοσμικά δικαστήρια που εκδίκαζαν υποθέσεις μοιχείας ή πορνείας. Όμως μεγαλύτερες σεξουαλικές παραβάσεις όπως η αιμομιξία παρέμειναν στα εκκλησιαστικά δικαστήρια.

2.2 Σχέσεις εκτός γάμου

Η σεξουαλική ηθική για την Καθολική Εκκλησία ήταν ο ακρογωνιαίος λίθος. Για την αριστοκρατία όμως, την αστική τάξη και τους υψηλόβαθμους χωρικούς ήταν εν μέρει και μια ιδιοτελής υπόθεση και δεν εξαρτιόταν από το εκκλησιαστικό δίκαιο, αφού όλοι είχαν ένα κοινό σκοπό αντίθετο από τα κηρύγματα της εκκλησίας. Αυτός ήταν η ανάγκη για συμμαχίες, η περιουσία, καθώς και οι συγχωνεύσεις οικογενειών και συμφερόντων. Η διάλυση των γάμων σε πολλές περιπτώσεις ήταν κοινώς αποδεκτή και οι άνθρωποι αγνοούσαν τις συστάσεις των εκκλησιαστικών αρχών για διαζύγιο και δεύτερο γάμο τόσο από την τάξη των αριστοκρατών όσο και από την τάξη των αστών, δεδομένου του αυξανόμενου επιπέδου θνησιμότητας και της ανάγκης αρσενικών διαδόχων. Σ' αρκετές περιπτώσεις οι άνδρες ξεκίναγαν μια δεύτερη σχέση προτού ακόμα πάρουν διαζύγιο από την πρώτη τους σύζυγο.

Μέσα από διάφορες μεσαιωνικές ιστορίες καταλαβαίνουμε ότι αρκετοί άνθρωποι έβλεπαν το γάμο σαν μια παγίδα, το τέλος της ελευθερίας τους. Διάφορες ιστορίες κωμικών παρουσίαζαν ανήθικες και σατυρικές ιστορίες κερατωμένων συζύγων, συνήθως μεγαλύτερης ηλικίας, ακόλαστους νέους συζύγους και ιερείς. Όλα τα παραπάνω φανέρωναν ένα κόσμο που

[33] Katherine Crawford, ό.π., 33.
[34] Jeffrey Richards, ό.π., 34.

οι σεξουαλικές περιπέτειες ήταν παρούσες στο μεσαιωνικό κόσμο και αρκετοί ήταν αυτοί που αναζητούσαν το εξωσυζυγικό σεξ. Τα περισσότερα αστικά ζευγάρια είχαν μεγάλη διαφορά ηλικίας, με τους άντρες να παντρεύονται όλο και μικρότερες σε ηλικία γυναίκες, είτε γιατί οι προηγούμενες γυναίκες τους είχαν πεθάνει στο τοκετό είτε γιατί οι άντρες περίμεναν να παντρευτούν αφού πρώτα είχαν αποκτήσει κάποια περιουσία με σκοπό να συντηρήσουν μια οικογένεια. Όμως και μικρότερα αγόρια ήταν τελείως ανίκανα σε οποιαδήποτε σεξουαλική εγκράτεια εξαιτίας της ευαισθησίας τους στη γυναικεία σαγήνη. Οι μαθητές έλεγαν ότι πήγαιναν στην εκκλησία όχι για να εξυμνήσουν τον Κύριο αλλά για να γλυκοκοιτάξουν τις νεαρές γυναίκες. Βλέπουμε δηλαδή ότι ανεξάρτητα από τα κηρύγματα της Εκκλησίας, υπήρχε ξεκάθαρη κοινωνική ανοχή προς την αντρική εξωσυζυγική δραστηριότητα στη μεσαιωνική κοινωνία. Οι σεξουαλικές σχέσεις εκτός γάμου όμως ήταν πολύ πιο μισητές αν ο υπαίτιος για την αρχή αυτής της παράνομης σχέσης ήταν μια γυναίκα. Γιατί η παρθενία απαιτούνταν στις γυναίκες όχι όμως και στους άντρες. Ήταν κοινή πεποίθηση ότι οι γυναίκες είχαν μεγαλύτερη ροπή σε πράξεις λαγνείας και σεξουαλικές ακρότητες απ' ότι οι άντρες και γι' αυτό έπρεπε να χαλιναγωγηθούν.

Υπήρχε μέχρι και ένα εγχειρίδιο που το χρησιμοποιούσαν οι άντρες σαν οδηγό αποπλάνησης, το βιβλίο του Οβίδιου, 'Η τέχνη του έρωτα'. Οι οδηγίες που δίνονταν από αυτό το βιβλίο ήταν το πώς, το πού και το πότε κάποιος μπορούσε να αποπλανήσει μια γυναίκα χρησιμοποιώντας το σεξ σαν παιχνίδι. Μέσα στο βιβλίο υπήρχαν οδηγίες για το ποια έπρεπε να είναι η εμφάνιση ενός άντρα: καθαρός, με κομμένα μαλλιά, καθαρά δόντια, γλυκιά αναπνοή, χωρίς βαφή ή πούδρα και χαλαρή έκφραση για να δείχνει ότι πεθαίνει από αγάπη. Επίσης προέτρεπε τους άντρες να μαθαίνουν διάφορες τεχνικές όπως την τέχνη της επιστολογραφίας, τη γοητεία, το πνεύμα, τη κολακεία την υποκρισία κλάματος (πρότεινε μάλιστα να έχει ένα κρεμμύδι για το σωστό αποτέλεσμα) καθώς να επιζητούν και τη βοήθεια της καμαριέρας της γυναίκας που ποθούσαν έχοντας ως τελικό σκοπό να επιτύχουν στην κατάκτησή τους.[35]

Στους πρώτες αιώνες η Καθολική Εκκλησία δεν καταδίκαζε τελείως τη συμβίωση. Στο Μέσο και Ύστερο Μεσαίωνα όμως υπήρξε μια στροφή στο πια θεωρούνταν νόμιμη ένωση από την Εκκλησία. Με την καταδίκη της σεξουαλικής δραστηριότητας εκτός γάμου άρχισε να φαίνεται ξεκάθαρα η διαφορά μεταξύ συμβίωσης και γάμου όμως η συμβίωση συνέχιζε να θεωρείται κοινωνικά αποδεκτή και εκκλησιαστικά ανεκτή ανάλογα το είδος της σχέσης και τις προϋποθέσεις. Όσον αφορά τις εξωσυζυγικές σχέσεις η πιο διαδεδομένη ήταν ο θεσμός της παλλακείας. Ο όρος προήλθε από την αρχαιότητα και τον παλαιό εβραϊκό νόμο αλλά την περίοδο του Μεσαίωνα άρχιζε να παίρνει τον όρο της ερωμένης όπως είναι γνωστός και σήμερα. Η Βίβλος χρησιμοποιούσε και τους δυο όρους εκ περιτροπής. Η ασάφεια αυτή

[35] Jeffrey Richards, ό.π. 26.

θεωρούνταν πρόκληση για τους θεολόγους και τους νομικούς που χρησιμοποίησαν τις πηγές αυτές για να φτιάξουν τους νόμους και τους κανονισμούς. Ο όρος ερωμένη/παλλακίδα μπορούσε να περικλείει διάφορες κατηγορίες γυναίκας. Ή την κοπέλα κάποιου, ή μια γυναίκα που κοιμήθηκε με έναν άντρα μια φορά ή ακόμα και ένα πιθανό ταίρι για γάμο. Η Εκκλησία ανεχόταν σε μεγάλο βαθμό αυτή τη δραστηριότητα με το οξύμωρο επιχείρημα ότι ήταν λιγότερο φαύλο να έχεις μια μόνο ερωμένη παρά πολλές. Θεωρούσαν ότι τα παιδιά που γεννιόντουσαν από αυτή τη μονογαμική σχέση ήταν πιο πιθανό να ήταν του άνδρα με τον οποίο διατηρούσε σχέση η γυναίκα. Όμως μπορούσε να θεωρηθεί ακόμα και γάμος στην περίπτωση που τα δύο άτομα που απάρτιζαν τη σχέση είχαν αποκλειστικές σεξουαλικές σχέσεις.

Ένας άντρας που είχε ερωμένη και της ήταν πιστός μπορούσε να κοινωνεί κανονικά. Όμως καταδικάζονταν οι άντρες που ήταν παντρεμένοι και είχαν και ερωμένη και οι ανύπαντροι που ενώ είχαν ερωμένη την εγκατέλειπαν και παντρεύονταν άλλη. Αν όμως παρέμεναν μαζί της και δεν παντρεύονταν καμία άλλη ήταν αποδεκτό. Η Εκκλησία μέσω των επισκόπων προσπαθούσε να προσδιορίσει ποιες ενώσεις ήταν νόμιμες. Υπάρχει ένα σημείωμα του πάπα Λέων Α' που απαντάει στο ερώτημα του επισκόπου Rusticus της Narbonne για μια υπόθεση ιερέα που ήθελε να δώσει την κόρη του σε ένα άντρα που είχε ερωμένη και είχε παιδιά μαζί της. Ο πάπας απάντησε '….Δεν είναι κάθε γυναίκα που ενώθηκε με έναν άνδρα σύζυγός του όπως και κάθε γιός δεν είναι διάδοχος του πατέρα του. Ο γάμος είναι μια νόμιμη συμφωνία μεταξύ ελεύθερων και ίσων ανθρώπων… η σύζυγος είναι ένα πράγμα και η ερωμένη άλλο, όπως και μια σκλάβα και μια ελεύθερη γυναίκα είναι κάτι διαφορετικό……', όπως λέγεται και στον Αβραάμ, «….διώξε τη συμβία γυναίκα σου και το γιό της. Γιατί ο γιός μιας σκλάβας δε μπορεί να κληρονομήσει μαζί με το γιο μου Ισαάκ…».[36] Εξαιτίας αυτού αν ο κληρικός δώσει τη κόρη του σε γάμο με άντρα που έχει ερωμένη δεν είναι σα να την δίνει σ' έναν παντρεμένο άντρα. Εκτός και αν η γυναίκα έχει νόμιμα προικισθεί και έχει γίνει τίμια μέσω δημοσίου γάμου.[37] Τότε η κατάσταση έχει αλλάξει και θεωρείται παντρεμένος.

[36] Ruth Mazo Karras, Unmarriages ,Women, Men, and Sexual Unions in the Middle Ages, university of Pennsylvania press, Pennsylvania, Philadelphia, 2012, 32.

[37] Ο όρος για την προίκα της νύφης ποικίλλει μεταξύ των νόμων σε κάθε χώρα. Ο σαλικός νόμος θεωρείται ο πιο 'πρωτόγονος' γιατί διατήρησε τους περισσότερους γερμανικούς νομικούς όρους. Ο σαλικός νόμος υπέθετε ότι θα γίνονταν ανταλλαγή περιουσίας στο γάμο δεν καθόρισε συστηματικά ποιες θα ήταν οι προϋποθέσεις για να θεωρείται ένας γάμος νόμιμος είτε κάτω από τους όρους της ανταλλαγής ακινήτων είτε της συναίνεσης. Σε περίπτωση κληρονομιάς και για γιους και για κόρες δεν έθεσε το ζήτημα του νομικού καθεστώτος της σχέσης των γονέων τους. Για τη χήρα αν δεν υπήρχε επίσημο σύμφωνο με το τι δικαιούνταν μετά το θάνατο του συζύγου της τότε λάμβανε μόνο 50 solidi. Αυτό δεν ξεκαθάριζε όμως αν μια γυναίκα ήταν σύζυγος ή όχι. Απλώς προέβλεπε μια κατάσταση κατά την οποία η στήριξη μιας χήρας είχε παραμεληθεί. Αυτή η έλλειψη μπορεί να υποδηλώνει ότι οι κοσμικοί νομοθέτες δεν ασχολήθηκαν όσο οι εκκλησιαστικοί νομοθέτες για το τι θεωρούνταν έγκυρος γάμος. η προίκα ήταν μέρος του γάμου αλλά δεν μπορούσε να αποδείξει την εγκυρότητά του.

Σε πολλές περιπτώσεις ο νόμος προσπάθησε να περιορίσει το θεσμό της ερωμένης με διάφορους τρόπους. Έθεταν όρια στον άντρα με το να έχει μόνο μια ερωμένη και έτσι η σχέση αυτή να μοιάζει με γάμο. Με αυτό τον τρόπο δημιούργησε μια αίσθηση μονογαμίας ακόμα και σε αυτά τα ζευγάρια αλλά και μια αίσθηση συμβιβασμού για την κοινωνία. Μπορεί ο θεσμός να πήγαινε κόντρα στην χριστιανική ηθική αλλά η πρακτική αυτή διατηρούσε μια κοινωνική ισορροπία αποφεύγοντας διάφορες σεξουαλικές ακρότητες. Βέβαια δε μπορούσαν όλοι οι άντρες να έχουν ερωμένη όπως οι παντρεμένοι ή οι ιερείς. Αυτό βέβαια δεν ήταν και απόλυτο. Ο θεσμός της ερωμένης ήταν επίσης μια εναλλακτική για τους ανθρώπους από τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα με λίγη περιουσία. Θεωρούνταν λιγότερο σκάνδαλο να έχεις ερωμένη από οτιδήποτε άλλο.

Εκτός του θεσμού της παλλακείας το σεξ όχι απλά ήταν παράνομο αλλά συχνά η Καθολική Εκκλησία το συσχέτιζε και με τον ίδιο το διάβολο. Θεωρούσαν ότι διάφορα δαιμόνια μέσω των σεξουαλικών πράξεων και της ανομίας στοίχειωναν τον κόσμο και έβαζαν σε πειρασμό τους πιστούς χριστιανούς. Η Εκκλησία μέσω των ιερέων εμφάνιζε πολλά τέτοια παραδείγματα. Μια παντρεμένη γυναίκα έλεγε ότι για έξι χρόνια τη βασάνιζε ένας δαίμονας με απίστευτη λαγνεία που εμφανίστηκε με τη μορφή ενός ιππότη και με τον οποίο είχε σεξουαλικές επαφές. Άλλη γυναίκα, η οποία ήταν κόρη ενός κληρικού, είπε ότι την καταδίωκαν νέοι άντρες και έτσι ο πατέρας της την κλείδωσε μέσα στο σπίτι. Όμως τότε εμφανίστηκε ένας δαίμονας που έκανε μαζί της πολλές φορές σεξ και μετά εξαφανίστηκε. Τέλος μια άλλη γυναίκα στο νεκροκρέβατό της εξομολογήθηκε ότι για επτά χρόνια έκανε σεξ με έναν δαίμονα με ανθρώπινη μορφή.

Από όλες αυτές τις μαρτυρίες πλέον, σήμερα, είναι ξεκάθαρο ότι αυτές οι γυναίκες είχαν παράνομους δεσμούς που έληξαν άδοξα. Γνωρίζοντας τη σκληρή θέση της Καθολικής Εκκλησίας που τότε είχε μεγάλη εξουσία καθώς και την κοινωνική κατακραυγή, αναγκάστηκαν να επινοήσουν αυτές τις ιστορίες ώστε να φανούν απλά θύματα. Σε άλλες περιπτώσεις μπορεί οι ίδιες να διέκοψαν αυτές τις σχέσεις επειδή το μετάνιωσαν και κατήγγειλαν τους πλανευτές τους σαν δαίμονες με ανθρώπινη μορφή. Από τη μεριά των αντρών σήμερα η πιο γνωστή είναι η συμπεριφορά των ιπποτών εκείνης της περιόδου. Ήταν ομάδες αντρών, ανύπαντροι και συνήθως δευτερότοκοι γιοι της οικογένειας. Βρίσκονταν σε ομάδες και γέμιζαν το χρόνο τους σε φεστιβάλ, κυνήγι, παιχνίδια τύχης, φιλονικίες και περιστασιακό σεξ. Ο ύψιστος στόχος τους ήταν η στρατιωτική καταξίωση και το χέρι μια πλούσιας κληρονόμου για να αποκατασταθούν. Μέχρι τότε η σεξουαλική ικανοποίηση παρέχονταν είτε από ιερόδουλες είτε από ερωμένες, είτε από περιστασιακές βραδιές με ελεύθερες γυναίκες είτε ακόμα και από βιασμούς γυναικών. Από αυτήν την ομάδα αντρών είναι το πιο πιθανό να ήταν οι διάφοροι δαίμονες που ανέφεραν οι γυναίκες ότι τις αποπλανούσαν και μετά εξαφανίζονταν.

Κεφάλαιο 3ο: Παρεκκλίνοντες σεξουαλικότητες

3.1 Ομοφυλοφιλία

Η έννοια της ομοφυλοφιλίας στην περίοδο που εξετάζουμε δεν ήταν γνωστή όπως τη γνωρίζουμε σήμερα. Στην αρχαιότητα συγκαταλέγονταν σε μια ευρύτερη κατηγορία ατόμων που περιλάμβανε άντρες που πλάγιαζαν με άντρες, γυναίκες με γυναίκες, τους κτηνοβάτες, όσους έκαναν πρωκτικό ή στοματικό σεξ, άντρες που πλάγιαζαν με γυναίκες αλλά χωρίς την πιθανότητα σύλληψης απογόνου, τον αυνανισμό καθώς και όσους προέβαιναν στην πρακτική της αντισύλληψης. Η έννοια του ομοφυλόφιλου ατόμου που άνηκε σε μια ξεχωριστή κατηγορία υπήρχε μόνο σε θεωρητικό επίπεδο. Η πρώτη καταγραφή της έννοιας γίνεται στο Συμπόσιο του Πλάτωνα[38] και τη γνώριζαν μόνο μερικοί άνθρωποι των ανώτερων τάξεων που είχαν πρόσβαση στα βιβλία και στην εκπαίδευση.

Με τον ερχομό και την εδραίωση του χριστιανισμού στη δυτική Ευρώπη, άλλαξε και ο τρόπος που οι άνθρωποι αντιμετώπιζαν την ομοφυλοφιλία. Αν και ο Χριστός δεν ανέφερε τίποτα για την ομοφυλοφιλία η Καθολική Εκκλησία στηρίχθηκε σε άλλους Πατέρες και κείμενα για να δηλώσει πόσο θανάσιμη αμαρτία ήταν. Έπαιρναν παράδειγμα από την Παλαιά Διαθήκη και συγκεκριμένα από το Λευιτικόν που ανέφερε ότι 'υπήρχαν δύο κατηγορίες, πρώτον η συνουδία μεταξύ δύο αντρών και δεύτερον άνδρες με γυναίκες που συνευρίσκονταν σεξουαλικά με ζώα'.[39] Έπειτα έπαιρναν παραδείγματα από τον Απόστολο Παύλο που ανέφερε ότι 'όσοι διαπράττουν αδικίες, δεν θα κληρονομήσουν την βασιλεία του Θεού, να μην πλανώνται, ούτε πόρνοι ούτε ειδωλολάτρες ούτε μοιχοί ούτε θηλυπρεπείς ούτε ομοφυλόφιλοι'.[40] Ακόμα ότι 'ο Νόμος δε δόθηκε και δεν έχει ισχύ για οποίου η συμπεριφορά ανταποκρίνεται εκ των προτέρων στο Νόμο. Αλλά ο Νόμος υπάρχει και έχει ισχύ εναντίον των παρανόμων και των ανυπότακτων στο θείο θέλημα και εναντίον των ασεβών και αμαρτωλών, εναντίον εκείνων που δεν έχουν τίποτε το θεοσεβούμενο και βεβηλώνουν τα πάντα. Δόθηκε και έχει ισχύ για τους πατροκτόνους και μητροκτόνους, για τους φονιάδες των ανθρώπων, για τους πόρνους, τους ομοφυλόφιλους, γι' αυτούς, που πωλούν ως δούλους τους ανθρώπους, για τους ψεύτες και τους επιόρκους και γι' εκείνους, οι οποίοι διαπράττουν ό,τι άλλο αντιστρατεύεται στην ορθή και αληθινή διδασκαλία του Χριστού'. [41]

Οι θεολόγοι και οι νομικοί όταν αναφέρονταν στους ομοφυλόφιλους χρησιμοποιούσαν τη λέξη σοδομιστές, αυτοί δηλαδή που διαπράττουν αμαρτία ενάντια στη φύση. Οι άνθρωποι εκείνη την εποχή έκριναν τους άλλους με βάση τη συμπεριφορά τους δηλαδή με το αν οι

[38] Πλάτωνος Συμπόσιον ή περί Έρωτος Ηθικός, Εστία, Αθήνα,1970, στάσιμο 189-190, 78-79.
[39] Λευιτικόν, βιβλίο 18(22-23).
[40] Απόστολος Παύλος, Α' προς Κορινθίους, 6:9.
[41] Απόστολος Παύλος, προς Τιμόθεον Α', 1:9-10.

σεξουαλικές πράξεις τους εξυπηρετούσαν ή όχι τον απώτερο σκοπό της αναπαραγωγής. Ήταν κοινό πιστεύω εκείνη την περίοδο ότι οποιοσδήποτε μπορούσε να μπει στον πειρασμό και να διαπράξει σοδομία. Οι άνδρες και οι γυναίκες λοιπόν που τελούσαν τέτοιου είδους πρακτικές που ήταν ενάντια στη φύση βρίσκονταν κάτω από τη δικαιοδοσία ή των τοπικών αρχόντων ή των λαϊκών δικαστηρίων και υπήρχε άμεση καταδίκη. Οι εκάστοτε αρχές είχαν το δικαίωμα να βασανίζουν τους αμαρτωλούς και να εκτελούν τις ποινές με συνοπτικές διαδικασίες όταν τους έβρισκαν ενόχους. Πολλοί θεωρούσαν ότι όλες οι ανθρώπινες συμφορές μπορούσαν ν' αποδοθούν στη σοδομία, από τις πλημμύρες και τους πολέμους μέχρι τις αρρώστιες και το θάνατο.[42]

Η Εκκλησία για να αντιμετωπίσει τη σοδομία στηρίχθηκε τουλάχιστον τον Πρώιμο Μεσαίωνα στα βιβλία Σωφρονισμών. Παρείχαν στους αμαρτωλούς που είχαν μετανοήσει μια ευκαιρία να εξιλεωθούν για τις αμαρτίες που είχαν διαπράξει. Οι ποινές διέφεραν ανάλογα με την ηλικία, την κοινωνική τάξη και το φύλο του αμαρτωλού καθώς και αν ήταν λαϊκός ή κληρικός.[43] Η Εκκλησία επικύρωσε στη 3η Οικουμενική Σύνοδο του Λατερανού το 1179 μ.Χ. τις ποινές για τους κληρικούς και τους λαϊκούς αντίστοιχα. Ο κανόνας 11 ανέφερε ότι οι κληρικοί που διέπρατταν σοδομία έπρεπε να αποκλειστούν ολοκληρωτικά από την ιεροσύνη και να στέλνονται σε κάποιο μοναστήρι ενώ οι λαϊκοί που διέπρατταν σοδομία έπρεπε να εξορίζονται από την κοινότητα των πιστών. Για τους λαϊκούς υπήρχε και μια πληθώρα περαιτέρω ποινών ανάλογα με το πόσες φορές είχαν διαπράξει σοδομία. Σε ανύπαντρους άνδρες δίνονταν ποινή επτά ετών νηστείας και αποχής με τη δικαιολογία ότι δεν είχαν γυναίκα για να διοχετεύσουν τη λαγνεία τους. Αν όμως ήταν παντρεμένοι είχαν ποινή δέκα ετών νηστείας και αποχής και αν διέπρατταν σοδομία κατ' εξακολούθηση είχαν ποινή δεκαπέντε έτη. Αντίθετα σε νεαρά αγόρια που διέπρατταν σοδομία η ποινή ήταν εκατό μέρες νηστεία με ψωμί και νερό λόγω του νεαρού της ηλικίας. Όμως βρίσκουμε και άλλου είδους ποινές όπως ο ευνουχισμός, η τύφλωση ο ακρωτηριασμός χεριών και ποδιών, πρόστιμα μέχρι και θάνατο.

Ένας από τους πιο χαρακτηριστικούς τρόπους εκτέλεσης των σοδομιστών ήταν το κάψιμο στη πυρά. Η θανατική ποινή όμως επιβάλλονταν μόνο σε ανθρώπους που εγκληματούσαν κατ' εξακολούθηση για πάρα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, κατά μία έννοια στους αμετανόητους σοδομιστές. Σε μια περίπτωση θανατικής ποινής στη Γένοβα πέντε γιων μιας επιφανούς οικογένειας ζητήθηκε από την πολιτεία να επανεξετάσει την ποινή και αντιπροτείνει τα τρία μεγαλύτερα αγόρια να ξυλοκοπηθούν δημόσια και σε μερικά σημεία που έχουν χτυπηθεί να ανάψουν φωτιές για «να τους δείξουμε ποια θα είναι η τιμωρία αν ξανά υποπέσουν στο αμάρτημα της σοδομίας. Μετά το ξυλοδαρμό να τους αφήσουμε για λίγο καιρό τρομοκρατημένους και δεμένους δημόσια, όπου η πολιτεία θεωρεί καλύτερα και μετά να τους

[42] Robert Mills, Suspended Animation, pain pleasure & punishment in medieval culture, Reaktion books, London 2005, 83.
[43] Jeffrey Richards, ό.π., 136.

φυλακίσουμε με ψωμί και νερό».[44] Το παραπάνω παράδειγμα επιβεβαιώνει ότι αν κάποιος ή κάποιοι δεν είχαν συλληφθεί αρκετές φορές για σοδομία υπήρχε μία πιθανότητα να γλιτώσουν τη θανατική ποινή όχι όμως και τα υπόλοιπα βασανιστήρια.

Δεν υπήρχε χώρος για τις μορφές της σεξουαλικότητας που παρέκκλιναν από το δρόμο της ηθικής και της χριστιανικής σωτηρίας. Οι θεολόγοι επέδειξαν ιδιαίτερο ζήλο ώστε να δείξουν στους απλούς ανθρώπους ποια ήταν τα αμαρτήματα και πως έπρεπε να συμπεριφέρονται στη ζωή τους. Ο Θωμάς Ακινάτης ήταν αυτός που κατηγοριοποίησε τα σεξουαλικά αμαρτήματα σε έξι κατηγορίες, της απλής σεξουαλικής συνεύρεσης εκτός γάμου ή με ιερόδουλη, της μοιχείας, της αιμομιξίας, της αποπλάνησης, του βιασμού, και τέλος των παρά φύσιν αμαρτημάτων όπως η σοδομία.[45] Όμως και η κοινωνία ήταν αρνητική προς τους ομοφυλόφιλους. Υπήρχε η αντίληψη ενθάρρυνσης των ανθρώπων να καταγγέλλουν οτιδήποτε θεωρούσαν επιλήψιμο με σκοπό την αποκάλυψη και την καταδίκη σοδομιτών. Οι προφορικές και οι ανώνυμες καταγγελίες γίνονταν δεκτές στα δικαστήρια των πόλεων και τα βασανιστήρια ήταν ένας αποδεκτός τρόπος ανάκρισης. Η διαδικασία για να αποσπάσουν ονόματα άλλων σοδομιτών στηρίζονταν σ' ένα διαβαθμισμένο σύστημα ποινών, που όπως ήδη αναφέραμε περιλάμβανε από σωματικές τιμωρίες μέχρι διασυρμό της προσωπικότητας και τη δημόσια έκθεση των νεκρών σωμάτων των παραβατών. Επίσης τα μέλη του κλήρου εξαναγκάζονταν να ενημερώνουν τις αρχές στην παραμικρή υποψία για σοδομία αλλιώς απειλούνταν οι ίδιοι με καθαίρεση από το ιερατικό σώμα. Οι σοδομίτες που συλλαμβάνονταν δεν μπορούσαν να έχουν την παραμικρή ευκαιρία υπεράσπισης. Όσοι κρίνονταν ένοχοι εκτελούνταν, εκτοπίζονταν άμεσα ή τους δίνονταν υποσχέσεις για μείωση της ποινής αν γίνονταν μάρτυρες κατηγορίας και κατέδιδαν τους σεξουαλικούς συντρόφους τους. Άρχισε σιγά σιγά να δημιουργείται μ' αυτό τον τρόπο μια νέα ομάδα, οι καταδότες των σοδομιτών. Οι σοδομίτες που παρέμεναν μέσα στα πλαίσια της κοινωνίας απειλούσαν να επιφέρουν την οργή του Θεού εναντίον της όπως έγινε και στα Σόδομα και Γόμορρα, σύμφωνα με την Παλαιά Διαθήκη. Ο Θεός θα ρίξει την οργή του με βροχή από φωτιά στη πόλη των Σόδομων και Γόμορρων.[46]

Στη Θεία Κωμωδία του Δάντη οι σοδομίτες απεικονίζονται στο έβδομο επίπεδο (Εικόνα 3) και αναφέρεται ότι «…Πέρα από το δάσος υπάρχει μια έρημος, όπου όσοι έκαναν κακοποίηση κατά του Θεού και της φύσης, κατακλύζονται με νιφάδες φωτιάς που πέφτουν πάνω στα γυμνά τους σώματα. Οι βλάσφημοι και οι σοδομίτες σφαδάζουν στον πόνο, και από τα μάτια τους αναβλύζει η φρίκη τους».

[44] Katherine Crawford, ό.π., 159,
[45] Θωμάς Ακινάτης, Summa Theologiae, part II, second part of part II: treatise on fortitude and temperance, question 154.
[46] Michael Rocke, Forbidden Friendships, homosexuality & male culture in Renaissance Florence, Oxford, 1996, 36.

Εικόνα 3: Βλάσφημοι, σοδομίτες και τοκογλύφοι στον έβδομο κύκλο.(Gustave Doré, Χαρακτικό,1890 μ.Χ.)

Εξαιτίας της γενικότερης πεποίθησης ότι υπήρχαν σοδομίτες εντός της κοινωνίας άρχισαν να γίνονται πολλές δίκες και ακόμα και απλά μέλη της κοινωνίας άρχισαν να δείχνουν ενδιαφέρον γι' αυτές. Πολλοί πήραν μέρος στην καταδίωξη των αμαρτωλών και μάλιστα έβαζαν ως στόχο ανθρώπους που δεν ήταν σταθερά μέλη της κοινωνίας όπως ήταν οι ξένοι, οι περιπλανώμενοι και οι περιθωριοποιημένοι. Όπως αναφέρει και ο Foucault «τα δικαστήρια μπορούσαν να καταδικάζουν την ομοφυλοφιλία όπως καταδίκαζαν και την απιστία ή την κτηνοβασία».[47] Οι άνθρωποι τότε πίστευαν ότι ο σοδομισμός δεν ήταν μια δια βίου ταυτότητα αλλά εμφανιζόταν σε κάποιον εξαιτίας κάποιων συγκυριών. Οι υπερβολές της πολυτελούς διαβίωσης, τα λουκούλλεια γεύματα και η υπερβολική κατανάλωση ακριβών εδεσμάτων ενθάρρυναν τους ανθρώπους να διαπράττουν ομοφυλοφιλικές σεξουαλικές πράξεις. Αποτελούσε δηλαδή ο σοδομισμός σύμπτωμα μιας γενικότερης ατμόσφαιρας που έκανε τους ανθρώπους ευάλωτους σε κάθε λογής παρά φύσιν ερωτικούς πειρασμούς. Ωστόσο ο πόθος για άτομα του ιδίου φύλου αντιπροσώπευε μια επικίνδυνη έκφραση επιθυμίας που ήταν δύσκολο ν' απαλλαγεί από αυτήν.

Υπήρχαν τρείς κυρίως ομάδες που πίστευαν ότι ήταν πιο ευάλωτες να διαπράξουν σοδομιτικές πράξεις, οι αριστοκράτες ιδιαίτερα οι νέοι, ο κλήρος και τέλος οι φοιτητές που κατηγορούνταν για ομοφυλοφιλικές σχέσεις στα πανεπιστήμια. Ιδιαίτερα για τους μοναχούς θεωρούσαν ότι συνευρίσκονταν ερωτικά μέσα στα μοναστήρια και έτσι οι εκκλησιαστικές αρχές αποθάρρυναν στενές φιλίες μεταξύ μοναχών για να μειωθεί με αυτόν τον τρόπο ο κίνδυνος νυχτερινών συναντήσεων. Λανθασμένα πίστευαν ότι δε μπορούσαν σε άλλη κοινωνική ομάδα να εντοπιστούν σοδομίτες, απλά οι συγκεκριμένες ομάδες ήταν πιο εύκολο να κατηγορηθούν.

[47] Michel Foucault, ό.π., 51.

Μια ακόμα λανθασμένη αντίληψη ήταν ότι η ομοφυλοφιλία υπήρχε εξαιτίας της έλλειψης γυναικών αφού οι άντρες και οι γυναίκες περνούσαν μεγάλο μέρος της ζωής τους σε ξεχωριστούς χώρους είτε στο σπίτι είτε στις κοινωνικές συναναστροφές τους. Οι άντρες πέρναγαν μεγάλο μέρος του χρόνου τους με άλλους άντρες όπως ήταν η εργασία, οι δραστηριότητες, οι σπουδές και τα ταξίδια. Διάφορα επαγγέλματα όπως οι τεχνίτες, οι ναυτικοί και οι ταξιδευτές συμβίωναν μαζί σε στενούς χώρους. Πολλές συντεχνίες απαγόρευαν στους μαθητευόμενούς τους να παντρεύονται ενώ άλλοι δεν είχαν τα οικονομικά μέσα που θα τους επέτρεπαν να παντρευτούν. Έτσι συχνά συνάπτονταν σχέσεις σεξουαλικού χαρακτήρα μεταξύ των ανδρών. Βέβαια αυτά τα σεξουαλικά μοτίβα σχέσεων μεταξύ ανδρών λειτουργούσαν υπογείως και μυστικά από την κοινωνία και έρχονταν σε σύγκρουση με τις αντιλήψεις που αφορούσαν την ηθική τάξη, την Εκκλησία και το ζήτημα της αναπαραγωγής.

Η πόλη της Φλωρεντίας είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα για την πρακτική της σοδομίας. Η Φλωρεντία ήταν ξακουστή σε όλη την Ευρώπη για τις σοδομιτικές τάσεις των κατοίκων της. Ακόμα και ο πάπας Γρηγόριος ΙΑ΄ είχε αναφέρει χαρακτηριστικά για τη Φλωρεντία: «σ' ολόκληρο τον κόσμο, πιστεύω, δεν υπάρχουν δύο αμαρτίες πιο αποτρόπαιες από αυτές που κυριαρχούν μεταξύ των Φλωρεντίνων, το πρώτο είναι η τοκογλυφία και η απιστία και το δεύτερο είναι τόσο αποτρόπαιο που δεν τολμώ να το αναφέρω καν».[48] Στην Γερμανία όταν θέλανε να αναφερθούν σε παιδεραστές ή σοδομίτες απλά τους έλεγαν Φλωρεντίνους (Florenzer).

Το 1432 μ.Χ. δημιουργήθηκε η νυχτερινή πολιτοφυλακή (Ufficiali di note)[49] με σκοπό να συλλαμβάνει τους σοδομίτες επειδή πίστευαν ότι μόλυναν την κοινότητα και τους αντιμετώπιζαν ως προδότες, αιρετικούς ή απλά ως ένα θανάσιμο κίνδυνο. Σε όλη τη δράση της, που διήρκησε περίπου εβδομήντα χρόνια, ανακάλυψε ότι το στερεότυπο που υπήρχε στην Ευρώπη για την πόλη της Φλωρεντίας δεν απείχε και πολύ από την αλήθεια. Τα μέλη της ανέκριναν και τιμώρησαν ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού της πόλης. Συνολικά κατηγορήθηκαν στα χρόνια που λειτούργησε η νυχτερινή πολιτοφυλακή 16.000 άνθρωποι τουλάχιστον μία φορά στη ζωή τους για σοδομισμό εκ των οποίων οι 3,000 εξ' αυτών καταδικάστηκαν.[50] Με πληθυσμό 40,000 κατοίκων η Φλωρεντία εξέδωσε σαράντα τέσσερις θανατικές ποινές και δύο ευνουχισμούς μεταξύ των ετών 1348 μ.Χ. -1432 μ.Χ. . Τον 15ο αιώνα τετρακόσιοι άνδρες θεωρήθηκαν ύποπτοι για σοδομία με τους περισσότερους από αυτούς να λαμβάνουν απλά πρόστιμα και πενήντα πέντε με εξήντα εξ' αυτών να καταδικάζονται.[51]

Η νυχτερινή πολιτοφυλακή ανακάλυψε επίσης έναν κώδικα με τον οποίο συγκροτούνταν η ομοερωτική συντροφικότητα. Οι κανόνες αυτού του κώδικα όριζαν ότι οι ενήλικες άνδρες

[48] Michael Rocke, ό.π., 3.
[49] Michael Rocke, ό.π., 4.
[50] Michael Rocke, ό.π., 4.
[51] Katherine Crawford, ό.π., 160.

(είτε ήταν παντρεμένοι είτε ήταν ανύπαντροι) έπρεπε να επιδιώκουν τη σύναψη ερωτικών σχέσεων με νεαρά αγόρια και εφήβους. Κάποιοι άντρες συνέχιζαν σε όλη την ενήλικη ζωή τους να δείχνουν προτίμηση στους ομόφυλους τους ενώ άλλοι αν και σε μικρή ηλικία είχαν δεσμούς με μεγαλύτερους άνδρες στη συνέχεια προχωρούσαν σε γάμο και διέκοπταν τις σοδομιτικές συνευρέσεις. Η σεξουαλική τους δραστηριότητα επικεντρώνονταν σε συγκεκριμένα μέρη όπως ήταν τα δημόσια λουτρά, οι τουαλέτες και τα πανδοχεία. Οι σεξουαλικοί ρόλοι επίσης εξαρτιόνταν από ηλικιακούς και ταξικούς παράγοντες. Οι μεγαλύτεροι άντρες ήταν αυτοί που αναλάμβαναν τον ενεργητικό ρόλο της διείσδυσης σε νεότερους άνδρες.

Οι νόμοι στη Φλωρεντία για το σοδομισμό ήταν σκληροί. Μεταξύ του 1432 μ.Χ. και 1542 μ.Χ. είχαν γίνει 17 μεταρρυθμίσεις των κυρώσεων που προβλέπονταν για τη σοδομία.[52]

Εικόνα 4: Εκτέλεση των σοδομιτών εγκληματιών στη Γάνδη (Franz Hogenberg 1578 μ.Χ. , χαρακτικό)

Η παραπάνω εικόνα (Εικόνα 4), δείχνει τη θανάτωση ανθρώπων που καταδικάστηκαν ως σοδομίτες στη Γάνδη με την επικράτηση των προτεσταντών. Φαίνεται λοιπόν ότι η θρησκεία ανεξαιρέτως δόγματος ήταν απόλυτη σε ότι αφορούσε σεξουαλικές πρακτικές που πήγαιναν αντίθετα από τα κηρύγματά της.

Εκτός όμως από τους καταραμένους σοδομίτες που συμμετείχαν σε αφύσικες σεξουαλικές πράξεις υπήρχε και μια άλλη κατηγορία αγάπης μεταξύ ανδρών. Ήταν οι κοινωνικά επιφανείς και αξιοσέβαστοι φίλοι που μέσα από τα γράμματα, τα ποιήματα και τις φιλοσοφικές πραγματείες καλλιεργούσαν και μοιράζονταν ένα είδος υπερβατικού έρωτα. Σε αντίθεση με τον καταραμένο σοδομίτη η εικόνα της φιλίας μεταξύ αντρών ήταν αποδεκτή. Διάφοροι

[52] Michael Rocke, ό.π., 7.

λόγιοι, είτε κοσμικοί είτε κληρικοί, ανέπτυξαν ιδιαίτερο ταλέντο στην ποίηση και τη συγγραφή γραμμάτων καθώς και έντονα συναισθήματα συμπάθειας για νεαρούς μαθητές ή στενούς τους φίλους. Η φιλία και η αγάπη στα μεσαιωνικά γράμματα συνδέονταν άρρηκτα. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι αυτό του Άνσελμου του Canterbury που το έστειλε στο φίλο του Gilbert Grispin: ' ….Η ψυχή μου ποτέ δε θα παρηγορηθεί από το χωρισμό εκτός από την ανάκτηση του άλλου μισού της, της χωρισμένης ψυχής μου. Η αγωνία της καρδιάς μου κάθε φορά που το σκέφτομαι είναι ο μάρτυρας μου , τα δάκρυα που περιβάλουν τα μάτια μου και χύνονται στο πρόσωπό μου και χύνονται στα δάχτυλά μου καθώς γράφω…..Πραγματικά ένα άτομο δεν έχει επίγνωση του καλού και του κακού αν δεν έχει βιώσει και τα δύο….'.[53]

Η αληθινή φιλία ήταν σχεδόν δύναμη της φύσης, δημιουργώντας δεσμούς που ένωνε τους ενάρετους. Υπήρχε διαφορά ορθής και λάθους φιλίας. Η πρώτη υποκινούνταν από την αρετή και η δεύτερη από την ωφελιμότητα και το κέρδος. Ο δεσμός της φιλίας ήταν πολύ περισσότερο από μια συναισθηματική σύνδεση όπως πιστεύεται σήμερα. Για τις ανώτερες κοινωνικά τάξεις η φιλία ήταν ένας κοινωνικός θεσμός που συμπλήρωνε τους υπόλοιπους θεσμούς όπως της συγγένειας και του γάμου. Στη φιλία όμως υπήρχαν και υποχρεώσεις. Οι φίλοι οικοδομούσαν ταφικά μνημεία των φίλων τους ή ακόμα θάβονταν μαζί τους. Αν και η φιλία μεταξύ αντρών γαλουχήθηκε σε όλα τα κοινωνικά στρώματα, ως συνειδητή κοινωνική επιδίωξη, καλλιεργήθηκε με μεγαλύτερη ένταση στις κοσμικές και εκκλησιαστικές αυλές. Οι πάπες συγκέντρωναν γύρω τους τα νεότερα μέλη της οικογένειάς τους, τους παραχωρούσαν προνόμια και προωθούσαν τη σταδιοδρομία τους. Πρώτη φορά ο Καρλομάγνος προσκαλεί στην αυλή του διακεκριμένους συγγραφείς και λόγιους από όλη την Ευρώπη και αναθέτει τη συγγραφή βιβλίων και θρησκευτικών κειμένων, τη συγκρότηση βιβλιοθηκών, την προετοιμασία εκκλησιαστικών διατάξεων και την προώθηση μεταρρυθμίσεων. Παράλληλα όμως οι λόγιοι αυτοί καλλιέργησαν την τέχνη της συγγραφής ευχάριστων ερωτικών ποιημάτων. Πολλά από τα ποιήματα εξέφραζαν την ευχαρίστηση για την πνευματική και σωματική παρουσία των φίλων τους που ήταν παρόντες ή τη θλίψη τους για την απουσία τους. Υπήρχαν όμως και ηγεμόνες που καταχράστηκαν την πολιτική της φιλίας και έφτασαν να θεωρούνται από πολλούς σοδομιστές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο Ερρίκος ΙΙΙ της Γαλλίας ο οποίος συγκέντρωσε ένα μεγάλο αριθμό από πιστούς νεαρούς ευνοημένους (mignons) ενδυναμώνοντας την ασταθή εξουσία του μέσω συμμαχιών. Όμως με την αποτυχία να αποκτήσει απογόνους με τη σύζυγό του και την επιτηδευμένη ανδρόγυνη εμφάνιση των ευνοημένων του ενθάρρυνε τους αντιπάλους του να τον κατηγορούν για σοδομία. Ο χρονικογράφος L' Estoile στα λευκώματά του αναφέρεται στο ποίημα Amadis Jamin και στα πέντε τελευταία σονέτα που υποτίθεται ότι απαγγέλει ο ίδιος ο Ερρίκος στους ευνοημένους του τους περιγράφει σαν 'η τέλεια δημιουργία που καταστράφηκε' ενώ αλλού υπογράφει σαν

[53] Dawn Hadley (editor), Masculinity in medieval Europe, women and men in history, Routledge, New York, 1999, 248.

‘ο Ερρίκος σου’ και αλλού γράφει ‘η ψυχή μου δεν ταράζεται χωρίς να σε σκέφτομαι… Τα αυτιά μου δεν ακούν τίποτα εκτός από το όνομά σου’.[54]

Εκτός όμως από την ανδρική ομοφυλοφιλία στο μεσαιωνικό κόσμο συναντούμε και μια ομοερωτική δραστηριότητα μεταξύ γυναικών. Όπως αναφέρθηκε και στην ανδρική ομοφυλοφιλία ούτε η γυναικεία ομοφυλοφιλία είχε τη σημασία που συναντάμε σήμερα. Στους θεολόγους, συγγραφείς και νομικούς του Μεσαίωνα οι ομοφυλοφιλικές σεξουαλικές σχέσεις γυναικών δεν έμοιαζαν καθόλου των αντίστοιχων ομοφυλοφιλικών ανδρών και δεν είχαν την ίδια μεταχείριση. Η φαλλοκεντρική σεξουαλικότητα του Μεσαίωνα εξηγεί τη συσκότιση που υπάρχει γύρω από τη λεσβιακή δραστηριότητα. Η γυναίκα θεωρούνταν υποδεέστερη του άντρα, παθητική και με δευτερεύουσα σημασία ακόμα και στο σκοπό της αναπαραγωγής.[55] Η λέξη ‘λεσβία’ παρέπεμπε όχι σε μια έμφυλη ταυτότητα αλλά σε μεμονωμένες σεξουαλικές πρακτικές. Φυσικά δε μπορούμε να αρνηθούμε πως μπορεί να υπήρξαν ακόμα και τότε λεσβίες γυναίκες με τη σημερινή έννοια του όρου απλά δε μπορούμε να τις ταυτίσουμε με τα σημερινά κριτήρια.

Σύμφωνα με το Γαληνό το αρσενικό σώμα θεωρούνταν το πρότυπο και το θηλυκό σώμα ήταν η αντεστραμμένη εκδοχή του.[56] Έτσι τα γυναικεία σεξουαλικά όργανα θεωρούνταν μια εσωτερικευμένη εκδοχή των ανδρικών σεξουαλικών οργάνων. Η μήτρα και ο κόλπος συγκρίνονταν με το πέος, οι σάλπιγγες και οι ωοθήκες με τους όρχεις και ούτω καθεξής. Σύμφωνα με το μοντέλο του Γαληνού αυτό που διαχώριζε τα δύο φύλα ήταν οι χυμοί τους και σε ακραίες καταστάσεις το θηλυκό μπορούσε να γίνει αρσενικό. Έτσι με την πίστη στη μεταβλητότητα του φύλου δεν απέκλειαν να χρησιμοποιείται η κλειτορίδα σαν πέος από μερικές γυναίκες. Τη γυναίκα λοιπόν που αναλάμβανε τον αρσενικό ρόλο την ονόμαζαν ‘τριβάδα’ επειδή χρησιμοποιούσε τη κλειτορίδα της, η οποία ήταν δυσανάλογα μεγάλη για να τρίβεται πάνω στα γεννητικά όργανα μιας άλλης γυναίκας ή τη χρησιμοποιούσε για να διεισδύσει σε αυτά ή ακόμα και για να αυτοϊκανοποιείται.[57]

Λεσβιακές δραστηριότητες υπήρχαν σε όλα τα κοινωνικά στρώματα. Πέρα από την αριστοκρατία και τις γυναίκες της κάθε βασιλικής αυλής υπήρχε και στα μεσαία και κατώτερα στρώματα πεδίο δυνατοτήτων για λεσβιακές σχέσεις. Οι περισσότερες νέες γυναίκες πέρναγαν την περισσότερη ζωή τους με άλλες γυναίκες πριν το γάμο. Οι περισσότερες δούλευαν σαν υπηρέτριες σε σπίτια και κοιμόντουσαν μαζί με άλλες κοπέλες ή ακόμα και με τις κόρες της οικογένειας. Δίνονταν λοιπόν πολλές ευκαιρίες ομόφυλης σεξουαλικής δραστηριότητας

[54] Jacqueline Murray & Konrad Eisenbichler (editors), Desire & Discipline, sex and sexuality in the premodern West, university of Toronto press, London, 1991, 130.
[55] Judith Bennett: ‘Lesbian-like and the social history of lesbianisms’, Journal of History of Sexuality, vol.9 no.1/2 (January- April 2000 p.1-24), University of Texas Press, 5-6.
[56] Katherine Crawford, ό.π., 105.
[57] ό.π., 109.

μεταξύ τους. Άλλες γυναίκες νοίκιαζαν δωμάτια του σπιτιού τους ενώ άλλες είχαν δικιά τους επιχείρηση. Ακόμα και στα πτωχοκομεία οι γυναίκες κοιμόντουσαν σε κοινά κρεβάτια ή κοινούς χώρους. Οι λεσβιακές δραστηριότητες, σε αντίθεση με των αντρών, γίνονταν σε πιο κλειστά περιβάλλοντα αφού η κοινωνική ζωή τους ήταν σχεδόν ανύπαρκτη γι' αυτό και είναι και πιο δύσκολο να ανακαλυφθεί από τους σημερινούς ερευνητές.

Η λεσβιακή επιθυμία εκείνη την εποχή εκφράζονταν κυρίως μέσω των θηλυκών συζύγων. Οι γυναίκες που πέρναγαν για άντρες μεταμφιεσμένες σε ταξιδιώτες, στρατιώτες, ναύτες και ούτω καθεξής. Μια από τις πιο διάσημες γυναίκες που πέρασε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής της σαν άνδρας ήταν η Catalina de Erauso.[58] Έζησε είκοσι χρόνια σαν άνδρας με το όνομα Antonio de Erauso στο Μεξικό πριν επιστρέψει στην Ισπανία. Η ίδια έγραψε τα απομνημονεύματά της και περιέγραψε τη ταραχώδη ζωή της. Αν και παρέμεινε αγνή σε όλη τη ζωή της αυτό δεν την εμπόδιζε να φλερτάρει με άλλες γυναίκες. Αντίθετα με τις περισσότερες γυναίκες που ντύνονταν άνδρες ο πάπας Ουρβανός VIII με απόφαση επέτρεψε να συνεχίσει να ζει σαν άνδρας και δεν της επέσυρε ποινές. Αντίθετα το παράδειγμα της Katherina Hetzeldorfer, δείχνει τις ποινές που επέσυραν και στις ομοφυλόφιλες γυναίκες οι εκκλησιαστικές διωκτικές αρχές. Το 1477 μ.Χ. καταδικάστηκε σε θάνατο δια πνιγμού στο ποταμό Ρήνο επειδή υιοθέτησε αντρική ταυτότητα, ζούσε με άλλη γυναίκα και χρησιμοποιούσε εξωτερικό όργανο στη σεξουαλική πράξη. Οι αρχές την κατηγόρησαν ότι απήγαγε και διακόρευσε τη σύντροφό της και παρείχαν λεπτομέρειες του τρόπου που κατασκεύασε το μηχάνημα: 'έφτιαξε ένα όργανο από ένα κομμάτι δέρματος, μπροστά το γέμισε με βαμβάκι και τοποθέτησε μέσα ένα ξύλινο ραβδί, του πέρασε ένα κορδόνι και το έδεσε γύρω της'.[59]

Όσον αφορά τις λεσβιακές σχέσεις σε νομικό επίπεδο, ο νόμος ήταν αμφίρροπος. Θεωρήθηκε από μεταγενέστερους μελετητές ότι το σεξ μεταξύ γυναικών, σε αντίθεση με το σεξ μεταξύ ανδρών δεν ποινικοποιήθηκε. Όμως οι σεξουαλικές σχέσεις γυναικών μεταξύ τους με τη χρήση εξωτερικού οργάνου, καταδικάστηκε και από τους θεολόγους και τους νομικούς του Μεσαίωνα. Το 1507 η Constitutio Criminalis Carolina όρισε την ποινή για σοδομία και σε άνδρες και σε γυναίκες. Με την αναθεώρησή της το 1532 μ.Χ. από τον Κάρολο V η πυρά ορίστηκε ως θανατική ποινή για όσους κρίνονταν ένοχοι για ομοερωτικές σεξουαλικές σχέσεις.[60] Ο πάπας Γρηγόριος III όρισε ως ποινή σε λεσβιακές πράξεις τις 160 μέρες ως όριο σε αντίθεση με τις ομοφυλοφιλικές πράξεις μεταξύ ανδρών που ήταν πιο σκληρές και

[58] Paola Antolini, 1492: The role of women. Brussels Commission of the European Communities, Directorate-General Audiovisual, Information, Communication, Culture, Women's Information Service, 1992, 24-29.
[59] Katherine Crawford, ό.π., 162.
[60] Ό.π., 157.

μπορούσαν να φτάσουν μέχρι και ένα ολόκληρο έτος.[61] Άλλες ποινές για τις γυναίκες εκτός από το θάνατο στην πυρά ήταν ο πνιγμός, ο αποκεφαλισμός , η εξορία, η υπηρεσία μαγειρείων σε γαλέρα και ο εγκλεισμός σε άσυλο.[62] Τα δικαστήρια τα ενδιέφερε πρωτίστως το ζήτημα της διείσδυσης είτε μέσω της κλειτορίδας είτε μέσω τεχνητού οργάνου. Οι κατηγορίες στηρίζονταν σε μαρτυρίες που δίνονταν από άλλες γυναίκες ότι δηλαδή η κατηγορούμενη είχε κάνει σεξ μαζί τους προσποιούμενη τον άντρα. Γενικά τα πρακτικά των δικαστηρίων είναι η καλύτερη πηγή γνώσεων για τη δύσκολη έρευνα των λεσβιακών σχέσεων.

Σε ότι αφορά τις σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ γυναικών σημαντικό ρόλο έπαιζε η ύπαρξη ερμαφρόδιτων ατόμων. Ο ερμαφροδιτισμός βρίσκονταν στο μεσαίο κομμάτι του έμφυλου σύμπαντος. Ήταν άτομα τα οποία έπαιζαν σημαντικό ρόλο για την κατανόηση του έμφυλου θηλυκού και αρσενικού. Η γραμμή που χώριζε τις τριβάδες με τα ερμαφρόδιτα άτομα ήταν πολύ λεπτή. Έτσι όταν αποκαλύπτονταν ότι μια γυναίκα είχε σεξουαλικές σχέσεις με άλλη γυναίκα η πρώτη υπόνοια ήταν ότι είναι ερμαφρόδιτη αφού όλες οι σεξουαλικές πρακτικές εκείνη την περίοδο θεωρούνταν ότι είναι διεισδυτικού ή φαλλικού τύπου. Λιγότερο φαλλοκεντρικές πρακτικές μεταξύ γυναικών θεωρούνταν ανύπαρκτες. Στις καταθέσεις τους οι γυναίκες που βρέθηκαν κατηγορούμενες δεν υποστήριζαν ότι επεδίωκαν μια διείσδυση σε μια άλλη γυναίκα αλλά έβρισκαν διάφορες δικαιολογίες όπως ότι τις εξαπάτησε και τις ανάγκασε ο διάβολος ή ότι ήταν μέρος μιας πνευματικής εμπειρίας.

Όπως και στην περίπτωση της ανδρικής φιλίας η φιλία μεταξύ γυναικών ήταν κάτι διαφορετικό από τη γυναικεία ομοφυλοφιλία. Οι λεσβιακές ιστορίες δεν επικεντρώνονταν κυρίως στις σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ των γυναικών αλλά στις γυναικείες σχέσεις αγάπης και οικειότητας. Η πλατωνική φιλία μεταξύ γυναικών, ιδιαίτερα των ανώτερων τάξεων, εξωτερικεύονταν μέσω ενός αισθησιακού γλωσσικού ιδιώματος. Αυτές οι φιλίες ήταν αγνές και α-σεξουαλικές ακόμα και αν υπήρχε σεξουαλική υπόνοια στα γράμματα που είχαν ανταλλάξει μεταξύ τους. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας φιλίας ήταν μεταξύ της μετέπειτα βασίλισσας Μαρία Α' της Σκωτίας και της στενής της φίλης Φράνσις Άπσλυ (Frances Apsley). Στα γράμματά της υπέγραφε στη Φράνσις ως ‘η υπάκουη γυναίκα σου Mary Clorine’ ή ‘η υπάκουη και πιστή σου σύζυγος’. Προσφωνούσε την Φράνσις σαν ‘αγαπητή Αουρέλια’ και ‘αγαπητέ, σκληρέ, αγαπημένε, ευλογημένε σύζυγε’.[63] Τα γράμματα της Μαρίας ήταν γεμάτα με εκφράσεις αγάπης και αφοσίωσης. Τα γράμματα της Φράνσις δεν επιβιώνουν, αλλά συμμετείχε σε αυτό το δράμα παίζοντας το ρόλο του συζύγου.

[61] John Boswell, Christianity, social tolerance and homosexuality, gay people in Western Europe from the beginning of the Christian era to the 14th century, The University of Chicago Press, Chicago & London, 1980, 180.
[62] Katherine Crawford, ό.π., 158.
[63] Molly Mc Clain, “Love, Friendship, and Power: Queen Mary II’s Letters to Frances Apsley”, Journal of British studies, vol.47, no.3 (July 2008), pp. 505-527, Cambridge University Press, 510-511.

Φαίνεται ότι το λεσβιακό σεξ ήταν αόρατο από την κοινωνία αλλά όχι ανύπαρκτο. Υπήρχε μια ιδιαίτερη γλώσσα έκφρασης της ερωτικής επιθυμίας μεταξύ γυναικών. Όλες οι ιστορίες μεταξύ γυναικών είτε περιείχαν σεξουαλική συνεύρεση είτε όχι αντιπροσώπευαν ερωτικά φορτισμένες φιλίες και ταυτόχρονα απέκρυπταν τις στενές σχέσεις οικειότητας που μπορούσαν να αναπτυχθούν μεταξύ τους. Στη περίπτωση της φιλίας οι γυναίκες την αντιμετώπιζαν ως ένα είδος παρηγοριάς από δυστυχισμένους γάμους ή ακόμα και από την κοινωνική απομόνωση.

Σε όλο το Μεσαίωνα λοιπόν οι ομοφυλοφιλικές σεξουαλικές σχέσεις είτε είναι μεταξύ αντρών είτε μεταξύ γυναικών καταδικάζονταν από την Καθολική Εκκλησία. Οι θεολόγοι αναφέρονταν στις βιβλικές πηγές σ' ότι αφορούσε την ομοφυλοφιλία και διακήρυτταν τον αποκλεισμό όλων των ομοφυλόφιλων από το βασίλειο του Θεού. Αυτό όμως που δεν ανέφεραν είναι και η απαγόρευση εισόδου στους υποκριτές και τους άπληστους, αφού κανένα κράτος δεν έκαψε στην πυρά ή δεν εκτέλεσε έναν άπληστο.[64]

[64] John Boswell, Christianity, social tolerance and homosexuality, the University of Chicago Press, Chicago- London, 1980, 7.

3.2 Κτηνοβασία

Με την έλευση του Χριστιανισμού στην Ευρώπη η κτηνοβασία ήταν μια από τις έννοιες που άλλαξαν. Η Εκκλησία δεν αποδεχόταν την κτηνοβασία σε καμία πτυχή του δόγματός της και έπρεπε να βρει τρόπους για την αντιμετώπισή της αφού μέχρι τότε θεωρούνταν αποδεκτό για τους ανθρώπους της δυτικής Ευρώπης. Ο παγανισμός, που ακόμα πολλά άτομα τον εξασκούσαν στην Ευρώπη, θεωρούσε τη συνεύρεση με ζώα ως κάτι υγιές που μπορούσε ακόμα και να θεραπεύσει πολλές αρρώστιες. Ο βουκολικός τρόπος ζωής που ήταν και ο κυρίαρχος τρόπος οδηγούσε τα ζώα να μοιράζονται με τους ανθρώπους πολλούς κοινούς χώρους διαβίωσης.

Στον Πρώιμο Μεσαίωνα η κτηνοβασία αρχίζει να τραβά την προσοχή των θεολόγων και των νομικών της εποχής. Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που είχαν ν' αντιμετωπίσουν περιλάμβανε τη διάκριση μεταξύ σεξουαλικής συνεύρεσης με ζώα και σεξουαλικής συνεύρεσης με δαίμονες. Η συνεύρεση με ζώα συνδέθηκε με τη μαύρη μαγεία και συχνά θεωρούνταν ότι οι δαίμονες έπαιρναν τη μορφή ζώου με σκοπό να συναναστραφούν με μάγισσες και να τις μυήσουν στην ακολασία.[65] Επίσης είχαν ν' αντιμετωπίσουν και τους Θεούς του παγανισμού που μεταμφιέζονταν σε ζώα και συνευρίσκονταν σεξουαλικά με ανθρώπους. Ο Πάνας που έπαιρνε τη μορφή τράγου αφομοιώθηκε από το Χριστιανισμό και πήρε τη μορφή του διαβόλου που μεταμφιέζεται, αποπλανεί γυναίκες και κάνει σεξ μαζί τους. Ο διάβολος άρχισε δηλαδή να εμφανίζεται με διάφορα χαρακτηριστικά ζώων όπως νύχια γάτας, πόδια τράγου, οπλές αλόγου και μουσούδα γουρουνιού.[66]

Οι δύο κύριες παραδόσεις που αφορούσαν την κτηνοβασία και κληρονόμησαν οι χριστιανοί, προέρχονταν αρχικά από τους γερμανικούς μύθους που οι ήρωες τους είχαν χαρακτηριστικά δύναμης επειδή είχαν πρόγονο ένα ζώο όπως για παράδειγμα ο βασιλικός οίκος της Δανίας που πίστευαν ότι είναι απόγονος μιας αρκούδας και μιας γυναίκας.[67] Δεύτερον από την κλασική ελληνο – ρωμαϊκή παράδοση στην οποία οι θεοί εμφανίζονταν ως ζώα με σκοπό να συνουσιαστούν με τους ανθρώπους. Οι θεολόγοι 'πάλεψαν' με αυτές τις παραδόσεις και επέλεξαν στοιχεία που ήταν κατάλληλα για τη χριστιανική πίστη και σταδιακά άλλαξαν τη γνώμη των ανθρώπων για τα ζώα λέγοντας ότι τα ζώα είναι κάτι το ξεχωριστό από τον άνθρωπο και δεν πρέπει να υπάρχουν σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ τους. Έκαναν ακόμη πιο αυστηρούς τους εβραϊκούς νόμους περί κτηνοβασίας αφού δεν υπηρετούσε την αναπαραγωγή και άρχισαν να ρυθμίζουν τη σεξουαλική συμπεριφορά με διατάγματα

[65] Edt by Andrea M. Beetz and Anthony L. Podberscek, Bestiality & Zoophilia, sexual relations with animals, Purdue University Press, Oxford NY, 2005, 5.
[66] Lyndal Roper, Witch Craze: terror and fantasy in Baroque Germany, New Haven& London, Yale university Press, 2004, 91
[67] Edited by Andrea M. Beetz and Anthony L. Podberscek, ό.π.,5

δημιουργώντας και τις ανάλογες ποινές. Αναφορές άρχισαν να εμφανίζονται και στα βιβλία Σωφρονισμών.

Αρχικά τα βιβλία Σωφρονισμών έβλεπαν την κτηνοβασία ως μια πολύ μικρή αμαρτία, χαρακτηριστικά σ' ένα ουαλικό βιβλίο Σωφρονισμών βρίσκεται ποινή ενός έτους αν ο αμαρτωλός ήταν παντρεμένος και αν ήταν ανύπαντρος σαράντα μέρες νηστείας σε τρείς περιόδους του έτους (Χριστούγεννα, Πάσχα, Πεντηκοστή). Παράγοντες ηλικίας, οικογενειακής κατάστασης και αν άνηκαν στην εκκλησιαστική τάξη ή όχι καθόριζαν την αύξηση ή τη μείωση της ποινής για κτηνοβασία όπως βέβαια σε όλες τις σεξουαλικές αμαρτίες.[68] Όμως αυτή η επιεικής στάση απέναντι στην κτηνοβασία άρχισε σιγά σιγά να αλλάζει. Η Σύνοδος της Άγκυρας ήταν που αναφέρθηκε στο θέμα της κτηνοβασίας. Οι κανόνες ΙΣΤ' και ΙΖ' καταδικάζουν την πράξη αυτή. Το ξεχωριστό στον κανόνα ΙΣΤ' είναι ότι τα επιτίμια που επιβάλει σ' αυτούς που έπραξαν αυτό το αδίκημα δεν είναι τα ίδια. Παρατηρούμε ότι τους χωρίζει σε τρεις κατηγορίες οι οποίες ορίζονται με βάση την ηλικία τους. Πρώτον έχουμε αυτούς που η ηλικία τους είναι μέχρι είκοσι ετών. Για αυτούς λοιπόν ορίζει ολική αποχή από τα μυστήρια για δεκαπέντε χρόνια και μετά για πέντε χρόνια, αν δεν έχουν κυλήσει πάλι στην αμαρτία, θα μπορέσουν μαζί με τους υπόλοιπους πιστούς να συμμετέχουν στα Θεία Αγιάσματα. Χαρακτηριστικό του κανόνα είναι ότι αναφέρει πως θα πρέπει να εξετάζεται κατά τη διάρκεια της τιμωρίας ο βίος του αμαρτωλού. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να ελέγχεται με κάποιο τρόπο, που στη περίπτωσή αυτή είναι η εξομολόγηση, ώστε να μην υποπέσει πάλι στο ίδιο αμάρτημα. Αν εν τέλει επιδείξει με τη στάση της ζωής του ειλικρινή μεταμέλεια, τότε θα μπορέσει να μεταλάβει ξανά τη Θεία Κοινωνία. Η εξέταση αυτή του βίου εφαρμόζεται και στις άλλες δυο κατηγορίες. Δεύτερον έχουμε όσους έχουν υπερβεί το εικοστό έτος της ηλικίας τους, έχουν σύζυγο και παρ' όλα αυτά υπέπεσαν σ' ένα τέτοιο βαρύτατο αμάρτημα. Αυτοί θα πρέπει να απέχουν για 25 χρόνια από τα μυστήρια, ύστερα μαζί με τους άλλους πιστούς να συμμετέχουν στα Θεία Αγιάσματα για 5 χρόνια και έπειτα θα μπορούν να μεταλάβουν ξανά. Τρίτον έχουμε όσους έχουν υπερβεί το πεντηκοστό έτος της ηλικίας τους για τους οποίους ο κανόνας είναι αμείλικτος και ορίζει πως αυτοί θα πρέπει να μεταλαμβάνουν μόνο λίγο πριν φύγουν από τη ζωή. Ο ΙΖ' κανόνας χαρακτηρίζει τους κτηνοβάτες, ως λεπρούς στους οποίους ορίζει να προσεύχονται με τους δαιμονισμένους. Φαίνεται δηλαδή πως η Εκκλησία αρχίζει να γίνεται πιο αμείλικτη στο θέμα της κτηνοβασίας. Στη σύνοδο της Άγκυρας επίσης η κτηνοβασία εξισώθηκε με την ομοφυλοφιλία. Τα ισπανικά βιβλία Σωφρονισμών επηρεάστηκαν από τη Σύνοδο και όριζαν για πράξεις κτηνοβασίας μέχρι και είκοσι χρόνια ποινής, όσα δηλαδή και η σοδομία.[69] Όταν η κτηνοβασία άρχισε να συσχετίζεται με την ομοφυλοφιλία και το θηρίο άρχισε να μεταβάλλεται από 'αντικείμενο' σε κάτι έμψυχο αυτό με τη σειρά του μετέτρεψε τη πράξη της κτηνοβασίας σε κάτι πιο σοβαρό. Όταν η κτηνοβασία

[68] Ό.π.,6
[69]Edt by Andrea M. Beetz and Anthony L. Podberscek, ό.π., 6.

εντάχθηκε μαζί με την ομοφυλοφιλία σαν μία παρά φύσιν πράξη, τότε και η τιμωρία έγινε πιο σκληρή και για τους ανθρώπους αλλά και για τα ζώα.

Με την εξίσωση της κτηνοβασίας και της ομοφυλοφιλίας οι απλοί άνθρωποι άρχισαν να αλλάζουν το πώς αντιμετώπιζαν τα ζώα. Αντί να θεωρείται το ζώο ένα απλό αντικείμενο άρχισε να θεωρείται ο έτερος αμαρτωλός και οι πράξεις να είναι ταυτόσημες με τις αντίστοιχες ομοφυλοφιλικές. Έτσι θεωρήθηκε σημαντικό το ζώο που πήρε μέρος στην πράξη της κτηνοβασίας να σκοτωθεί μαζί με τον άνθρωπο ώστε να διαγραφεί οποιαδήποτε μνήμη της πράξης. Μέχρι το 13ο αιώνα τα ζώα βρίσκονταν σε μεγάλο κίνδυνο αφού οι καταγγελίες για κτηνοβασία αυξάνονταν. Η ιδέα που άρχισε να εμφανίζεται ότι η συνεύρεση ζώου με άνθρωπο μπορεί να αποφέρει απόγονο έκανε θεολόγους όπως ο Θωμάς Ακινάτης να κατατάξουν την κτηνοβασία ως θανάσιμη αμαρτία που πήγαινε ενάντια στη φύση. Ο Burchard της Βορμς αναφέρει και αυτός για την κτηνοβασία: «Έχεις διατελέσει σεξουαλικές συνευρέσεις ενάντια στη φύση, δηλαδή έχεις ζευγαρώσει με άντρες ή με ζώα, δηλαδή με μια φοράδα, μια αγελάδα, ένα γάιδαρο ή οποιοδήποτε άλλο ζώο; Εάν κάνατε αυτό μία ή δύο φορές και εάν δεν έχετε γυναίκα με την οποία να μπορείτε να ικανοποιήσετε την ευχαρίστησή σας, θα περάσετε σαράντα ημέρες με ψωμί και νερό, το οποίο ονομάζεται Σαρακοστή, για τα επτά επόμενα χρόνια και ποτέ δεν θα είστε χωρίς μετάνοια ξανά. Εάν, ωστόσο, έχετε μια γυναίκα, θα έχετε τιμωρία δέκα χρόνια στις καθορισμένες ημέρες. Αλλά αν είστε συνηθισμένοι να κάνετε αυτό το έγκλημα, θα έχετε ποινή δεκαπέντε χρόνια κατά τις καθιερωμένες ημέρες. Εάν αυτό έχει συμβεί στη νεότητα σας, θα έχετε ποινή εκατό ημερών με ψωμί και νερό».[70]

Πέρα από τις διδασκαλίες της Εκκλησίας και ο νόμος του κράτους ήταν αμείλικτος στο θέμα της κτηνοβασίας. Ο νόμος θεωρούσε την παραβίαση της γραμμής ανθρώπων και ζώων μεγάλη απειλή για την κοινωνία. Ο κατηγορούμενος συνήθως καταδικάζονταν σε θάνατο μαζί με το ζώο. Αρκετές περιπτώσεις κτηνοβασίας έχουν σωθεί, κυρίως από τα δικαστικά αρχεία. Στο Μπορντώ το 1528 μ.Χ. το κοινοβούλιο καταδίκασε τον Antoine de Mars σε θάνατο στην πυρά μαζί με το ζώο, αφού όμως πρώτα το είχαν πνίξει. Αυτή η ποινή που δίνονταν στο ζώο ήταν για να κάνουν το δράστη να υποφέρει ψυχικά πριν αρχίσει να υποφέρει σωματικά στην πυρά.[71] Σε άλλη περίπτωση το 1575 μ.Χ. στη πόλη Legaigneux ένας άντρας καταδικάστηκε επειδή συνευρέθηκε ερωτικά με ένα θηλυκό γάιδαρο. Οι δικαστές τον καταδίκασαν σε κρεμάλα αφού πρώτα είδε να σκοτώνουν το γάιδαρο μπροστά του. Στην Αραγονία το πρόβλημα της κτηνοβασίας ήταν πολύ μεγάλο με τα τρία δικαστήρια της Σαραγόσας, της Βαλένθιας και της Βαρκελώνης να εκδικάζουν 367 κατηγορίες κτηνοβασίας με τις 84 από αυτές να οδηγούνται στο θάνατο και 145 να οδηγούνται στις γαλέρες. Οι Γάλλοι ήταν αυτοί που είχαν τα μεγαλύτερα ποσοστά στο σύνολο των καταδικαστέων. Στους εκατό ανέρχονταν

[70] François Gagnon, Le Corrector sive Medicus de Burchard de Worms (1000-1025) : présentation, traduction et commentaire ethno-historique, Université de Montréal, 2010, (κανόνας 126), 136.
[71] Katherine Crawford, ό.π., 162.

οι Γάλλοι που ερευνήθηκαν για κτηνοβασία με είκοσι δύο να οδηγούνται στο θάνατο και σαράντα εφτά να οδηγούνται στις γαλέρες.[72]

Σε γενικά πλαίσια η κτηνοβασία άνθισε σε μέρη που η εύρεση σεξουαλικών συντρόφων ήταν δύσκολη. Οι άνθρωποι και ειδικά οι νεαροί άντρες προσπαθώντας να διοχετεύσουν την ερωτική τους επιθυμία στρέφονταν στα ζώα, τα οποία τα είχαν συνέχεια κοντά τους. Επιπλέον η κοινωνική και πολιτισμική διαφορά των ξένων με τους ντόπιους έκανε τους πρώτους τα κατάλληλα 'θύματα' για κατηγορίες, την ώρα που κάλυπταν τους συγχωριανούς τους από τις εκάστοτε αρχές. Ο ξένος ήταν πιο εύκολο να αποκοπεί από μια κλειστή κοινωνία όπως ήταν η μεσαιωνική. Άλλα θύματα ήταν οι Εβραίοι, οι μουσουλμάνοι και οι περιηγητές.

Στην παρακάτω εικόνα φαίνονται ξεκάθαρα επιβεβαιωμένες δοκιμές σε ζώα και εκτελέσεις (Evans E. P., 1906 μ.Χ.)

Sources of Information	Dates	Animals	Places
MSS. of Bibliothèque Nationale of Paris	1567	Sow	Senlis
Lionnois: Hist. de Nancy, 1811, ii, p. 374	1572	Pig	Moyen-Montier, near Nancy
Lersner: Chronica, 1706, p. 552	1574	„	Frankfort-on-the-Main
Brillon: Decisiones Thémis, viii	1575	She-Ass	Parliament of Paris
Haus-Chronik von Schweinfurt, in Zeitschrift für deutsche Kulturgeschichte, i, 156	1576	Pig	Schweinfurt
Cannaert: Bydragen tot de Kennis van het oude strafrecht in Vlandern, 1835, p. vii	1578	Pig (?)	Ghent
Derheims: Hist. de Saint-Omer, p. 327	1585	Pig	Saint-Omer
Chorier: Hist. du Dauphiné. *Cf.* Thémis, i, p. 196	„	Locusts	Valence
Ménebréa: Jugements rendus contre les animaux, etc., pp. 546, 549	1587	Weevils	St. Jean-de-Maurienne
Fornery and Laincel	1596	Dolphins	Marseilles
Théophile Raynaud: De Monitoriis, p. 482. Mémoires, cit., viii, p. 429	16th cent. (first half)	Weevils and Grasshoppers	Cotentin
Chasseneus: Consilia. Mémoires, cit., viii, p. 415	„	Snails	Lyons
„ „ „	„	Weevils	Mâcon
„ „ „	„	Pig	Dijon
Louandre: L'Épopée des Animaux	„	Dog	Scotland
Duboys: Hist. du Droit Crim. de la France	16th cent. second half	Weevils	Angers
Azpilcueta Martinus Doctor Navarrus: Consilia seu Responsa, 1602, ii, p. 812. Mémoires, cit., viii, p. 419. Théoph. Raynaud, cit., p. 482	„	Rats	Spain

Εικόνα 5: Πίνακας επιβεβαιωμένων δοκιμών σε ζώα και εκτελέσεις, (Evans E. P., 1906 μ.Χ.)

Μια ξεχωριστή περίπτωση όσον αφορά τις κατηγορίες για κτηνοβασία στο Μεσαίωνα ήταν στην περίπτωση των Εβραίων. Στις περισσότερες περιπτώσεις ήταν μια πρόφαση για εξόντωση αφού θεωρούνταν ανεπιθύμητοι από το μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης. Οι περισσότεροι Χριστιανοί συνέδεσαν την κτηνοβασία με τη μιαρότητα του αίματος (blood libel) δηλαδή ότι οι Εβραίοι απήγαγαν και δολοφονούσαν τα παιδιά των χριστιανών για να χρησιμοποιήσουν το αίμα τους ως μέρος των θρησκευτικών τελετουργιών τους κατά τις

[72] Ό.π.,163.

εβραϊκές αργίες. Υπάρχουν και πολλές απεικονίσεις που είχαν ως σκοπό να πείσουν τους Χριστιανούς για τις φαυλότητες που έκαναν οι Εβραίοι.

Η παρακάτω αντισημιτική εικόνα (Εικόνα 6) που βρίσκεται στη Γερμανία με τίτλο «Das Judenschwein» (Εβραϊκός χοίρος) απεικονίζει καθαρά την σύνδεση που έκαναν οι χριστιανοί για τους εβραίους με το διάβολο και την κτηνοβασία. Στο πάνω μέρος της ξυλογραφίας απεικονίζεται η υποτιθέμενη τελετουργική δολοφονία του Σίμωνα του Τρέντο[73] το 1476 μ.Χ.. Ο χοίρος απεικονίζεται ως θηλάζουσα μητέρα. Κάτω ένας διάβολος που φοράει έναν εβραϊκό δακτύλιο παρακολουθεί μια εβραία γυναίκα που οδηγεί έναν κριό και ένας Εβραίος που οδηγεί ένα θηλυκό χοίρο προς τα πίσω, ενώ ένας άλλος τοποθετεί το στόμα του στον πρωκτό του θηλυκού χοίρου ενώ ένα εβραϊκό παιδί θηλάζει στις θηλές του. Το ταμπού της ζωοφιλίας έχει οδηγήσει σε κατηγορούμενες ομάδες, όπως και στην κακοποίηση του αίματος.

Εικόνα 6: «Das Judenschwein» (Εβραϊκός χοίρος), Χαρακτικό, 17ος αιώνας.

[73] Ο Σίμων του Τρέντο ήταν ένα αγόρι που εξαφανίστηκε και βρέθηκε δολοφονημένο. Γι' αυτήν την πράξη κατηγορήθηκε η εβραϊκή κοινότητα. Άντρες και γυναίκες συνελήφθησαν και αναγκάστηκε να ομολογήσουν με βασανιστήρια. Παραδέχθηκαν και το έγκλημα, στη βάση της «μιαρότητας του αίματος».

3.3 Πορνεία

Αν και η πορνεία θεωρείται το αρχαιότερο επάγγελμα, υπάρχουν διαφορετικές ερμηνείες για το ποια ακριβώς πορεία και τι θέση κατείχε στην κοινωνία της κάθε εποχής εξαρτώμενη ταυτόχρονα και από τον κάθε πολιτισμό. Η πορνεία στη μεσαιωνική κοινωνία της Ευρώπης ήταν ένα αναπόσπαστο κομμάτι της. Θεωρούνταν μια έκφραση της σεξουαλικότητας, μια κατάσταση και όχι ένα συγκεκριμένο σύνολο συμπεριφορών που, κατά κύριο λόγο, προστάτευε τις αξιοσέβαστες γυναίκες από τις ανήθικες. Μια κοινή γυναίκα κατά βάση θεωρούνταν αυτή που είχε πολλούς σεξουαλικούς συντρόφους με αντάλλαγμα χρηματικό ποσό και ταυτόχρονα δεν βρίσκονταν κάτω από τον έλεγχο μιας αντρικής προστασίας παραδείγματος χάριν του πατέρα, του αδερφού ή του συζύγου της. Χρησιμοποιούνταν για σεξουαλική ανακούφιση των ανδρών. Η κοινωνία θεωρούσε ότι η πορνεία προλάμβανε χειρότερα κακά όπως τη σεξουαλική βία το εξωσυζυγικό σεξ και τα παρά φύσιν σεξουαλικά εγκλήματα. Η ιδέα ότι αυτές οι γυναίκες απορροφούσαν αυτές τις ορμές και προστάτευαν την κοινωνία έκανε την πορνεία σε μερικές περιπτώσεις να θεωρείται και αποδεκτή.

Κάθε πόλη είχε ένα 'καλό σπίτι', όπως συνηθίζονταν να ονομάζονται οι οίκοι ανοχής. Το Παρίσι, τον 15ο αιώνα σε πληθυσμό 200.000 κατοίκων, είχε περίπου πέντε με έξι χιλιάδες ιερόδουλες.[74] Οι ιερόδουλες σύχναζαν σε ταβέρνες, πλατείες δημόσια λουτρά δρόμους και αργότερα βρίσκονταν μαζεμένες σε περιοχές. Η ονομασία 'δρόμος τριαντάφυλλου' [rose street] αναφέρονταν σε δρόμους που σύχναζαν ιερόδουλες καθώς και η έκφραση 'μαδάω/κόβω ένα τριαντάφυλλο' ήταν ένας ευφημισμός της εποχής που δήλωνε όταν ένας άντρας συνουσιάζονταν με μια ιερόδουλη.[75]

Οι γυναίκες εισέρχονταν στην πορνεία για διάφορους λόγους. Η φτώχεια, η περιθωριοποίηση από την κοινωνία εξαιτίας διάφορων παραγόντων, η αποβολή από το οικογενειακό σπίτι ή η εγκατάλειψη από τους γονείς, ένα αιμομικτικό βίαιο διαταραγμένο οικογενειακό υπόβαθρο, η ορφάνια, η προσπάθεια να βοηθήσουν ανάπηρους και ηλικιωμένους γονείς, κοπέλες που έρχονταν από την επαρχία είτε οικειοθελώς είτε της έφερναν μαζί τους στρατιώτες ή περιφερόμενοι εργάτες και έμποροι, υπηρέτριες που ατιμάστηκαν από τους αφέντες τους και τις έδιωξαν καθώς και οι παλλακίδες που εγκαταλείφθηκαν από τους συντρόφους τους είναι μερικοί λόγοι. Επίσης κορίτσια που βιάστηκαν από άντρες καθώς και περιπτώσεις που η ίδια η οικογένεια της κοπέλας την οδήγησε στην πορνεία ήταν άλλες περιπτώσεις. Ελάχιστες από αυτές τις κοπέλες έγιναν ιερόδουλες επειδή το επέλεξαν χωρίς να εξαναγκαστούν. Η αγγλική μετάφραση του μεσαιωνικού βιβλίου Gesta Romanorum αναφέρει την ιστορία μιας κοπέλας που οδηγήθηκε

[74] Jeffrey Richards, ό.π., 116.
[75] Όπ., 116

στην πορνεία εξαιτίας του περιβάλλοντος της. Έμεινε έγκυος από τον πατέρα της και σκότωσε το νεογέννητο παιδί της. Εξαιτίας αυτού η μητέρα της την καταράστηκε και έτσι η κοπέλα σκότωσε τους γονείς της και έφυγε από τη χώρα καταλήγοντας να γίνει μια κοινή γυναίκα.[76]

Οι περισσότερες γυναίκες που έκαναν αυτό το επάγγελμα το έκαναν περιστασιακά για να συμπληρώσουν το φτωχό εισόδημά τους. Ελάχιστες ήταν οι επαγγελματίες ιερόδουλες. Οι περισσότερες κοπέλες επίσης προτιμούσαν να δουλεύουν μακριά από τον τόπο καταγωγής τους. Στις αγγλικές πόλεις τα προσωνύμια των ιερόδουλων ήταν 'ξένες'. Αυτό έδειχνε ότι οι νεαρές γυναίκες μετανάστευαν με σκοπό την εύρεση εργασίας όπου τις στρατολογούσαν εξαιτίας της οικονομικής τους δυσχέρειας αλλά και επειδή ήταν ευάλωτες και απροστάτευτες μακριά από το σπίτι τους. Το να εργάζονται μακριά από τις οικογένειές τους ήταν επιλογή και για να μην ντροπιαστούν μπροστά τους ή και για να μην ντροπιάσουν οι ίδιες την οικογένειά τους με την συγκεκριμένη επιλογή, ακόμα και αν ήταν ενάντια από τη θέλησή τους.

Εν καιρώ γύρω από την ιερόδουλη άρχιζαν να εμφανίζονται και άλλα επαγγέλματα που η ύπαρξή τους εξαρτιόταν από αυτήν. Ο μαστροπός είχε ως κύριο ρόλο του να προστατεύει τα κορίτσια αλλά και να τις στρατολογεί λέγοντας σε αρκετές περιπτώσεις ψέματα για τη δουλειά που πρόσφερε. Οι σωματέμποροι που και αυτοί διακινούσαν τις γυναίκες και τέλος η 'μαντάμ' του κάθε οίκου ανοχής. Ήταν μία μεγαλύτερης ηλικίας γυναίκα που κατηγορούνταν ότι διέδιδε 'ηθική' μόλυνση και σκάνδαλα. Συνήθως πρόσφερε στέγη στις ιερόδουλες για να παράσχουν τις υπηρεσίες τους ή κανόνιζε τα ραντεβού με τους πελάτες. Συνήθως ήταν πρώην ιερόδουλη που πλέον δεν ήταν ελκυστική. Αυτές οι γυναίκες είχαν μεγάλη επιρροή και πολλές φορές στρατολογούσαν και οι ίδιες κορίτσια. Πολλά κορίτσια οδηγήθηκαν στην πορνεία από αυτές τις γυναίκες αφού ήταν πιο εύκολο να τις πλησιάσουν ή ακόμα και να προσεγγίσουν και την οικογένειά τους. Σ' άλλες περιπτώσεις και οι μαστροποί και η μαντάμ παρείχαν κορίτσια, αρχικά όχι για πορνεία αλλά για βιασμό, καταλήγοντας αναπόφευκτα μετά στην πορνεία.[77] Μια γυναίκα που είχε πέσει θύμα βιασμού ήταν βρώμικη και δε μπορούσε να παντρευτεί. Αν ήταν παντρεμένη ο άντρας της συνήθως την εγκατέλειπε. Γενικά μια γυναίκα που είχε χάσει την τιμή της, ακόμα και χωρίς τη θέλησή της ήταν δύσκολο να τη ξαναβρεί. Μ' ένα κάπως περίεργο τρόπο η πορνεία θεωρούνταν φιλεύσπλαχνη καριέρα για μία γυναίκα που μπορούσε να θεωρηθεί ατιμασμένη λόγω πρότερης σεξουαλικής δραστηριότητας συμπεριλαμβανομένου και του βιασμού. Αφού πλέον ο γάμος δεν ήταν επιλογή η πορνεία πρόσφερε ένα τρόπο να αποκτήσουν εισόδημα για να μπορέσουν να ζήσουν. Όμως πρέπει να τονιστεί ότι αυτή η 'επιλογή' έγινε μεταξύ όχι και πολύ βιώσιμων εναλλακτικών λύσεων και πολλές φορές χωρίς την ελεύθερη βούληση της κοπέλας, έτσι θεωρείται αμφίβολο σε ποια έκταση μπορούσε όντως

[76] Ruth Mazo Karras, Common Women: Prostitution and Sexuality in Medieval England, Oxford University Press, NY, 1998, 118.
[77] Jacques Rossiaud, Medieval Prostitution (Family, Sexuality and Social Relations in Past Times), Blackwell Pub, New York, 1988, 29-30.

να θεωρηθεί ελεύθερη επιλογή.[78] Η πορνεία δεν πρόσφερε μεγάλη προστασία σε μια κοπέλα είτε δούλευε σε οίκο ανοχής είτε παράνομα στους δρόμους. Δεν ήταν έγκλημα να βιάσεις μια ιερόδουλη επειδή, εξαιτίας της φύσης της εργασίας της είχε ήδη δώσει τη συγκατάθεσή της σε όλους. Ήταν μια 'κοινή' ή μια 'κοινή ιδιοκτησία'.[79]

Η χορήγηση αδειών από το κράτος στους οίκους ανοχής και μετέπειτα στις ίδιες τις ιερόδουλες με κανονισμούς των υπηρεσιών που παρέχονταν και με τον καθορισμό των δραστηριοτήτων τους και της περιοχής όπου διέμεναν όρισε πλήρως την έννοια της ιερόδουλης με όλους τους τρόπους που υπήρχαν εκείνη την εποχή.[80] Οι οίκοι ανοχής που δημιουργήθηκαν χωρίστηκαν σε δυο κατηγορίες. Στην κορυφή ήταν οι οίκοι ανοχής που άνηκαν αποκλειστικά στο κράτος. Οι ενοικιαστές έπαιρναν όρκο μπροστά στις αρχές, πλήρωναν εβδομαδιαίο νοίκι στη μαντάμ που ήταν αυτή που διεύθυνε τον οίκο και συχνά συνεισφέρανε οικονομικά και αυτοί στο κόστος θέρμανσης και στη προστασία που παρείχε η φρουρά της πόλης. Έπειτα υπήρχαν τα μικρότερα ιδιωτικά σπίτια [bordelages] τα οποία και αυτά διοικούνταν συχνά από γυναίκες με τις ενοίκους τους να τις ονομάζουν συχνά 'υπηρέτριες'. Αυτό συνέβαινε γιατί σε πολλές περιπτώσεις αυτοί οι ιδιωτικοί οίκοι ανοχής ήταν παράνομοι για το κράτος και έπρεπε να είναι 'αόρατοι'. Διαδεδομένη πορνεία υπήρχε επίσης στα δημόσια λουτρά παρά το ότι οι κανονισμοί απαγόρευαν την παρουσία των ιερόδουλων μέσα στους χώρους τους. Η συσχέτιση των δημόσιων λουτρών και των πορνείων έγινε τόσο έντονη που στην αγγλική γλώσσα η λέξη 'stews' αναφέρονταν και στις δυο έννοιες.[81] Τέλος οι ιερόδουλες που εργάζονταν στους δρόμους της πόλης ήταν τελείως ανεξάρτητες. Μπορούσαν επίσης να εντοπιστούν σε προμαχώνες, σε ανοιχτούς χώρους, σε δημόσιους κήπους, σε σοκάκια, στις όχθες ποταμού, σε γέφυρες και κοντά σε χώρους αποβλήτων γιατί αυτά τα μέρη θεωρούνταν πιο ιδιωτικά και έτσι η κάθε ιερόδουλη μπορούσε να εργαστεί όσο το δυνατόν πιο μυστικά. Αυτό όμως δεν ήταν και πάρα πολύ εύκολο τη συγκεκριμένη περίοδο, αφού η ιδιωτικότητα στη μεσαιωνική κοινωνία ήταν αρκετά δύσκολη και τις περισσότερες φορές η σεξουαλική δραστηριότητα των ιερόδουλων με τους πελάτες τους γίνονταν σε δημόσια θέα.

Οι πιο συχνοί πελάτες τους και ταυτόχρονα οι περισσότεροι ήταν οι νέοι και ανύπαντροι άνδρες. Επιτρέπονταν να χρησιμοποιούν τους οίκους ανοχής από την ηλικία των 16 με 18 ετών. Αντίθετα με τις διδασκαλίες της Εκκλησίας σχετικά με το σεξ υπήρχε κοινωνική ανοχή για το σεξ εκτός γάμου για τους άντρες. Η πορνεία θεωρούνταν το μέσο που επέτρεπε στους νεαρούς άντρες όλων των κοινωνικών τάξεων να διεκδικήσουν την αρρενωπότητά τους και να ανακουφιστούν από τις σεξουαλικές τους ανάγκες κρατώντας τους ταυτόχρονα μακριά από:

[78] Ruth M. Karras, Common Women: Prostitution and Sexuality in Medieval England, ό.π.,9
[79] Ό.π., 40.
[80] Katherine Crawford, ό.π. 173
[81] Jeffrey Richards, ό.π, 117

το να παρενοχλούν ευυπόληπτες γυναίκες και κόρες, την παρεμπόδιση ομαδικών βιασμών γυναικών και τέλος το χείριστο όλων, την ομοφυλοφιλία μεταξύ τους. Οι ιερόδουλες λοιπόν ήταν οι 'ασφαλείς γυναίκες' που τους ικανοποιούσαν. Σ' ότι αφορούσε τους άντρες εκείνη την εποχή είναι ότι ήταν διαδεδομένο να αναβάλουν το γάμο μέχρι και τα τριάντα τους χρόνια για διάφορους λόγους. Μαθητευόμενοι τεχνίτες, φοιτητές και ταξιδιώτες αργούσαν να παντρευτούν γιατί προσπαθούσαν να καθιερωθούν στην δουλειά τους ή να τελειώσουν τις σπουδές τους. Οι υπόλοιποι νεαροί, που δεν εντάσσονταν σε αυτές τις κατηγορίες τους εμπόδιζε το κόστος της γαμήλιας τελετής ή η έλλειψη χρημάτων για να συντηρήσουν τη γυναίκα τους. Αγρότες, έμποροι, οδοιπόροι, εργάτες εποχιακοί και στρατιώτες ήταν ακόμη μερικές ομάδες αντρών που χρησιμοποιούσαν τους οίκους ανοχής. Ειδικά οι μαθητευόμενοι άντρες ήταν επικίνδυνοι επειδή ζούσαν στο σπίτι του αφεντικού τους κατά τη διάρκεια της εκμάθησης τέχνης και αυτό συνέπιπτε με την εφηβεία τους. Αν και επιβλέπονταν από άνδρες οι νεαροί είχαν ευκαιρίες να επιτεθούν ή να αποπλανήσουν τις γυναίκες του σπιτιού. Έτσι οι κόρες, η σύζυγος και οι υπηρέτριες ήταν πιο ασφαλείς όταν υπήρχαν ιερόδουλες. Όταν εν τέλει μαθητευόμενοι γινόντουσαν ειδικευμένοι τεχνίτες και έφευγαν αυξάνονταν και η ανάγκη για πορνεία στις περιοχές που πήγαιναν.

Κληρικοί, παντρεμένοι άντρες, Εβραίοι και λεπροί απαγορεύονταν να πηγαίνουν σε οίκους ανοχής με συχνή καταπάτηση βέβαια των κανονισμών κυρίως για τις δυο πρώτες κατηγορίες. Ο κλήρος αποτελούσε το 20% των πελατών στα δημόσια λουτρά και στα ιδιωτικά σπίτια στη πόλη της Dijon.[82] Όμως η θέαση των κληρικών σε αυτούς τους χώρους δεν ήταν, σε πολλές περιπτώσεις, καταδικαστέα επειδή υπήρχε η πεποίθηση ότι και αυτοί ήταν ανύπανδροι άντρες και έτσι μπορούσαν να συνουσιαστούν με τις ιερόδουλες. Με αυτή τη δικαιολογία, οι πατέρες και οι σύζυγοι προστάτευαν τις κόρες και τις γυναίκες τους από τους κληρικούς, ιδιαίτερα τους νέους και όμορφους.

Σ' ότι αφορούσε την Εκκλησία σχετικά με την πορνεία η γενική στάση της ήταν εχθρική αν και τη θεωρούσε αναγκαία. Στον πρώιμο Μεσαίωνα υπάρχουν ελάχιστα πράγματα σχετικά με την πορνεία στα βιβλία Σωφρονισμών. Οι θεολόγοι διαχώρισαν την πορνεία από την παλλακεία και έκριναν ότι η πορνεία κρατούσε σταθερά τα κοινωνικά και σεξουαλικά πρότυπα ηθικής της κοινωνίας. Παρ' όλ' αυτά οι μοναχοί 'φοβόντουσαν' τις ιερόδουλες ως μια απειλή στην υποχρεωτική αγαμία[83] που τους επέβαλε η θρησκεία. Ο Αυγουστίνος χαρακτηριστικά είχε πει: «αφαιρέστε την πορνεία από τις ανθρώπινες σχέσεις και θα καταστρέψετε τα πάντα με τη λαγνεία».[84] Θεωρούσε τη λαγνεία ως μία κατ' εξοχήν γυναικεία αμαρτία που η πορνεία την επισημοποιούσε και γι' αυτό την όριζε σαν θανάσιμη απειλή. Όμως αν δεν υπήρχε η

[82] Ό.π., 118.
[83] Katherine Crawford, ό.π, 172.
[84] Ruth Mazo Karras, "The regulation of brothels in later medieval England", the University of Chicago Press journals, vol.14, no.2, 1989, 399-433, 399.

πορνεία σαν σεξουαλική διέξοδο οι άντρες θα υπέκυπταν σε μεγαλύτερες και πιο σοβαρές αμαρτίες. Έτσι προσπάθησε να θέσει αυστηρούς όρους και περιορισμούς με σκοπό να προστατεύσει το ενάρετο κοινωνικό σύνολο. Έπρεπε οι ιερόδουλες να διακρίνονται με εμφανή τρόπο ώστε να μην τις μπερδεύουν με τις υπόλοιπες ηθικές γυναίκες. Αρχικά τους δόθηκε ένα χαρακτηριστικό σημάδι που δήλωνε το επάγγελμά τους. Σε κάθε πόλη αυτό το σημάδι διέφερε. Ένας άλλος τρόπος να διακρίνονται οι ιερόδουλες ήταν η υποχρέωσή τους να διαμένουν και να εργάζονται σε διαφορετικό χώρο από τον υπόλοιπο πληθυσμό.

Χαρακτηριστικά σημάδια κακοφημίας μπορούσε να είναι ένα φόρεμα που ξεχώριζε από τα υπόλοιπα ή κόμποι που έπεφταν από τον ώμο και ήταν διαφορετικού χρώματος από το φόρεμα. Στη Γαλλία το χαρακτηριστικό σημάδι ήταν ο κόκκινος κόμπος, στη Τουλούζη ήταν ένας άσπρος κόμπος, στη Βιέννη ήταν ένα κίτρινο κασκόλ, στη Λειψία ήταν ένας κίτρινος μανδύας διακοσμημένος με μπλε χρώμα, στη Βέρνη και στη Ζυρίχη ήταν ένας κόκκινος σκούφος, στη Dijon και στην Avignon ήταν ένα άσπρο σήμα τέσσερα δάχτυλα μεγάλο στο ύψος του ώμου, στο Μιλάνο ήταν ένας μαύρος μανδύας, στο Μπέργκαμο ήταν ένας κίτρινος μανδύας, στη Μασσαλία ήταν ένας ριγέ χιτώνας, στο Στρασβούργο ήταν ένα άσπρο κωνικό καπέλο, στη Νιμ ήταν ένα μανίκι διαφορετικού χρώματος από το φόρεμα και στη Φλωρεντία ήταν γάντια και ένα κουδουνάκι στο καπέλο. Ανεξάρτητα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά το φόρεμα σε όλες τις πόλεις έπρεπε να ξεχωρίζει και να δείχνει ξεκάθαρα ότι η κοπέλα ήταν ιερόδουλη και αυτό το στοιχείο ήταν κρίσιμο. Λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που έπρεπε να φοράνε οι ιερόδουλες σε πόλεις όπως η Αβινιόν, η Νιμ και η Άρλ απαγορεύτηκε στις ιερόδουλες να φοράνε πέπλο.[85] Το Λονδίνο ήταν η πόλη που άργησε σε σχέση με τις άλλες μεσαιωνικές πόλεις να επιβάλει το σημάδι. Εν τέλει το έκανε το 1345 μ.Χ. και ήταν ένας ριγωτός μανδύας και απλή αμφίεση.[86] Οι προσπάθειες διαφοροποίησης της ιερόδουλης από τις τίμιες γυναίκες συνεχίστηκαν και στους πρώιμους νεότερους χρόνους. Οι γερμανικές πόλεις συνέχισαν τη μεσαιωνική παράδοση των χαρακτηριστικών σημαδιών. Μερικά από αυτά ήταν οι πράσινες γραμμές στα ρούχα, τα κόκκινα καπέλα, τα κίτρινα περιγράμματα και τα κίτρινα μπαλώματα.

Η επικρατούσα θεωρία του κανονισμού των ρούχων για τις ιερόδουλες με σκοπό την προστασία των ευυπόληπτων γυναικών έχει και τους επικριτές της. Η Ruth M. Karras είναι από τους ιστορικούς που διαφωνεί και αντίθετα θεωρεί ότι ο αρχικός σκοπός των σημαδιών κακοφημίας που δίνονταν στις πόρνες ήταν όχι για να προστατευτούν οι τίμιες γυναίκες από την παρενόχληση των αντρών που θα τις πέρναγαν για ανήθικες αλλά για τον εξαναγκασμό των γυναικών να ντύνονται ανάλογα με την κοινωνική τους θέση.[87] Θεωρεί ότι οι ρυθμίσεις που δόθηκαν για τις ιερόδουλες ήταν για να δημιουργηθούν κατ' επέκταση έλεγχοι και στις υπόλοιπες γυναίκες σε όλους τους τομείς. Οποιαδήποτε γυναίκα εκείνη την περίοδο μπορούσε

[85] Jeffrey Richards, ό.π., 119.
[86] Ό.π.,121.
[87] Ruth Mazo Karras, Common Women, ό.π.21.

να θεωρηθεί ‘πόρνη’ αν δεν ήταν κάτω από τον έλεγχο ενός άντρα. Η ανδροκρατούμενη κοινωνία έκανε ακόμα πιο ασφυκτικό τον έλεγχο των γυναικών χωρίς αυτός να γίνεται αντιληπτός.

Η Εκκλησία επίσης έδωσε μεγάλο βάρος στην αναμόρφωση των ιερόδουλων και τις προέτρεπε να παντρεύονται ώστε να μπορέσουν να εγκαταλείψουν αυτό το επάγγελμα. Ο πάπας Ιννοκέντιος ΙΙΙ το 1198 μ.Χ. ενθάρρυνε τους πιστούς και αληθινούς χριστιανούς να βοηθάνε στην αναμόρφωση των ιερόδουλων και πρόσφερε άφεση αμαρτιών σ’ αυτούς που παντρεύονταν τέτοιου είδους γυναίκες.[88] Διάφορες μονές δημιουργήθηκαν με αυτό το σκοπό. Το 1227 μ.Χ. ο πάπας Γρηγόριος ΙΧ ενέκρινε τη δημιουργία του τάγματος της Αγίας Μαρίας Μαγδαληνής με σκοπό την αναμόρφωση των ιερόδουλων. Η Μαρία Μαγδαληνή χρησιμοποιήθηκε από τους θρησκευτικούς δασκάλους του Μεσαίωνα ως η πιο διάσημη ιερόδουλη μέσα στο χριστιανικό κόσμο και το πιο τρανταχτό παράδειγμα. Στις ιστορίες που την αφορούσαν δίνονταν ιδιαίτερη έμφαση ότι δεν εκπορνεύονταν γιατί είχε ανάγκη τα χρήματα αλλά γιατί ευχαριστιόταν τη σεξουαλική προσοχή. Αυτή η λεπτομέρεια έδινε ελπίδα στην απλή ιερόδουλη της εποχής αφού οι περισσότερες γυναίκες που εκπορνεύονταν το έκαναν με σκοπό να επιβιώσουν και όχι γιατί το ήθελαν.[89] Ακόμα και μεταξύ των λιγότερο αξιοσέβαστων, αυτές οι γυναίκες θα μπορούσαν να αισθάνονται πιο άνετα γνωρίζοντας ότι αμάρτησαν μόνο επειδή αναγκάστηκαν και όχι γιατί το επιζητούσαν. Διάφορες ιστορίες για αναμορφωμένες ιερόδουλες εμβάθυναν την πεποίθηση ότι οι γυναίκες έπρεπε να αποκηρύξουν την σεξουαλική τους επιθυμία. Οι περισσότεροι δημόσιοι οίκοι ανοχής επέτρεπαν στις ιερόδουλες να επισκέπτονται μία φορά την εβδομάδα την εκκλησία για να ανάψουν ένα κερί και να προσευχηθούν αλλά δεν τους επιτρέπονταν να μετέχουν στη Θεία κοινωνία. Μία φορά το χρόνο μπορούσαν επίσης να εξομολογούνται. Σε μερικές πόλεις όμως η άρνηση των αρχών να αφήνουν τις ιερόδουλες να βγαίνουν από τα σπίτια που έμεναν για να πηγαίνουν στην Εκκλησία, φοβούμενοι μην εξασκήσουν τα επάγγελμά τους και εκτός, τις στερούσε από την παρηγοριά της θρησκευτικής συγχώρεσης.

Οι περισσότερες γυναίκες που εργάζονταν σε οίκο ανοχής ήταν νέες και ελεύθερες. Τους απαγορεύονταν ο γάμος ή ακόμα και μια ρομαντική σχέση με έναν άντρα. Όμως υπήρξαν και γυναίκες που παντρεύτηκαν, με τον άντρα τους να είναι κυρίως ο μαστροπός τους αλλά δεν έπαυε να είναι το εισιτήριο για να ξεφύγουν από την πορνεία. Το να ζει μια γυναίκα σε οίκο ανοχής αυτόματα την τοποθετούσε στις ιερόδουλες. Εκτός από την αποδοχή χρηματικού ποσού για σεξουαλική περίπτυξη υπήρχαν και άλλοι παράγοντες που μια γυναίκα μπορούσε να χαρακτηριστεί ιερόδουλη. Η υποψία για την ανηθικότητα μιας γυναίκας αυξάνονταν αν

[88] Ό.π., 120.
[89] Ό.π., 118.

ήταν ανύπαντρη ή/και κατείχε δική της επιχείρηση. Με αυτό τον τρόπο μπορούσαν να τη χαρακτηρίσουν ιερόδουλη και ας μην ήταν στην πραγματικότητα.

Ένας τυπικός δημόσιος οίκος ανοχής αποτελούνταν από ένα μεγάλο κοινό χώρο με αρκετά μικρότερα υπνοδωμάτια και συνήθως περιλάμβανε έναν κήπο ή παράθυρα μεγάλα με θέα σε κήπους. Η ιδιοκτησία ήταν είτε ιδιωτική είτε άνηκε στο δημόσιο. Αν άνηκε στην πόλη τα παραχωρούσε για χρήση με ετήσια δημοπρασία στο μεγαλύτερο πλειοδότη. Οι ιερόδουλες που νοίκιαζαν δωμάτια ήταν μέτριου πλούτου που άντεχαν οικονομικά το ενοίκιο. Άλλες ήταν αρκετά ευκατάστατες που μπορούσαν να αγοράσουν σπίτι ή και να νοικιάσουν σπίτια. Ελάχιστες είχαν την οικονομική άνεση να λάβουν μέρος και στις ετήσιες δημοπρασίες. Συχνά κυκλοφορούσαν φήμες ότι οι γυναίκες που βρίσκονταν σε οίκους ανοχής τραβούσαν μέσα τους άντρες με τη βία και σε μερικές περιπτώσεις έπεφταν θύματα ληστείας.[90]

Σταδιακά και οι εκάστοτε μονάρχες άρχισαν να δείχνουν ενδιαφέρον για την πορνεία. Στην Αγγλία ο πρώτος που ασχολήθηκε ήταν ο Ερρίκος ο ΙΙ, ο οποίος το 1161 μ.Χ. θέσπισε κανονισμούς για την εξάσκηση της πορνείας. Θεώρησε επιτακτική ανάγκη να ρυθμίσει τη διασάλευση της ηθικής. Απαγόρευσε οι οίκοι ανοχής να ανοίγουν τις ιερές μέρες, όταν συνεδρίαζε το κοινοβούλιο ή όταν ο βασιλιάς συνεδρίαζε με τους συμβούλους του. Καμία έγκυος, μοναχή ή παντρεμένη γυναίκα δε μπορούσε να εξαναγκαστεί να γίνει ιερόδουλη. Επίσης καμιά γυναίκα δε μπορούσε να πάρει χρήματα από έναν άντρα αν δεν είχε μείνει μαζί του όλο το βράδυ με σκοπό τη συνουσία. Επίσης δε μπορούσαν να εμποδίσουν καμία γυναίκα να εγκαταλείψει το επάγγελμα αν το επιθυμούσε. Απαγορεύονταν να σερβίρουν στους πελάτες φαγητό ή αλκοόλ. Η κάθε ιερόδουλη που δούλευε σε οίκο ανοχής δε μπορούσε και να διαμένει σ' αυτόν. Τέλος δε μπορούσαν να χρεώνουν πάνω από 14 πένες σε πελάτη για ένα δωμάτιο και έπρεπε οι γυναίκες να περνάνε τακτικά από ιατρικούς ελέγχους. Όλοι αυτοί οι κανονισμοί είχαν ως στόχο να δημιουργήσουν κέντρα σεξουαλικής ανακούφισης χωρίς να προσβάλλεται η δημόσια σεμνότητα. Επιπλέον έβαλαν τις ιερόδουλες να μένουν όλες μαζί έξω από τα τείχη της πόλης. Παρ' όλες τις προσπάθειες όμως εμφανίζονταν και σε άλλες περιοχές εκτός των προκαθορισμένων από τις αρχές. Επιβάλλονταν λοιπόν ποινή 4 ημερών φυλάκισης σε ιερόδουλες που απομακρύνονταν από τις συγκεκριμένες περιοχές. Νέοι περιορισμοί εμφανίστηκαν το 1393 μ.Χ. και αφορούσαν την απαγόρευση της κυκλοφορίας σε όλους τους άντρες για τα προάστια μετά τις 9 το βράδυ. Επίσης κανένας ξένος δε μπορούσε να εισέλθει στην πόλη μετά τις 8 το βράδυ. Η παραβίαση της απαγόρευσης της κυκλοφορίας για τις ιερόδουλες ήταν η κατάσχεση των ρούχων τους και το σημάδι του επαγγέλματός αφού στη θεωρία αυτό θα τις εμπόδιζε από το να εργαστούν.

Ο Ερρίκος IV βλέποντας την ανησυχητική συσσώρευση των ιερόδουλων αποφάσισε να τις φυλακίσει μαζί με τους συνεργάτες τους. Αντίθετα ο Ερρίκος VIII το 1546 μ.Χ. έθεσε εκτός

[90] Ό.π., 80-81.

νόμου τους οίκους ανοχής και απαίτησε το κλείσιμό τους.[91] Μεταξύ του 11ου και 15ου αιώνα στην Αγγλία οι γυναίκες συλλαμβάνονταν μερικές φορές με ην κατηγορία της πορνείας (whoredom). Αυτός ο όρος περιλάμβανε τις ιερόδουλες, την εκάστοτε μαντάμ του οίκου ανοχής και σε μερικές περιπτώσεις ακόμα και τις μοιχαλίδες και τους εκπορνευτές. Στα αρχεία των δικαστηρίων βρίσκουμε όμως και περιπτώσεις ανηθικότητας αυτών των γυναικών και πως πολλές φορές εκμεταλλεύονταν τους άντρες με όπλο τη συνουσία με σκοπό να τους αποσπάσουν περισσότερα χρήματα. Εκεί βρίσκουμε την ιστορία ενός άντρα που αποφάσισε να λήξει τη σχέση του με την ιερόδουλη που έβλεπε αφού είχε ξοδέψει όλα του τα χρήματα σε αυτή και του είχε απομείνει μονάχα ο μανδύας του και τα ρούχα του. Στο άκουσμα των νέων η γυναίκα άρχισε να κλαίει, όχι γιατί τον αγαπούσε και θα τον έχανε αλλά γιατί ήλπιζε να της έδινε και τον μανδύα.[92]

Στη Γαλλία ο Φίλιππος Αύγουστος αρχικά ‘ανέχθηκε’ την πορνεία με σκοπό να μειώσει την ομοφυλοφιλία που θεωρούνταν θανάσιμη αμαρτία. Όμως ο εγγονός του ο Λουδοβίκος ΙΧ έπραξε εντελώς το αντίθετο. Εξόρισε τις ιερόδουλες από τις πόλεις και τις γύρω περιοχές. Επίσης διέταξε την κατάσχεση δωματίων ή σπιτιών απ’ οποιονδήποτε που τα παραχωρούσε σε κάποια που γνώριζε ότι δούλευε ως ιερόδουλη. Όλοι αυτοί οι κανονισμοί δεν είχαν κάποιο αποτέλεσμα και έτσι τους τροποποίησε. Διέταξε τις ιερόδουλες να παραμείνουν εκτός των τειχών της πόλης και να μένουν μακριά από τα ιερά μέρη. Επίσης ως μέρος της κάθαρσης του βασιλείου για την επερχόμενη έναρξη της Σταυροφορίας διέταξε όλους τους διαβόητους οίκους ανοχής, μέσα και έξω από την πόλη να παραμείνουν κλειστοί. Τέλος ίδρυσε άσυλα για τις αναμορφωμένες ιερόδουλες και υποσχέθηκε σύνταξη σε όλες τις γυναίκες που εν τέλει θα αναμορφώνονταν. Εν τέλει παρά τις εγγυήσεις του βασιλιά μονάχα 200 γυναίκες αναμορφώθηκαν. Το 1367 μ.Χ. ως μια τελευταία λύση εκδόθηκε διάταγμα που περιόρισε τις ιερόδουλες σε συγκεκριμένους δρόμους και περιοχές των πόλεων. Αν τις εντόπιζαν αλλού η ποινή ήταν η εξορία τους από την πόλη. Αυτή η επίσημη βασιλική πολιτική παρέμεινε ενεργή για 150 χρόνια. Ανεξάρτητα από τις προσπάθειες του εκάστοτε βασιλιά η πορνεία συνέχισε να υπάρχει στο Παρίσι, ενώ σε κάποιες χρονικά περιόδους αυξάνονταν κιόλας αντί να μειώνεται.

Στην Ιταλία τα δημόσια πορνεία εμφανίστηκαν τον 14ο με 15ο αιώνα. Το 1360 μ.Χ. στη Βενετία και το 1403 μ.Χ. στην πόλη της Φλωρεντίας. Το άνοιγμα αυτών των οίκων ανοχής επέφερε τεράστια αλλαγή στην πολιτική του Μέγα Συμβουλίου για την πορνεία αφού την είχε εξορίσει από τη Βενετία το 1266 μ.Χ. και το 1314 μ.Χ. αντίστοιχα. Στη Βενετία συγκεκριμένα από το 1316 μ.Χ. απαγορεύονταν στους ιδιοκτήτες ταβέρνας να δίνουν φαγητό, ποτό ή κατάλυμα για τη νύχτα σε ιερόδουλη. Το 1358 μ.Χ. το Μέγα Συμβούλιο θεώρησε ότι η πορνεία ήταν απαραίτητη για τον ανδρικό πληθυσμό και όρισε επίσημο κτίριο με σκοπό να γίνει οίκος

[91] Katherine Crawford, ό.π., 174.
[92] Ruth M. Karras, Common women, ό.π.,109

ανοχής ώστε να φροντίσει το μεγάλο αριθμό αντρών που επισκέπτονταν την πόλη. Οι ιερόδουλες απαγορεύονταν να κατοικούν μέσα στους οίκους ανοχής αλλά μπορούσαν μόνο να εργάζονται. Οι οίκοι ανοχής διοικούνταν από εγγεγραμμένες οικοδέσποινες και ελέγχονταν συχνά από τις δημοτικές αρχές. Τέλος υποχρεώνονταν να κλείνουν μέχρι τις 11 το βράδυ. Τα έσοδα τοποθετούνταν όλα μέσα σ' ένα σεντούκι το οποίο οι αρχές, κάθε αρχή του μήνα, άδειαζαν και πλήρωναν τους μισθούς του προσωπικού του οίκου ανοχής και το μερίδιο που αντιστοιχούσε σε κάθε μία ιερόδουλη. Οι κρατικοί υπάλληλοι που έλεγχαν τους οίκους ανοχής απαγορεύονταν να αποδέχονται δώρα ή να κοιμούνται με τις ιερόδουλες. Αν παραβίαζαν τους κανόνες υπήρχε ποινή φυλάκισης, χρηματικού προστίμου καθώς και απόλυση από την θέση εργασίας τους. Οι ιερόδουλες μπορούσαν να απομακρυνθούν από τη συγκεκριμένη περιοχή που βρίσκονταν μόνο κάθε Σάββατο πρωί και υποχρεώνονταν να φοράνε ένα κοντό μανδύα με κίτρινο κασκόλ με κόμπους γύρω από το λαιμό που ήταν το χαρακτηριστικό σημάδι.

Στη Βενετία λόγω του μεγάλου όγκου αρχείων που υπάρχει φαίνεται πιο καθαρά ότι οι ιερόδουλες καταπατούσαν συχνά τους κανόνες και οι αρχές τις εντόπιζαν σε δημόσια λουτρά, στοές και έξω από τις εκκλησίες. Αν και αρχικά απαγορεύτηκε η λειτουργία ιδιωτικού τύπου οίκων ανοχής το 1468 μ.Χ. δόθηκε άδεια λειτουργίας με τον όρο να βρίσκονται μακριά από τις εκκλησίες με σκοπό να σταματήσουν να τριγυρνάνε στην πόλη και να ξέρουν ανά πάσα στιγμή οι αρχές που βρίσκονται.

Στην Ισπανία σχετικά με την πορνεία η πιο αξιοσημείωτη κίνηση ήταν του Φιλίππου Β΄ της Ισπανίας ο οποίος δημιούργησε τη φυλακή Galera de Santa Isabel, μια φυλακή αποκλειστικά για ιερόδουλες και ανήθικες γυναίκες. Μέσα στη φυλακή υπήρχε σκληρή πειθαρχία. Στις ιερόδουλες ξύριζαν το κεφάλι, τις ανάγκαζαν σε σκληρή εργασία και επέβαλαν να παραμένουν σιωπηλές για όλη τη διάρκεια της ημέρας. Οι κρατούμενες που αρνούνταν να συμμορφωθούν τιμωρούνταν με ακόμα πιο σκληρές σωματικές ποινές.

Μετά το τέλος του Μεσαίωνα οι αρχές άρχισαν ν' αναμορφώνουν σταδιακά τον τρόπο που συμπεριφέρονταν στην πορνεία επιλέγοντας να παρέχουν άδεια στις ιερόδουλες. Μετά τη Μεταρρύθμιση οι προτεστάντες με τη σειρά τους συμπεριφέρθηκαν ακόμα πιο σκληρά σε σχέση με τους καθολικούς. Έκλεισαν τους οίκους ανοχής σε όλη τη Γερμανία [93] και στην Αγγλία. Οι καθολικοί αν και έκλεισαν και αυτοί σε μερικές πόλεις τους οίκους ανοχής όπως στην περιοχή του Λανγκντόκ και στη Φλωρεντία[94] συνέχισαν να έχουν εναλλακτικές λύσεις. Δημιούργησαν καταφύγια και ξενώνες που βοηθούσαν τις ιερόδουλες με σκοπό να προχωρήσουν σε πιο έντιμες δουλειές και αν ήταν δυνατόν και στο γάμο. Ειδικά στην Ιταλία γνώριζαν ότι η μεγαλύτερη αιτία που οδηγούσε τις γυναίκες στην πορνεία ήταν οι οικονομικές

[93] Katherine Crawford, ό.π., 173
[94] Ό.π.,174-175.

πιέσεις. Έτσι μέσω προγραμμάτων που δίδασκαν τέχνες οι γυναίκες προσπαθούσαν να ενσωματωθούν στις υπηρεσίες σπιτιού ή στα εργοστάσια.

Αν και έγιναν σοβαρές αλλαγές και προσπάθειες και από το κράτος και από την Εκκλησία για την αντιμετώπισή της, η πορνεία συνέχισε να υφίσταται. Οι ιερόδουλες συνέχισαν να εργάζονται όμως τώρα βρίσκονταν σε χειρότερη θέση αφού στο μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης η δουλειά τους πλέον ήταν παράνομη και τιμωρούνταν σκληρά. Στις αστικές περιοχές, συγκεκριμένοι δρόμοι και περιοχές, που συσχετίζονταν με την πορνεία ήταν πιο επιρρεπείς σε άλλες μορφές εγκληματικότητας και κατ' επέκταση πιο δύσκολα προσβάσιμοι λόγω επικινδυνότητας. Για το κράτος η ποινικοποίηση της πορνείας μπορεί να ήταν πιο εύκολο να επιτευχθεί όμως έγινε πιο δύσκολο να επιβληθεί απ' όταν ίσχυε το σύστημα των οίκων ανοχής. Ήταν πιο δύσκολο να εντοπίσουν τέτοιου είδους σπίτια αφού πλέον κινούνταν στο παρασκήνιο. Ακόμα και τα αρχεία των δικαστηρίων, πριν και μετά τη Μεταρρύθμιση, δείχνουν ότι και πάλι επικρατούσαν δύο μέτρα και δύο σταθμά σε ότι είχε να κάνει με την πορνεία. Η εικόνα της ιερόδουλης όμως άρχισε να αλλάζει και να θεωρείται ότι ήταν ένα θύμα οικονομικής δυσχέρειας και ανάγκης που ένας άντρας την είχε οδηγήσει στο δρόμο της ακολασίας.

Η μεσαιωνική Ευρώπη σε γενικό πλαίσιο καταδίκαζε την πορνεία, αλλά αντιμετώπιζε μεμονωμένα τις ιερόδουλες πιο ήπια, ως γυναίκες που είχαν ανάγκη να σώσουν τη ζωή τους από την αμαρτία. Ο νόμος προσπάθησε να είναι καθολικός, υπήρχαν όμως κάποιες διαφορές ως προς τη χώρα και τον τρόπο με τον οποίο την αντιμετώπιζαν και χορηγούσαν ποινές σύμφωνα με τους εκάστοτε κανονισμούς. Μπορεί να τις αντιμετώπιζαν ως αμαρτωλές που έπρεπε να μετανοήσουν αλλά δεν ήθελαν και να εξαφανιστούν. Η ανδροκρατούμενη κοινωνία της εποχής τις είχε ανάγκη και αυτός ήταν ο λόγος που δια μέσου των ετών οι νόμοι περί πορνείας άλλαζαν είτε προς το καλύτερο είτε προς το χειρότερο.

3.4 Μαγεία

Την περίοδο του Μεσαίωνα οι άνθρωποι πίστευαν απόλυτα στο υπερφυσικό και στις σκοτεινές δυνάμεις. Θεωρούσαν ότι ο Σατανάς προσπαθούσε να επιβληθεί στη γη και η μαγεία του έδινε ένα εύκολο βήμα για να μπορέσει να εξουσιάσει στον κόσμο. Οι μάγισσες ήταν τα τέλεια υποχείρια του, αφού μπορούσε να τις διαφθείρει και να τις χαλιναγωγήσει πιο εύκολα από τους άντρες.

Η μαγεία λοιπόν, ήταν η τέλεια εξήγηση για τις ξαφνικές φυσικές καταστροφές όπως οι λοιμοί, οι επιδημίες, οι πλημμύρες, η καταστροφή σπαρτών, ο θάνατος ζώων και ούτω καθεξής αλλά και για παθολογικά προβλήματα που παρουσίαζε ο άνθρωπος όπως η στειρότητα, η ανικανότητα, η θνησιγένεια, ο θάνατος μωρών και παιδιών που δε μπορούσαν να εξηγηθούν με διαφορετικό τρόπο εκείνη την εποχή. Οι γυναίκες ήταν αυτές που κατηγορούνταν συχνότερα για μαγεία ειδικά τον Ύστερο Μεσαίωνα, με τις μαίες να είναι στο επίκεντρο. Αυτό συνέβαινε γιατί οι περισσότερες ήταν ηλικιωμένες γυναίκες χήρες ή ανύπαντρες που παραδοσιακά εκείνη την εποχή θεωρούνταν μια παραφωνία που εμπόδιζαν την εύρυθμη τάξη της κοινωνίας. Όσο δεν βρισκόταν μια λύση για την ολική αντιμετώπισή τους, αυτές οι γυναίκες αποκτούσαν απειλητικές διαστάσεις για τους υπόλοιπους ανθρώπους,. Εκτός όμως από τις ηλικιωμένες, χήρες και γεροντοκόρες μπορούσαν να βρεθούν κατηγορούμενες ακόμα και παντρεμένες βιοπαλαίστριες που απλά προσπαθούσαν να επιβιώσουν αφού οι άνδρες τους ήταν είτε άνεργοι ή ανάπηροι. Αδύναμες, φτωχές και παγιδευμένες σε μια δυσάρεστη κατάσταση συνήθως ζητούσαν ελεημοσύνη από τους εύπορους γείτονές τους. Αν αρνιόντουσαν να τις βοηθήσουν και στη συνέχεια αντιμετώπιζαν οι ίδιοι μια κακοτυχία, εύκολα τις κατηγορούσαν ως μάγισσες. Ένας ακόμα λόγος που τις κατηγορούσαν ήταν σε περιπτώσεις, που θεωρούσαν ότι αδικήθηκαν από συγχωριανούς τους και ξεστόμιζαν κατάρες εναντίον τους. Ο Reginald Scot στο Discoverie of Witchcraft είχε πει ότι το μεγαλύτερο ελάττωμα για τις μάγισσες είναι η γκρίνια τους. Η γλώσσα τους ήταν αυτό που τις καθιστούσε ύποπτες για την τέλεση μαύρης μαγείας.[95] Ένα μικρότερο ποσοστό κατηγοριών αντιμετώπιζαν οι νεαρές κοπέλες με χαμηλή νοημοσύνη, οι ‘απλοϊκές’ κοπέλες. Έχοντας μεγαλώσει με ιστορίες για μάγισσες, όταν έφτανε η ώρα να κατηγορηθούν οι ίδιες ήταν πεπεισμένες ότι όντως είχαν πρόθεση να βλάψουν το θύμα.

Η πεποίθηση ότι οι μάγισσες ήταν σύμμαχοι του διαβόλου εμφανίστηκε προς το τέλος του Μεσαίωνα.[96] Οι άνθρωποι εκείνη την περίοδο, όπως και στα αρχαία χρόνια, πίστευαν στην

[95] Olwen hafton, Ιστορία των γυναικών στην Ευρώπη 1500-1800, εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα, 2003, 404.
[96] Shulamith Shahar, The Fourth Estate, a history of women in the Middle Ages, Routledge, London,2003,268

ύπαρξη μαγείας μέσω συγκεκριμένων πράξεων και συνταγών που χρησιμοποιούνταν είτε για καλό σκοπό είτε για επιβλαβή.

Στον Πρώιμο Μεσαίωνα κυριαρχούσε η φυσική μαγεία που αποτελούσε και τη βάση για τον έλεγχο των σεξουαλικών επιθυμιών και συμπεριφορών. Η φυσική μαγεία του Πρώιμου Μεσαίωνα δε διέφερε πολύ από τη μαγεία που χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι στα αρχαία χρόνια. Τόσο στο σύνολό της όσο και σε ότι αφορούσε τη σεξουαλικότητά δε θεωρούνταν το ίδιο απειλητική όσο θεωρούνταν η μαγεία τον Ύστερο Μεσαίωνα με τις ιδέες περί δαιμονικής μαγείας, τον έλεγχο της σεξουαλικότητας και τις σεξουαλικές διαστροφές.

Για το σχηματισμό ή την εξάλειψη ορισμένων πτυχών της σεξουαλικότητας, η φυσική μαγεία χρησιμοποιούσε αντικείμενα που υπήρχαν ήδη στη φύση και τα οποία μέσω διαφόρων μεθόδων εφαρμόστηκαν άμεσα ή σε άμεση γειτνίαση μ' ένα από τα δύο εμπλεκόμενα μέρη. Η φυσική μαγεία λειτουργούσε με βάση την πεποίθηση ότι ορισμένες πέτρες, φυτά και μέρη ζώων έχουν εγγενείς μαγικές ιδιότητες που μπορεί κανείς να εκμεταλλευτεί. Υπήρχαν πολλές αλοιφές, φίλτρα ή σκόνες που χρησιμοποιούνταν σε διάφορες περιπτώσεις και πίστευαν ότι βοηθούσαν τους ανθρώπους.

Η φυσική μαγεία χρησιμοποιούνταν συχνά με σκοπό την αύξηση της σεξουαλικής ευχαρίστησης ή τη συχνότητα με την οποία μπορούσε κάποιος να ικανοποιηθεί. Οι συνταγές που έδιναν οι μάγισσες γι' αυτό ήταν η κατάποση χυμών από ορισμένα φυτά ή η εφαρμογή ενός μείγματος χολής και σπασμένων σπόρων από φυτά που έπρεπε να επαλείψουν στα γεννητικά τους όργανα οι άντρες αλλά και οι γυναίκες πριν τη σεξουαλική πράξη. Άλλα κοινά συστατικά ήταν τα γεννητικά όργανα ζώων, αίμα ζώων (ειδικά από πουλιά) και διάφορα φυτά και βότανα όπως η βαλεριάνα και η βερβένα.

Οι κοσμικές αρχές αποδοκίμαζαν τη φυσική μαγεία γιατί πίστευαν ότι μπορούσε να προκαλέσει κακό είτε τυχαία είτε σκόπιμα. Το κοσμικό δίκαιο ήταν αυτό που απαγόρευε τη χρήση μαγικών σκευασμάτων αλλά και την εξάσκηση μαγείας με σκοπό να αποτρέπει τις βλαβερές χρήσεις της αλλά σταδιακά, κάτω από την επιρροή της Εκκλησίας, απαγόρευσε ολοκληρωτικά τη μαγεία γιατί θεωρούνταν μια μορφή παγανισμού. Η Εκκλησία, τον Πρώιμο Μεσαίωνα, είχε μια πιο επιεική άποψη γι' αυτούς που εξασκούσαν τη μαγεία σε σχέση με τις κοσμικές αρχές, ίσως γιατί προσπαθούσε ακόμα να προσηλυτίσει κόσμο και να εδραιωθεί στην Ευρώπη. Εξαιτίας αυτού δεν ήθελε να ασκήσει πολύ πίεση. Αρκετοί από τους Πατέρες της εποχής πίστευαν κιόλας ότι η μαγεία ήταν μη υπαρκτή αλλά ο Σατανάς και οι δαίμονές του υπήρχαν. Οι άνθρωποι όμως δε μπορούσαν να εκτελέσουν μαγεία με τη βοήθειά τους. Αυτό βρίσκονταν κυρίως στη φαντασία τους και μόνο ένας ανόητος θα πίστευε ότι κάτι που λαμβάνει χώρα στο πνεύμα μπορεί να εμφανιστεί και στο σώμα.[97] Δεν πίστευαν ότι οι

[97] Shulamith Shahar, ό.π., 269.

μάγισσες είναι λάτρεις δαιμόνων πόσο μάλλον ότι ήταν σύμμαχοι του ίδιου του διαβόλου. Σύμφωνα με το κανονικό δίκαιο η τιμωρία για εξάσκηση μαγείας ήταν οι μετάνοιες για δύο χρόνια. Η πράξη της μετάνοιας όμως ήταν όχι για την ίδια την πράξη αλλά επειδή ο κατηγορούμενος πίστευε πραγματικά ότι μπορούσε να εξασκήσει μαγεία. Αν η μαγεία είναι ανύπαρκτη τότε και οι πράξεις και τα μέσα είναι ανύπαρκτα. Αν και η επικρατούσα άποψη ήταν η απόρριψη στην πίστη ύπαρξης της μαγείας υπήρχε μια μερίδα κληρικών που πίστευαν στη μαγεία όπως και ο λαός. Ο λαός πίστευε στη μαγεία τόσο στην παθητική ότι δηλαδή κάποιος είχε πάθει κακό λόγω μαγείας όσο και στην ενεργητική ότι κάποιος δηλαδή εξασκούσε τη μαγεία.

Η δικαιοσύνη του όχλου, που απέδιδε σε άτομα ύποπτα για μαγεία, ήταν εξαιρετικά σκληρή αλλά η Εκκλησία δεν ενθάρρυνε τέτοιες διώξεις. Ένα άτομο που κατηγορούσε κάποιο άλλο για μαγεία και δε μπορούσε να το αποδείξει είχε σοβαρές κυρώσεις και πρόστιμα. Εκτός όμως από τις μετάνοιες που επέβαλε η Εκκλησία σαν χειρότερη ποινή ήταν η εκδίωξη από την επισκοπή. Ακόμα και στα δικαστικά αρχεία λίγες υποθέσεις μαγείας υπάρχουν πριν τον 14ο αιώνα. Περιστασιακοί φόνοι μαγισσών έχουν καταγραφεί, όπως το 1074 μ.Χ. στην Κολωνία και το 1128 μ.Χ. στη Γάνδη.[98] Στην Αγγλία επίσης μέχρι τον 16ο αιώνα είχαν καταγραφεί μόνο έξι εκτελέσεις μαγισσών και αφορούσαν κυρίως υποθέσεις εσχάτης προδοσίας.

Ο τρόπος που οι άνθρωποι και η Εκκλησία έβλεπαν και αντιμετώπιζαν τη μαγεία άρχισε να αλλάζει κυρίως τον Ύστερο Μεσαίωνα. Παγιώθηκε η άποψη ότι οι μάγισσες ήταν υπηρέτριες του διαβόλου και ταυτόχρονα παγιώθηκε και η εικόνα τους. Στο μεγαλύτερο ποσοστό ήταν γυναίκες οι οποίες υπέγραφαν συμφωνία με το διάβολο, απαρνιόντουσαν τη χριστιανική τους πίστη και εισέρχονταν στην υπηρεσία του Εωσφόρου. Συναντιόντουσαν ανά τακτά διαστήματα σε sabbaths τα οποία περιλάμβαναν κανιβαλισμό, σεξουαλικά όργια και βλάσφημες παρωδίες των χριστιανικών τελετών.

Σ' αυτή την αλλαγή δυο πράγματα αποτέλεσαν τον καταλύτη. Αρχικά η έκδοση του παπικού διατάγματος του πάπα Ιννοκέντιου VIII το 1484 μ.Χ. που αναφέρεται χαρακτηριστικά στη μαγεία και στη σύνδεση της με το διάβολο αλλά και στις ποινές που πρέπει να δοθούν σε όσες βρεθούν ένοχες, αφού οι γυναίκες ήταν κυρίως οι ύποπτες: «…….Πληροφορηθήκαμε πρόσφατα, όχι δίχως οδύνη, πως σε ορισμένα τμήματα της Άνω Γερμανίας, ……, πολλά άτομα και των δύο φύλων, αδιαφορώντας για τη δική τους σωτηρία και αποκηρύσσοντας την καθολική πίστη, παραδίδονται σε δαίμονες, αρσενικούς και θηλυκούς, και με τις μαγγανείες, τα ξόρκια και τις δολοπλοκίες τους, όπως και με άλλες απεχθείς προλήψεις και κληρομαντείες, προσβολές, εγκλήματα και ατοπήματα, καταστρέφουν και προκαλούν τον αφανισμό του σπόρου των γυναικών, των ζώων, των προϊόντων της γης, ……αμπελώνων και οπωροφόρων δένδρων, των λιβαδιών, βοσκοτόπων, των σοδειών, των δημητριακών και άλλων καρπών της

[98] Jeffrey Richards, Sex, dissidence and damnation, minority groups in the Middle Ages, ό.π, 81.

γης.» Συνεχίζει λέγοντας «…….. Επιπλέον, πως αρνούνται με ιερόσυλα χείλη την πίστη που δέχθηκαν με την ιερή βάπτιση. Και πως, με την παρότρυνση του εχθρού των ανθρώπων, δεν διστάζουν να τελέσουν πολλά ακόμη ειδεχθή ατοπήματα και εγκλήματα, ριψοκινδυνεύοντας τις ίδιες τους τις ψυχές». Στο τέλος αναφέρεται στις τιμωρίες λέγοντας: «……. Επιθυμώντας συνεπώς, όπως επιτάσσει το καθήκον μας, να αφαιρέσουμε κάθε εμπόδιο το οποίο παρεμποδίζει τους προαναφερμένους ιεροεξεταστές στην άσκηση της εξουσίας τους», και «……ό,τι θα επιτραπεί στους προαναφερμένους ιεροεξεταστές σε αυτές τις περιοχές να ασκήσουν την εξουσία τους και να προχωρήσουν στο φρονηματισμό, φυλάκιση και τιμωρία των προαναφερμένων προσώπων για τα γνωστά ατοπήματα και εγκλήματα, με πληρότητα και όπως ακριβώς σε όλες τις επαρχίες, πόλεις, επικράτειες, πρόσωπα και ατοπήματα που κατονομάζονται στη γνωστή επιστολή».

Το δεύτερο ήταν η έκδοση του βιβλίου "Η Σφύρα των Μαγισσών" από τους Γερμανούς ιεροεξεταστές Heinrich Kramer και Jacob Sprenger το 1486 μ.Χ.. Μέχρι το 1669 μ.Χ. είχε κάνει δεκαέξι εκδόσεις και αποτελούνταν από τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος ανασκευάζονται τα επιχειρήματα όσων υποστήριζαν ότι δεν υπάρχει μαγεία πράγμα που εμποδίζει τη δίωξή τους, στο δεύτερο μέρος περιγράφονται οι μορφές της μαγείας και οι συνταγές της και στο τρίτο μέρος το οποίο αποτελεί βοήθημα αντιμετώπισης της επιχειρούν ν' αναδείξουν επίσης τη σωματική υλικότητα των δαιμόνων μέσω του σεξ.[99] Η Σφύρα των Μαγισσών αποτέλεσε το μοναδικό οδηγό για αιώνες για την ανεύρεση οποιασδήποτε μάγισσας καθώς επίσης πρότεινε και τα κατάλληλα μέτρα αντιμετώπισης ενάντια στα μαγικά τους κόλπα αλλά και στην τιμωρία τους.

Στο Μεσαίωνα υπήρχαν ερωτικές φαντασιώσεις που συχνά περιλάμβαναν Αγίους ή και τον ίδιο το Χριστό. Αυτές τις φαντασιώσεις τις έβλεπαν σαν πνευματικές μεταφορές για αγιότητα όχι σαν λάγνες σεξουαλικές φαντασιώσεις. Ακόμη και σεξουαλικά, σαφή όνειρα μπορούσαν να είναι σημάδια από το Θεό.[100] Το σεξ μπορούσε να είναι εποικοδομητικό, ακόμα και άγιο, όταν προσεγγίζονταν με ευλάβεια από τον πιστό και στο μυαλό του παρέμενε ο Θεός και ο διάβολος δεν κατάφερνε να τον διαφθείρει.

Μέσα στη μαγεία το πρόβλημα που υπήρχε σ' ότι αφορά τη σεξουαλικότητα δεν ήταν ότι οι μάγισσες έκαναν σεξ αλλά ο τρόπος και με ποιον έκαναν σεξ. Οι κατηγορίες για μαγεία συχνά εμποτίζονταν με κατηγορίες για μοιχεία, για σεξ εκτός γάμου και για σεξ με το διάβολο. Η σεξουαλική ένωση με το διάβολο δεν ήταν μονάχα μια ένωση κυριολεκτικά εκτός του ιερού μυστηρίου του γάμου, αλλά μια πράξη πνευματικής ανίερης ένωσης. Η διαφορά μεταξύ της

[99] Katherine Crawford, ό.π., 90.
[100] Ruth Mazo Karras, Sexuality in medieval world: Doing Unto Others, 57.

πνευματικής ένωσης με το Χριστό και της πνευματικής ένωσης με το διάβολο ήταν η διαφορά μεταξύ του ερωτισμού και της λαγνείας, το ένα θεωρούνταν μεγαλείο ενώ το άλλο μιαρό.[101]

Καθώς οι άνδρες μπορούσαν να εντρυφήσουν στον ερωτισμό με πλήρη ελευθερία χωρίς να χάνουν την αυτοκυριαρχία τους και να γνωρίζουν τα όριά τους ακόμα και κατά τη διάρκεια της σεξουαλικής πράξης αντίθετα οι γυναίκες πιστεύονταν ότι ήταν ιδιαίτερα ευπαθείς στη λαγνεία. Η Σφύρα των Μαγισσών συνέδεε με σαφήνεια αυτή τη σεξουαλική αδυναμία των γυναικών με τη μαγεία λέγοντας ότι όλη η μαγεία πήγαζε από τη σαρκική επιθυμία, που στις γυναίκες ήταν ακόρεστη.[102] Επίσης ανέφερε διάφορες ιστορίες γυναικών που είχαν κάνει συμφωνία με το διάβολο. Μια γυναίκα αποκήρυξε την πίστη της και για δεκαοχτώ χρόνια μέχρι το τέλος της ζωής της, έπαιρνε μέρος σε διαβολικές ρυπαρότητες με ένα δαίμονα ο οποίος προσφέρθηκε να κάνει σεξ μαζί της όποτε εκείνη το ήθελε.[103] Υπήρχε η κοινή πεποίθηση ότι οι γυναίκες ήταν τόσο λάγνες σαρκικά που θα μπορούσαν, χωρίς δισταγμό, να ανταλλάξουν τη δική τους σωτηρία για μια ερωτική συνεύρεση ακόμα και με ένα δαίμονα.

Ενώ η ερωτική ένωση με το Χριστό κατά κανόνα περιγραφόταν ως μια αναζωογονητική θαυμάσια ευχαρίστηση, οι λόγιοι του Μεσαίωνα διαφωνούσαν σ' ότι σχετίζονταν με τη συνουσία με το διάβολο και δε μπορούσαν να αποφασίσουν αν ήταν απολαυστική ή επώδυνη. Η παρουσία ή η απουσία της απόλαυσης τόνιζε περαιτέρω το θεϊκό και δαιμονικό ερωτισμό σα θετικό και αρνητικό αντίστοιχα. Η ερωτική ένωση με το Χριστό οδηγούσε στην απόλαυση που με τη σειρά της οδηγούσε στην πνευματική καρποφορία. Σε αντίθεση, αν το σεξ με το διάβολο ήταν μερικές φορές επώδυνο αυτό απλά τόνιζε την πνευματική ατέλεια της πράξης. Επιπροσθέτως καθώς το σεξ με το Χριστό πήρε θέση μέσα σε ένα πνευματικό γάμο, το σεξ με το σατανά ήταν εξωσυζυγικό αφού όπως αναφέρθηκε, στη μεσαιωνική νοοτροπία, το σεξ μπορούσε να υφίσταται μόνο μέσα στο πλαίσιο του γάμου. Μέσα από το γάμο επιτυγχάνονταν και η πνευματική σχέση του συζύγου με τη σύζυγό του που αντικατόπτριζε τη σχέση του Χριστού με τους πιστούς. Κάθε αφροδίσια πράξη εκτός γάμου θεωρούνταν θανάσιμη αμαρτία και διαπράττονταν από αυτούς που δεν είναι σε μια κατάσταση χάριτος.[104]

Οι μάγισσες χόρευαν με σεξουαλικά υπονοούμενα γύρω από το σατανά. Δεν είχαν αποκλειστική σχέση μαζί του. Σε αντίθεση με τις καλόγριες που θεωρούνταν νύφες του Χριστού, οι μάγισσες ήταν ελεύθερες να αποπλανήσουν άντρες μέσω απαίσιων μαγικών και μέσω αισθησιακών τρόπων όπως να τρίβουν μαγικές αλοιφές στα 'θύματά' τους ή η μία στην άλλη. Ακόμα και αν οι μάγισσες μπορούσαν να έχουν την ευκαιρία να παντρευτούν τους δαίμονες με τους οποίους χόρευαν ή συνευρίσκονταν ερωτικά, ήταν γνωστό ότι οι δαίμονες

[101] Ό.π., 57.
[102] H. Kramer & J. Sprenger, Malleus Maleficarum, PART I, QUESTION VI.
[103] H. Kramer & J. Sprenger, Malleus Maleficarum, PART II, QUESTION I, CHAPTER I.
[104] H. Kramer & J. Sprenger, Malleus Maleficarum, PART II, QUESTION II, CHAPTER II.

ήταν στείροι αφού τους έλειπε η ψυχή. Μη έχοντας ψυχή δεν ήταν πραγματικά ζωντανοί και έτσι δε μπορούσαν να συλλάβουν ή να τεκνοποιήσουν.[105]

Οι σεξουαλικές παραβάσεις των μαγισσών δεν περιορίζονταν μονάχα στο να συμμετέχουν σε βέβηλες σεξουαλικές πράξεις. Οι μάγισσες μπορούσαν να εμποδίσουν την ολοκλήρωση της σεξουαλικής πράξης ή ακόμα και να την καταστήσουν αδύνατη. Αυτό γινόταν είτε μέσω της αντισύλληψης των ίδιων ή με την παροχή αντισύλληψης σε άλλες γυναίκες πάντα βέβαια με τη χρήση μαύρης μαγείας. Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο οι γυναίκες στο Μεσαίωνα χρησιμοποιούσαν διάφορα βότανα και τρόπους με σκοπό να αποτρέψουν μια ανεπιθύμητη κυοφορία ή να μειώσουν τη λίμπιντο του συζύγου τους. Μερικοί τρόποι ήταν διαφράγματα σαν σφουγγαράκια ή λεία και μικρά στρογγυλά βότσαλα.[106] Αυτού του είδους η αντισύλληψη δε θεωρούνταν απαραίτητα δαιμονική από τις εκκλησιαστικές αρχές αν και θεωρούνταν αμαρτία. Ακόμα και στη Σφύρα των Μαγισσών αναφέρεται ότι οι γυναίκες ήταν σε θέση να χρησιμοποιήσουν συγκεκριμένα πράγματα για αντισύλληψη χωρίς βοήθεια από το διάβολο.[107] Όμως εξηγεί ότι αν τα φίλτρα που λάμβαναν για αντισύλληψη ήταν δαιμονικά και όχι φυσικά τότε οι τιμωρίες ήταν πιο σκληρές για την αποβολή που θα είχαν προκαλέσει ή την ίδια την πράξη της αντισύλληψης.[108] Βλέπουμε λοιπόν ότι η κάθε μη αναπαραγωγική σχέση ακόμα και στη μαγεία ήταν τουλάχιστον ύποπτη. Οι μάγισσες που εμπόδιζαν ένα ζευγάρι να αποκτήσει παιδί είτε κάνοντας τον άνδρα ανίκανο είτε χορηγώντας αντισυλληπτικά είτε χορηγούσε στη γυναίκα βότανα για αποβολή, διέπρατταν διπλή αμαρτία τόσο για χρήση βλαπτικής μαγείας [maleficium] όσο και για την παρεμπόδιση του πιστού ζευγαριού να αποκτήσει παιδιά και να ολοκληρώσει το γάμο του σύμφωνα με τα πρότυπα της Καθολικής Εκκλησίας.

Μια εκδοχή της σεξουαλικότητας που αφορούσε τις μάγισσες ήταν και η απεικόνισή τους πάνω σε σκουπόξυλα. Σε διάφορες απεικονίσεις φαίνεται ξεκάθαρα να καβαλάνε τα σκουπόξυλα, χαμογελώντας και έχοντας τα ρούχα τους σηκωμένα μέχρι το ύψος του μηρού. Αυτή η περιγραφή από μόνη της παρέπεμπε σε σεξουαλική παράκληση για τα δεδομένα της εποχής, συγκρίνοντας τα σκουπόξυλα ως φαλλικές προεξοχές που βρίσκονταν ανάμεσα στα πόδια τους. Οι σηκωμένες φούστες θεωρούνταν ότι ήταν δείγμα σεξουαλικής διαφθοράς και ακολασίας και απεικόνιζαν σεξουαλικές έννοιες που σε μια σεμνότυφη κοινωνία, όπως αυτή του Μεσαίωνα, ήταν αδιανόητη. Αυτή η απεικόνιση των μαγισσών με τις σκούπες ίσως να προέβαλε την ανησυχία που επικρατούσε σχετικά με τη φημολογία που υπήρχε ότι οι γυναίκες χρησιμοποιούσαν τεχνητά μέσα διείσδυσης με σκοπό την αλληλοικανοποίηση τους.

[105] H. Kramer & J. Sprenger, Malleus Maleficarum, PART I, QUESTION III.
[106] Ruth Mazo Karras, Sexuality in medieval world: Doing Unto Others, ό.π., 73.
[107] H. Kramer & J. Sprenger, Malleus Maleficarum PART I, QUESTION II.
[108] H. Kramer & J. Sprenger, Malleus Maleficarum, PART I, QUESTION VIII.

Άλλος ένας φόβος που αφορούσε τις μάγισσες ήταν οι δυνάμεις που είχαν και τους έδινε τη δυνατότητα στην κυριολεξία να 'ευνουχίζουν' τους άντρες αν ήθελαν με το να κάνουν τα γεννητικά τους όργανα να εξαφανιστούν. Οι μάγισσες μπορούσαν, σύμφωνα με την πεποίθηση της εποχής, να τα εξαφανίσουν ή έστω να δημιουργήσουν μια πολύ πειστική ψευδαίσθηση. Η Σφύρα των Μαγισσών αφιερώνει ένα ολόκληρο κεφάλαιο για τις εξαφανίσεις γεννητικών οργάνων με συζήτηση για το αν η αφαίρεση τους ήταν αληθινή ή φανταστική αλλά χωρίς αμφιβολία ότι όποιος άντρας επηρεάζονταν ή και τραυματίζονταν από αυτά τα μάγια θα ήταν συντετριμμένος .[109] Αυτή η εξαφάνιση γεννητικών οργάνων οδήγησε στην κοινή πεποίθηση ότι οι μάγισσες μπορούσαν να προκαλέσουν ανικανότητα και σε άντρες με άθικτα γεννητικά όργανα. Άντρες που δεν ήταν στην κυριολεξία ευνουχισμένοι υποστήριζαν ότι είναι ανίκανοι να διεισδύσουν στις γυναίκες εξαιτίας των μαγισσών. Οι μάγισσες μπορούσαν να κάνουν έναν άντρα ανίκανο ακόμα και αν πετύχαινε μια στύση και αυτό ήταν σημάδι μαγείας. Αυτή η ανικανότητα του συζύγου συνοδευόταν από τη στειρότητα της συζύγου του ή και από μια αποβολή.[110] Όλα τα παραπάνω δείχνουν ότι οι συγγραφείς της Σφύρας των Μαγισσών προσπαθούσαν να αποδώσουν ευθύνες στις μάγισσες και στη μαγεία γενικότερα παθολογικών δυσλειτουργιών του ανθρώπου που εκείνη την περίοδο δεν μπορούσαν να ερμηνευθούν.

Οι 'μαγικές' αλοιφές που έφτιαχναν οι μάγισσες και οι εντριβές που έκαναν με αυτές ίσως να ήταν και η αιτία για την ικανότητα πετάγματος που πολλοί πίστευαν ότι κατείχαν. Στην εικόνα 7 βλέπουμε απεικόνιση μαγισσών πάνω σε σκουπόξυλα, έχοντας παρέα τους το διάβολο.

Εικόνα 7: Μάγοι και μάγισσες πάνω σε σκουπόξυλο, Χαρακτικό, (William Dodd, 1720 μ.Χ.)

[109] H. Kramer & J. Sprenger, Malleus Maleficarum, PART I, QUESTION IX.
[110] H. Kramer & J. Sprenger, Malleus Maleficarum, PART I, QUESTION VIII.

Οι σεξουαλικοί υπαινιγμοί ότι οι μάγισσες έτριβαν αλοιφές η μια στην άλλη (συχνά γυμνές) κόλαζε ακόμα περισσότερο τους άντρες εκείνης της εποχής και τις έκανε να δείχνουν ακόμα πιο φαύλες στα μάτια τους. Αυτό όμως δεν ήταν ταμπού για τις γυναίκες, ειδικά μέσα σε ένα ιατρικό πλαίσιο. Οι μαίες ειδικά χειροκίνητα πολλές φορές διέγειραν παρθένες ή χήρες ασθενείς με σκοπό να ανακουφιστούν από ασθένειες που προκαλούνταν από την έλλειψη οργασμού.[111] Δεδομένου ότι η γυναικεία σεξουαλική δραστηριότητα, ακόμα και στις μάγισσες, δεν ήταν τόσο σοβαρή αφού δεν υπήρχε διείσδυση, θεωρούνταν μεγαλύτερη απειλή οι αλοιφές που χρησιμοποιούσαν, ειδικά αν ήταν φτιαγμένες με μαύρη μαγεία και περιλάμβαναν ανθρώπινη σάρκα, συνήθως μωρών.

Άλλη μια πεποίθηση που διαδόθηκε κυρίως από το βιβλίο 'Η Σφύρα των μαγισσών' ήταν ότι οι μάγισσες έτρωγαν ή ρουφούσαν αίμα μωρών ή μικρών παιδιών με σκοπό να επαναφέρουν τη νεότητά τους. Μέσα στο βιβλίο αναφέρονταν ότι όταν οι μάγισσες δεν έτρωγαν τα μωρά οι ίδιες τα πρόσφεραν στο Σατανά ως δώρο για να καταναλωθούν από τους δαίμονές του.[112] Η συζήτηση για τον κανιβαλισμό μέσα στο σατανιστικό sabbath δείχνει την αλλόκοτη, διαστρεβλωμένη εκδοχή της χριστιανικής Κυριακής όπου κατά τη Θεία Ευχαριστία μεταλάμβαναν άζυμο άρτο και κρασί, που μετουσιώνονταν σε αίμα και σάρκα του Χριστού. Ενάντια σε αυτό το βέβηλο κανιβαλισμό έκαναν την εμφάνισή τους οι λειψανοθήκες Αγίων και Μαρτύρων. Ενώ το αίμα παιδιών ή βρεφών μπορούσε να δώσει στις μάγισσες νιάτα και δύναμη το αίμα των μαρτύρων ή τα ιερά λείψανα μπορούσαν να προφυλάξουν τους ευσεβείς πιστούς από τις μάγισσες και τους δαίμονες. Σε όλες τις συναντήσεις τους με το διάβολο οι μάγισσες συμμετείχαν σε σεξουαλικές εξευτελιστικές πράξεις στις οποίες εμπλέκονταν με τους δαίμονες ή και με τον ίδιο το διάβολο. Υπήρχαν κατηγορίες για γιορτές, χορούς κανιβαλισμούς ή και ανθρώπινες θυσίες και σε περίοπτη θέση βρίσκονταν τα σεξουαλικά όργια. Οι συνουσίες χρησιμοποιούνταν σαν μια 'πύλη του διαβόλου' με σκοπό την επικράτησή του στη γη. Συχνά περιγράφονταν ότι οι μάγισσες συμμετείχαν και σε άλλα παρά φύσιν σεξουαλικά εγκλήματα όπως η σοδομία, η ομοφυλοφιλία , η βρεφοκτονία εκθειάζοντας όμως πάντα τον αντίχριστο.

Το κυνήγι των μαγισσών άρχισε να επιδεινώνεται σιγά σιγά. Η χειρότερη περίοδος ήταν μεταξύ 1580 μ.Χ. -1630 μ.Χ. . Ο αριθμός των διωγμών ειδικά στον Ύστερο Μεσαίωνα είναι τεράστιος. Η Εκκλησία έκρινε ποιες αποτελούν το πρόβλημα στην εκάστοτε κοινωνία και έτσι στη συνέχεια τις συλλάμβαναν, τις βασάνιζαν και τις καταδίκαζαν. Οι δίκες ήταν εικονικές αφού το αποτέλεσμα ήταν προδιαγεγραμμένο από τη στιγμή της σύλληψης της μάγισσας. Η διαδικασία των δικών είχε ήδη ξεκινήσει με μια συνεχή προπαγάνδα των αρχών στην οποία εξέφραζαν την ανησυχία τους για την εξάπλωση των μαγισσών. Κείμενα, θεατρικά έργα,

[111] Ruth Mazo Karras, Sexuality in medieval world: Doing Unto Others, ό.π., 112.
[112] H. Kramer & J. Sprenger, Malleus Maleficarum, PART I, QUESTION XI.

θρησκευτικά κείμενα και τέχνη βοήθησαν στην κατασκευή του στερεότυπου της μάγισσας που έχει συμμαχήσει με το διάβολο και διέσπειραν το φόβο. Οι κυνηγοί μαγισσών ταξίδευαν από χωριό σε χωριό κάνοντας προπαγάνδα και μοιράζοντας κείμενα με οδηγίες για το πώς μπορούσε κανείς να αναγνωρίσει μια μάγισσα. Επιπλέον αναρτιόντουσαν ανακοινώσεις για τον επικείμενο ερχομό ενός κυνηγού μαγισσών, παραδείγματος χάριν σε δυο εβδομάδες και όλοι οι κάτοικοι μπορούσαν να καταγγείλουν αυτές τις γυναίκες που θεωρούσαν ότι εξασκούσαν μαύρη μαγεία. Με την κατάργηση του προστίμου και τις τιμωρίας που υπήρχε για ψευδή υπόδειξη μάγισσας οι κατηγορίες αυξήθηκαν δραματικά σε σχέση με τον πρώιμο Μεσαίωνα. Αν τυχόν απέκρυπταν πληροφορίες κάποιοι κάτοικοι ήταν πιθανόν να έρθουν αντιμέτωποι με κατηγορίες για συνεργεία στις πράξεις της μάγισσας.

Οι μάγισσες κατηγορούνταν δημόσια και όποιος προσπαθούσε να τις βοηθήσει, αυτόματα θεωρούνταν ύποπτος και εξετάζονταν και ο ίδιος. Τα βασανιστήρια που χρησιμοποιούσαν ως μέρος της διαδικασίας ήταν άγρια και μπορούσαν να περιλαμβάνουν ακραία σεξουαλική κακοποίηση. Οι κατηγορίες ήταν ασαφείς και αόριστες και οδηγούσαν τις γυναίκες να τεθούν εκτός της κοινότητας και να τους συμπεριφέρονται αμείλικτα, στην απίθανη περίπτωση που θα γλίτωναν την ποινή θανάτου. Ήταν η απόλυτη αοριστία της κατηγορίας - το γεγονός πως ήταν αδύνατον ν' αποδειχθεί, ενώ ταυτόχρονα προκαλούσε τον υπέρτατο τρόμο- σήμαινε ότι μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την τιμωρία κάθε είδους διαμαρτυρίας και να γεννήσει υποψίες ακόμη και για τις συνηθισμένες όψεις της καθημερινής ζωής.[113]

Στις δίκες των μαγισσών, σε πάνω από το ήμισυ των περιπτώσεων, οι γυναίκες αυτές κατηγορούνταν για κάποιο σεξουαλικό έγκλημα όπως το εξωσυζυγικό σεξ, με ζώα και άλλες σεξουαλικές πρακτικές. Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις συνήθης ύποπτος ήταν ο ίδιος ο διάβολος. Οι δικαστές ζήταγαν από τις κατηγορούμενες να περιγράφουν με κάθε λεπτομέρεια τη σεξουαλική συνεύρεση που πραγματοποίησαν με το διάβολο. Συνήθως ήταν ντυμένος στα μαύρα, φόραγε ένα μαύρο καπέλο με ένα φτερό το οποίο συμβόλιζε τη διπροσωπία και την απάτη αλλά σε μερικές περιπτώσεις μπορούσε να συμβολίσει και το πέος.[114] Οι γυναίκες ήταν τα θύματά του και ο διάβολος παρουσιαζόταν ως ένας άκαρδος νέος άνδρας που εκμεταλλεύεται την απελπισία των θυμάτων του.[115] Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η περίπτωση της Barbara Hohenberger η οποία περιέγραψε την ιστορία της συναισθηματικής της σχέσης με το διάβολο όταν ανακρίθηκε στο πρώτο κύμα του πανικού των μαγισσών που έλαβε χώρα στο Würzburg το 1590 μ.Χ. . Ανέφερε ότι ο διάβολος εμφανίστηκε όταν ήταν χήρα και επεδίωκε να ξαναπαντρευτεί. Παρίστανε ότι ήταν ο άντρας που ήθελε, ο Michael Thresner. Την πρώτη φορά κοιμήθηκε μαζί του και παρατήρησε ότι τα πόδια του ήταν κρύα

[113] Silvia Federici, Ο Κάλιμπαν και η μάγισσα. Γυναίκες, σώμα και πρωταρχική συσσώρευση, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις των Ξένων, 2011, 235.
[114] Lyndal Roper, Witch craze: Terror and Fantasy in Baroque Germany, ό.π., 85.
[115] Ό.π., 93-94.

και κάτι δεν πήγαινε καλά. Μετά από δυο μέρες επέστρεψε αλλά αυτή τη φορά απλά ξάπλωσαν στο ίδιο κρεβάτι και τότε παρατήρησε ότι είχε σκληρά πόδια, που έμοιαζαν με οπλές ζώου. Την τρίτη φορά που ήρθε πλάγιασαν πάλι μαζί και της είπε ότι τώρα του ανήκει. Ονομάζεται Μικρό Φτερό (Faderle) και δεν θα την εγκατέλειπε ποτέ. Παρ' όλ' αυτά όταν έφυγε άφησε μια έντονη δυσοσμία και η Barbara Hohenbergen νόμιζε ότι θα πέθαινε.[116]

Η δαιμονοποίηση της σεξουαλικότητας της γυναίκας φαίνεται ξεκάθαρα στη Σφύρα των Μαγισσών όπου έχουν γραφτεί μερικά από τα πιο περίεργα πράγματα για τη γυναικεία σεξουαλικότητα.: «Τι να πει κανείς για αυτές τις μάγισσες που μαζεύουν μεγάλες ποσότητες ανδρικών οργάνων και τα βάζουν στη φωλιά ενός πουλιού ή τα κλείνουν σε κάποιο κουτί όπου αυτά κινούνται μόνα τους σαν ζωντανά μέλη και τρώνε βρόμη και καλαμπόκι, κάτι που πολλοί έχουν δει και είναι συχνό θέμα μαρτυριών».[117] Ακόμα και η αθώωση μέσω δίκης μιας γυναίκας για μαγεία δε σήμαινε κατ' ανάγκη και την άρση των υποψιών από μέρους των συγχωριανών της. Απλώς οι υποψίες τους θάβονταν στο υποσυνείδητό τους μέχρι την επόμενη φορά που μια καταστροφή θα έπληττε την πόλη ή το χωριό τους.

[116] Όπ. ., 82
[117] H. Kramer & J. Sprenger, Malleus Maleficarum, PART II, QUESTION I, CHAPTER VII.

Επίλογος

Ανακεφαλαιώνοντας θα παρατηρούσε κανείς πως, πέρα από τις όποιες ακρότητες οι Πατέρες της Εκκλησίας πίστευαν ότι ο τελικός σκοπός στη ζωή των ανθρώπων ήταν η σωτηρία της ψυχής όλων των πιστών. Προσπαθούσαν να εξαλείψουν τα ανθρώπινα πάθη, και τη διαφθορά της ψυχής από τη γέννηση της επιθυμίας και αν ήταν δυνατόν να την εξαλείψουν τελείως. Πίστευαν ότι τα πάθη καταστρέφουν την όποια αρετή, γεννούν στην ψυχή πονηρές διαθέσεις, κάνουν τους ανθρώπους να αμελούν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα και δημιουργούν τη φιλαυτία, την αναισθησία την προσκόλληση στον υλικό κόσμο καθώς και την ακόρεστη σεξουαλικότητα. Ήδη από τα πρώτα χρόνια του Μεσαίωνα επικρατεί στη Δύση ένα αίσθημα φόβου γύρω από την έννοια της σεξουαλικότητας, το οποίο κατ' αποκλειστικότητα γεννιέται μέσα στους εκκλησιαστικούς κύκλους κάνοντας τις αυστηρές τάσεις της εκκλησιαστικής παράδοσης με τα ενοχικά συμπλέγματα, την καταδίκη της σάρκας αλλά και την υποτίμηση του γυναικείου φύλου να ευθύνονται σε μεγάλο βαθμό για την τεράστια υποβάθμιση της σεξουαλικότητας.

Η σεξουαλική δραστηριότητα επιδοκιμάζεται μόνον εφόσον στοχεύει στην αναπαραγωγή και η παρθενία θεωρείται ανώτερη ακόμα και από το γάμο. Μπορεί λοιπόν να ισχυριστεί κανείς ότι, από τις απαρχές και σ' όλη τη διάρκεια του Μεσαίωνα, για πολλούς χριστιανούς οποιαδήποτε σεξουαλική πρακτική ήταν βρόμικη και ποταπή, ενώ η θέση της χριστιανικής ηθικής σχετικά με τη σεξουαλική δραστηριότητα πρόβαλε μια αμυντική στάση αφού αν και δεν την αποδεχόταν γνώριζε ότι είναι αναγκαίο κακό για τη συνέχιση της διαιώνισης του ανθρώπινου γένους.

Αυτή η προσπάθεια καταστολής της γενετήσιας ορμής μοιραία συμπορεύτηκε με την υποτίμηση της γυναίκας αφού η γυναίκα έγινε συνώνυμο με την ενοχή και την ατίμωση, της καταλόγισαν την έξωση του ανθρώπου από τον παράδεισο λόγω της προγόνου της Εύας, ενώ ταυτόχρονα θεωρήθηκε ως το τέλειο μέσο του διαβόλου για την επικράτησή του στη γη και την πρόκληση της οργής του Θεού. Η Εκκλησία προέτρεπε λοιπόν τις γυναίκες ν' ακολουθήσουν το δρόμο της παρθενίας και της μετάνοιας, να εγκαταλείψουν τη ματαιοδοξία τους και την έμφυτη ροπή που είχαν να βάζουν σε πειρασμό τους άντρες και να υιοθετήσουν την έννοια της ταπεινότητας και της συγχώρεσης. Ταυτόχρονα οι άνδρες δεν έπρεπε να παρενοχλούν ηθικές και ενάρετες γυναίκες, ειδικά αυτές που έχουν ασπαστεί το μοναχισμό. Αρχίζει να υπάρχει μια σαφής διχοτόμηση μεταξύ των δύο φύλων και των υποχρεώσεων που αυτά έχουν. Οι άντρες θεωρούνται ανώτεροι των γυναικών τόσο σε κοσμικό όσο και σε εκκλησιαστικό επίπεδο. Το αρσενικό ήταν το αντίθετο του θηλυκού, το δημόσιο το αντίθετο του ιδιωτικού, η ενεργητικότητα το αντίθετο από την παθητικότητα και η γυναικεία τιμή ήταν

πρωτίστως ένα ζήτημα αγνότητας ενώ η αντρική τιμή ένα ζήτημα πράξεων.[118] Η τιμή της γυναίκας δηλαδή ήταν συνυφασμένη με την παρθενία της ενώ η τιμή του άντρα φαινόταν μέσα από τις κοινωνικές συναναστροφές του και τη σωστή διεκπεραίωση των υποθέσεων του και κυρίως σ' ότι είχε να κάνει με ζητήματα οικογενειακής τιμής.

Η σεξουαλικότητα εκτός της υποβάθμισης που υπέστη, περιορίστηκε και μέσα στο πλαίσιο του γάμου. Ο γάμος αντιπροσώπευε ένα από τα θεμελιώδη στοιχεία της Εκκλησίας. Αυτό που χώριζε τους ενάρετους από τους αμαρτωλούς. Ακόμα και σε αυτό το στενό πλαίσιο όμως, του επέβαλαν περαιτέρω περιορισμούς και κανόνες με το τι θεωρείται ηθικά αποδεκτό και τον τρόπο που ένα ζευγάρι έπρεπε να χρησιμοποιεί το σεξ και αυτός ήταν καθαρά για αναπαραγωγικούς σκοπούς και με τη μεγαλύτερη έλλειψη ευχαρίστησης. Επίσης διάφορα εγχειρίδια 'βοηθούσαν' τους ιερείς να μεταφέρουν στους πιστούς όλους αυτούς τους κανονισμούς καθώς και τις ποινές που τους συνόδευαν σε περίπτωση μη τήρησής τους.

Παρά τις αυστηρές απόψεις της Καθολικής Εκκλησίας στους μεσαιωνικούς χρόνους σχετικά με την ηθική του γάμου, το βασικό μέλημα ήταν η προώθηση μιας σταθερής κοινωνίας. Το ζευγάρι πολλές φορές δεν ακολουθούσε κατά γράμμα τους κανονισμούς αλλά τους προσάρμοζε ανάλογα με τις ανάγκες της κοινότητας που έμενε. Ταυτόχρονα υπήρχαν σεξουαλικές δραστηριότητες εκτός της γαμήλιας ένωσης. Οι αποπλανήσεις γυναικών, η συμβίωση και ο θεσμός της ερωμένης ήταν μερικές από αυτές τις σχέσεις που όμως διακατέχονταν από κάποιους κανόνες και περιορισμούς. Το σεξ σε αυτές τις σχέσεις θεωρούνταν αμαρτωλό απλά αναγκαστικά εμπόδιζε μεγαλύτερες φαυλότητες λειτουργούσε δηλαδή ως τροχοπέδη σε μεγαλύτερες σεξουαλικές διαστροφές.

Εκτός όμως των επιτρεπτών σεξουαλικών πρακτικών υπήρχαν και κατηγορίες της σεξουαλικότητας που δυσκολεύονταν να τις εξαλείψουν όπως οι σεξουαλικές αμαρτίες που ήταν παγιωμένες μέσα στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων της μεσαιωνικής περιόδου. Η αντισύλληψη ήταν η μεγαλύτερη γιατί είχε παραμείνει αναλλοίωτη από τους αρχαίους χρόνους, αφού ουσιαστικά η επιστήμη της ιατρικής δεν υπήρχε ακόμη και αυτή ήταν η μόνη λύση στα προβλήματα των ανθρώπων και κυρίως των γυναικών.

Στην περίοδο του Μεσαίωνα υπήρχαν άνδρες και γυναίκες ομοφυλόφιλοι, με τους πρώτους όμως να κατέχουν τη μερίδα του λέοντος στις ποινές και τους αφορισμούς. Αυτό συνέβαινε απλά γιατί μια πατριαρχική κοινωνία δυσκολευόταν να πιστέψει στην ύπαρξη γυναικείας ομοφυλοφιλίας, αν και υπήρξαν περιπτώσεις. Οι άνδρες ομοφυλόφιλοι ονομάζονταν σοδομίτες και κυνηγήθηκαν από τη χριστιανική ηθική όσο λίγες άλλες σεξουαλικές ομάδες. Θεωρούνταν παρά φύσιν σεξουαλικότητα, μια ξεκάθαρη ανωμαλία μέσα στην ηθική χριστιανική κοινωνία.

[118] Lyndal Roper, Oedipus and the Devil, ό.π.107.

Η κτηνοβασία ήταν μια ακόμη σεξουαλική παραφωνία. Η αποδοχή της στον παγανιστικό κόσμο έκανε το χριστιανισμό να την καταδικάσει θεωρώντας την ένα από τα θανάσιμα αμαρτήματα. Ειδική μνεία γίνεται στους Εβραίους στο κεφάλαιο της κτηνοβασίας και αυτό οφείλονταν σε μεγάλο βαθμό στο μίσος που έτρεφαν οι χριστιανοί γι' αυτούς.

Η πιο διφορούμενη σεξουαλική δραστηριότητα όμως ήταν η πορνεία επειδή ήταν η πιο περίπλοκη. Οι ανύπανδροι άντρες ήθελαν και έπρεπε να αποδείξουν τον ανδρισμό τους δια μέσου της ερωτικής δραστηριότητας. Η πορνεία δόθηκε ως λύση για την προστασία των ηθικών γυναικών. Οι ιερόδουλες υποτίθεται ότι επρόκειτο για γυναίκες κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων οι οποίες είχαν διασυρθεί και η σεξουαλική τους όρεξη είχε διεγερθεί, γεγονός που τις έκανε να συνάπτουν συνεχείς εξωγαμιαίες σχέσεις. Οι ιερόδουλες κυρίως βρίσκονταν σε οίκους ανοχής αλλά μπορούσε και κάποιος να τις εντοπίσει και σε άλλα δημόσια μέρη. Σε όλη τη δυτική Ευρώπη υπήρχαν οίκοι ανοχής και ένα σύστημα με το οποίο λειτουργούσαν. Η Ιταλία είχε από τα πιο λεπτομερή συστήματα που αφορούσαν την πορνεία. Η επίσημη αναγνώριση της πορνείας ήταν διαφορετική στις βόρειες από τις μεσογειακές χώρες. Στη νότια Ευρώπη έχαιρε μεγαλύτερης σημασίας για τρείς λόγους. Αρχικά γιατί οι άντρες δεν παντρεύονταν συνήθως πριν τα τριάντα τους, υπήρχε μεγάλος αριθμός κληρικών που ήταν επίφοβο να διαπράξουν σοδομία αν δεν υπήρχαν γυναίκες και ταυτόχρονα υπήρχε ασφυκτική επιτήρηση των γυναικών, κυρίως από τις ανώτερες κοινωνικές τάξεις.

Ακόμα και μετά τη Μεταρρύθμιση που έκλεισαν οι περισσότεροι οίκοι ανοχής υπήρχαν ιερόδουλες απλά είχαν αλλάξει οι καταστάσεις. Στη Γερμανία αν ένας άντρας δε συλλαμβάνονταν in flagrante delicto (επ' αυτοφώρω) στο κρεβάτι με μια ιερόδουλη ήταν δύσκολο να τον κατηγορήσουν. Εκτός των άλλων οι δικαστές πάντοτε υιοθετούσαν την εκδοχή των αντρών σε θέματα πορνείας εκτός και αν επρόκειτο για μια απατημένη σύζυγο η οποία είχε κολλήσει σύφιλη ή φοβόταν μην κολλήσει σύφιλη από τις εξωσυζυγικές δραστηριότητες του συζύγου της.[119]

Μέχρι και το 1620 μ.Χ. είχαν κλείσει στην Ευρώπη, που είχαν επικρατήσει οι προτεστάντες, σχεδόν όλοι οι οίκοι ανοχής. Αυτό δείχνει κάποια απομάκρυνση από την άποψη ότι η πορνεία ήταν αναγκαία για να προστατευτούν οι ενάρετες γυναίκες. Στις καθολικές περιοχές αντίθετα προωθήθηκε η όψη της μετανοημένης Μαρίας Μαγδαληνής. Εξαιτίας αυτού δημιουργήθηκαν θρησκευτικές αδελφότητες, οι οποίες συγκέντρωναν χρήματα για την προικοδότηση των ιερόδουλων. Επίσης έδειχναν κάποια κατανόηση για τα προβλήματά τους αρκεί να αποδέχονταν μια αυστηρά πειθαρχημένη ζωή ακόμα και να έδιναν θρησκευτικούς όρκους. Για ορισμένες κοπέλες η πορνεία ενσωματώθηκε στην γενικότερη εργασία τους. Ήταν μια προσωρινή λύση σε περιόδους ανεργίας. Οι απολυμένες εργαζόμενες έβρισκαν πελάτες κατά τη διάρκεια της νύχτας. Πολλές γυναίκες που κατηγορήθηκαν για πορνεία στο

[119] Olwen Hafton, Ιστορία των γυναικών στην Ευρώπη, ό.π., 363.

Άουγκσμπουργκ το 16ο αιώνα εργάζονταν κατά διαστήματα ως κλώστριες ή ράφτρες.[120] Γι' αυτές τις γυναίκες το εισόδημα από τη δουλειά τους δεν επαρκούσε για να ζήσουν για μεγάλο διάστημα και η πορνεία βοηθούσε σε αυτό. Για όσο διάστημα ήταν νέες και όμορφες η πορνεία αποτελούσε μια λύση και ένα εισόδημα που καμία δε μπορούσε να αγνοήσει. Αυτή η σκληρή πραγματικότητα εν τέλει νίκησε και τους καθολικούς και τους προτεστάντες που αποσκοπούσαν σε μια αγνή, μη σεξουαλική κοινωνία με κύριο σκοπό τη σωτηρία της ψυχής και όχι της επιβίωσης των φτωχών γυναικών. Παρά τις αντιξοότητες, η ιερόδουλη παρουσιάζεται ως μια ανατρεπτική, μια ανεξάρτητη γυναίκα που αψηφούσε όλους τους κανόνες που έθετε η μεσαιωνική πατριαρχική κοινωνία.

Η Καθολική Εκκλησία προσέδωσε μια σεξουαλική διάσταση και στις μάγισσες. Άνδρες και γυναίκες κατηγορούσαν φτωχές ηλικιωμένες ή και νέες γυναίκες ως μάγισσες επειδή αδυνατούσαν να βρουν διαφορετική λύση στην καταστροφή που υπέστησαν. Σε έναν αβέβαιο κόσμο, όπως ήταν ο Μεσαίωνας, οι άνθρωποι ήταν δύσκολο να κατανοήσουν τις προβληματικές γυναίκες και την προβληματική σεξουαλικότητα. Μερικοί πίστευαν ότι τα οργιαστικά Sabbaths των μαγισσών δεν υπήρχαν στην πραγματικότητα απλά οι μάγισσες το πίστευαν γιατί ήταν αφελείς κοπέλες ή λόγω κατάποσης παραισθησιογόνων. Μερικοί οραματίζονταν, κυρίως για τον Ύστερο Μεσαίωνα ότι οι μάγισσες έπαιρναν μέρος σε σεξουαλικές πράξεις που εκτρέπονταν από τις ηθικές συστάσεις της Εκκλησίας, επικροτούσαν το εξωσυζυγικό σεξ και χρησιμοποιούσαν ξόρκια και διάφορα όργανα σαν σεξουαλικά βοηθήματα. Η σεξουαλικότητα των μαγισσών ήταν απόρροια από τις μυστήριες δυνάμεις που τους χάριζε ο διάβολος, τη διαφθορά και την απειλητική σαγήνη τους.

Ένας τεράστιος αριθμός μαγισσών κατηγορήθηκε εξαιτίας των παιδικών φόβων και της φαντασίας που υποδαυλίζονταν μέσα από ιστορίες για την ακόρεστη σεξουαλικότητα των μαγισσών. Το κυνήγι των μαγισσών έσπερνε το φόβο στον κόσμο και δημιουργούσε την πεποίθηση ότι όλοι ήταν περικυκλωμένοι από μάγισσες που ήθελαν να βλάψουν τους ίδιους, τα παιδιά τους και την περιουσία τους. Μόνο ένα βλέμμα, μία κατάρα ή μια προσωπική βεντέτα ήταν αρκετά για να κατηγορηθεί μια γυναίκα ως μάγισσα.

Μόνο με την έλευση του 17ου αιώνα στην Ισπανία η Ιερά εξέταση με πρωτεργάτη τον ιεροεξεταστή Σαλαθάρ ι Φρίας άρχισε να αποκτά μια σκεπτικιστική άποψη πάνω στο θέμα των μαγισσών και μαζί με έναν αριθμό μορφωμένων αξιωματούχων, κληρικών, δικηγόρων και δικαστών άρχισαν να αμφισβητούν ανθρώπους που κατηγορούσαν άλλους για κακόβουλη μαγεία. Αντιλαμβάνονταν ότι οι μάγισσες ήταν κατασκεύασμα των ανακρίσεων, των βασανιστηρίων και των κυνηγών μαγισσών.[121] Η ισπανική Ιερά εξέταση όταν αντιμετώπιζε

[120] Ό.π., 382.
[121] Ό.π.,415.

τέτοια γεγονότα σε μαζική κλίμακα επέβαλε ήπιες τιμωρίες ή ακόμα απάλλασσε και κατηγορούμενους.

Εν κατακλείδι, είναι φανερό ότι ο Μεσαίωνας δεν ήταν τόσο πουριτανικός όσο παρουσιάζεται. Μπορεί η Καθολική Εκκλησία να προσπάθησε να χαλιναγωγήσει και να εξαλείψει ότι θεωρούσε αμαρτία αλλά στην πράξη δεν το κατάφερε ποτέ. Οι άνθρωποι συνέχισαν να ακούν τα γενετήσια ένστικτά τους και οι σεξουαλικές πρακτικές για ευχαρίστηση συνέχισαν να υφίστανται. Ενώ υπήρχαν και πιστοί που ακολουθούσαν ρητά τα λόγια των ιερέων προσδοκώντας τη σωτηρία της ψυχής, υπήρχαν και πιστοί που απλά ακολουθούσαν τις βιολογικές ορμές τους ακόμα και αν αυτές θεωρούνταν λάθος από την κοινωνία.

Η Εκκλησία προσπαθούσε να διαχωριστεί τελείως από το παγανιστικό παρελθόν και ίσως αυτός να ήταν ο βασικός λόγος που αντιτάχθηκε τόσο έντονα σε ότι αφορούσε τη σεξουαλική ταυτότητα των ανθρώπων, καθώς και σε μία μερίδα ατόμων που έχαιραν εκτίμησης στην προηγούμενη θρησκεία και τώρα αποτελούσαν απλά μια σεξουαλική παραφωνία. Όλα μπορούσαν να θεωρηθούν πτυχές μιας επιθυμίας των εκκλησιαστικών αρχών να δημιουργήσουν μια ηθική ατμόσφαιρα στην κοινωνία με σκοπό να ρυθμίζεται η σεξουαλική συμπεριφορά του πληθυσμού και κυρίως των νέων. Μετατρέποντας το γάμο σε ιερό μυστήριο, αυξάνοντας τη δίωξη των ομοφυλοφίλων, των κτηνοβατών και των μαγισσών καθώς και την αυξημένη ανησυχία για τις άλλες αμαρτωλές πρακτικές της γενετήσιας ορμής, η Εκκλησία οδηγούσε τη σεξουαλική επιθυμία στον χώρο της πορνείας θεωρώντας την ως το λιγότερο αμαρτωλό, χωρίς όμως να μην τη καταδικάσει και αυτή.

Την ηθική βεβαιότητα και τη σωτηρία της ψυχής χρησιμοποιούσε η Εκκλησία για να δικαιολογήσει τη βλάβη που προκαλούσε τόσο στους ενάρετους ανθρώπους όσο κα σε αυτούς που θεωρούσε σεξουαλικά δυσλειτουργικούς και καταραμένους. Οι Πατέρες της Εκκλησίας ήταν πεπεισμένοι ότι οι πρακτικές τους ήταν σωτήριες για το κοινωνικό σύνολο δικαιολογώντας με αυτόν τον τρόπο κοινωνικούς αποκλεισμούς, δυστυχία και καταδίκες σε θάνατο με την πεποίθηση ότι κάνουν μεγαλύτερο καλό. Απλά στο Μεσαίωνα, ο δρόμος προς την κόλαση ήταν στρωμένος με καλές προθέσεις.

Βιβλιογραφία

Βιβλία

Ακινάτης Θωμάς, Summa Theologiae, second part of the second part, Διαθέσιμο στο: <http://www.newadvent.org/summa/3154.htm#article11>, Τελευταία Πρόσβαση 13/6/2018

Η Παλαιά Διαθήκη κατά τους εβδομήκοντα, Αποστολική Διακονία της εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα, 2011

Η Καινή Διαθήκη, Αποστολική Διακονία της εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα, 2006

Πλάτωνος, Συμπόσιον ή περί Έρωτος Ηθικός, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα, 1970

Alighieri Dante, Divine Comedy – Inferno, English Translation: Longfellow Henry Wadsworth, published by George Routledge, London (1891)

Anderson Per Münster ,Swendsen Mia and Vogt Helle [Editors], Law and private life in the Middle Ages, Proceedings of the sixth Carlsberg Academy Conference on Medieval Legal History, DJOF Publishing, Denmark, 2011

Andrews Frances, Egger Christopher and Rousseau Constance M., Pope, church and city: Essays in honour of Brenda M. Bolton, Koninkljke, Brill Leiden, The Netherlands, 2004

Antolini Paola, 1492: The role of women, Brussels Commission of the European Communities, Directorate- General Audiovisual, Information, Communication, Culture, Women's information Service, 1992

Beetz Andrea M. and Podberscek Anthony L. [Editors], Bestiality and Zoophilia, sexual relations with animals, Purdue University Press, New York, 2005

Bennett Judith and Karras Ruth Mazo, The Oxford handbook of women and gender in medieval Europe, Oxford University Press, Oxford and New York, 2015

Bitel Lisa M., Women in early medieval Europe 400-1100, Cambridge University Press, United Kingdom, 2002

Boswell John, Christianity, Social tolerance and Homosexuality: gay people in western Europe from the beginning of the Christian era to the 14th century, The University of Chicago press, Chicago and London, 1980.

Broedel Hans Peter, The Malleus Malleficarum and the construction of witchcraft: Theology and popular belief, Manchester University Press, Manchester and New York, 2003

Brundage James, A, Law, Sex and Christian society in medieval Europe, University of Chicago press, Chicago, 1987

Bullough Vern L., Encyclopedia of birth control, ABC-CLIO, California USA, 2001

Burchard of Worms, The Corrector sive Medicus, Book 9

Campell Emma and Mills Robert [Editors], Troubled vision: Gender, sexuality and sight in medieval text and image, Palgrave, New York, 2004

Cohn Norman, Αγώνες για την έλευση της Χιλιετούς Βασιλείας του Θεού: Επαναστάτες χιλιαστές και μυστικιστές αναρχικοί του Μεσαίωνα, Νησίδες, Αθήνα, 1999

Colish Marcia L., Medieval Foundations of the Western Intellectual Tradition 400-1400, Yale University Press, New Haven and London, 1998

Crawford Katherine, European Sexualities 1400-1800, Cambridge University Press, New York, 2007

Crick Julia, Cubitt Catherine, Fourance Paul, Hamerow Helen, Hammilton Sarah, Innes Matthew, Sennis Antonio, Shanzer Danuta [Editors], Early Medieval Europe, Blackwell Publishers, volume 14, 2006

Dailey Timothy J., The Bible, The Church and Homosexuality, The Family Research Council, printed by The United States of America, 2004

Deschner Karlheinz, Σεξουαλικότητα και Χριστιανισμός, Μαύρη Λίστα, Αθήνα, 1993

Durrant Jonathan B., Witchcraft, Gender and Society in early modern Germany, Brill, Leiden-Boston, 2007

Ehrenreich Barbara and English Deirdre, Witches, midwives and nurses: A history of women healers, The feminist press, The city university of New York, 1993

Ellis Heather and Meyer Jessica [Editors], Masculinity and the Others: Historical perspectives, Cambridge Scholars Publishing, United Kingdom, 2009

E. P. Evans, The Criminal Prosecution and Capital Punishment of Animals, London: W. Heinemann, 1906

Federici Silvia, Ο Κάλιμπαν και η Μάγισσα, γυναίκες, σώμα και πρωταρχική συσσώρευση, Εκδόσεις των Ξένων, Θεσσαλονίκη, 2011

Foucault Michel, Η Ιστορία της Σεξουαλικότητας, τόμοι Ι, ΙΙ, ΙΙΙ, Πλέθρον, Αθήνα, 2011

Gies Frances and Gies Joseph, Life in a medieval village, Harper- Collins e-publishers, London, 2010

Gies Frances and Gies Joseph, Life in a medieval city, Harper- Collins e-publishers, London, 2010

Hadley Dawn [Editor], Masculinity in medieval Europe: Women and men in history, Routledge, New York, 1999

Hafton Olwen, Ιστορία των Γυναικών 1500-1800, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα, 2003

Harrigton Joel F., Reordering Marriage and Society in Reformation Germany, Cambridge University Press, United Kingdom, 2006

Harper April and Proctor Caroline [Editors], Medieval Sexuality: A casebook, Routledge, New York, 2008

Holmes George, The Oxford Illustrated History of Medieval Europe, Oxford University Press, New York, 1988

Karras Ruth Mazo, Unmarriages: Women, men and sexual unions in the Middle Ages, University of Pennsylvania Press, Pennsylvania Philadelphia, 2012

Karras Ruth Mazo, Sexuality in medieval Europe: Doing Unto Others, Routledge, New York, 2005

Karras Ruth Mazo, Common Women: Prostitution and sexuality in medieval England, Oxford University Press, New York, 1998

Kramer Heinrich and Sprenger Jacob, Malleus Malleficarum, Online Republication of the 1928 Edition.

Kochuthara Shaji George, The Concept of Sexual Pleasure in the Catholic and Moral Tradition, Gregorian University Press, Italy 2006

Light Laura, Women and the book in the Middle Ages and the Renaissance, Les Eluminures LTD, New York, 2015

Linkinen Tom, Same- sex Sexuality in later medieval english culture, Amsterdam University Press, Amsterdam, 2015

McGough Laura J., Gender, sexuality and syphilis in early modern Venice: The disease that came to stay, Palgrave, United Kingdom, 2010

Mills Robert, Suspended Animation, Pain, Pleasure and Punishment in medieval culture, Reaktion Books, London, 2005

Murray Jacqueline and Eisenbihler Konrad [Editors], Desire and Discipline: Sex and sexuality in the premodern west, University of Toronto Press, London, 1991

Nicholas David, The later medieval city 1300-1500, Routledge, New York, 1997

Nicholas David, Η εξέλιξη του Μεσαιωνικού κόσμου: Κοινωνία, διακυβέρνηση και σκέψη στην Ευρώπη 312-1500, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας, Αθήνα, 1999

Phillips Kim M. and Reay Barry, Sex before Sexuality: A premodern history, Polity Press, United Kingdom, 2011

Phillips Kim M.,The medieval maiden: young womanhood in late medieval England, university of York, United Kingdom, 1997

Richards Jeffrey, Sex, Dissidence and Damnation, minority groups in the Middle Ages, Routledge, London, 1994

Rocke Michael, Forbidden Friendships, homosexuality and male culture in Renaissance Florence, Oxford University Press, New York, 1998

Roper Lyndal, Oedipus and the Devil: Witchcraft, sexuality and religion in early modern Europe, Routledge, London, 1994

Rossiaud Jacques, Medieval Prostitution (family, sexuality and social relations in past times), Blackwell Publishing, New York, 1988

Ruggiero G.,The Boundaries of Eros. Sex Crime and Sexuality in Renaissance Venice, Οξφόρδη, OUP, 1985.

Ruggiero G., Binding Passions: Tales of Magic, Marriage and Power at the End of the Renaissance, Οξφόρδη, OUP, 1993.

Russell Jeffrey Burton, Witchcraft in the Middle Ages, Cornell University Press, London, 1968

Ryan Christopher and Jetha Cacilda, Sex at Dawn, the prehistoric origins of modern sexuality, Harper, New York, 2010

Schaus Margaret [Editor], Women and Gender in medieval Europe: An Encyclopedia, Routledge, New York, 2006

Scruton Roger, Sexual Desire: A philosophical investigation, A&C Black, United Kingdom, 2006

Shahar Shulamith, The Fourth Estate: A history of women in the Middle Ages, Routledge, London, 2003

Smith Lesley and Ward Benedicta, Essays pressented to Margaret Gibson, Intellectual Life in the Middle Ages, The Hambledon Press, London and Rio Grande, 1992

S. P. Scott, The Civil Law: The Enactments of Justinian Code book IX, The Lawbook Exchange Ltd, New Jersey USA, 2001.

St. Anselm's Book of Meditation and prayers, Burns and Oates, London, 1872

St. Augustine, The Confessions of Saint Augustine, translated by Edward B. Pusey, Grand Rapids MI, Christian Classics Ethereal Library, USA, 1996

Van de Pol Lotte, The burgher and the whore: Prostitution in early modern Amsterdam, Oxford University Press, New York, 2011

Walker Garthine, Crime, Gender and Social order in early modern England, Cambridge University Press, New York, 2003

Wiesner- Hanks Merry E., Christianity and sexuality in the early modern world, Routledge, London and New York, 2000

Διατριβές

Gagnon Francois, Le Corrector sive Medicus de Burchard de Worms (1000- 1025), presentation, traduction et commentaire, ethno- historique, Universite de Montreal, 2010

Hamilton Barbara, Vision and Revision: The female mystics as writers in late medieval northern Europe, New Brunswick New Jersey, 2009

Knudsen Christian D., Naughty nuns and promiscious monks: Monastic sexual misconduct in late medieval England, Department at the Center for Medieval Studies, University of Toronto, 2012,

McCann Christine A., Transgressing the boundaries of Holiness: Sexual deviance in the early medieval penitential handbooks of Ireland, England and France 500-1000, Seton Hall University e-repository/theses, 2010

Επιστημονικά Άρθρα

Ayer Joseph Cullen Jr, “Legitimacy and marriage”, Harvard Law Review, volume 16 No. 1 11/1902 pp. 22-42

Barstow Anne Llewellyn, On Studying Witchcraft as Women's History: A Historiography of the European Witch Persecutions, Journal of Feminist Studies in Religion, Vol. 4, No. 2, Fall, 1988, pp. 7-19

Bennett Judith, “Lesbian- like and the social history of lesbianism”, Journal of History of Sexuality, volume 9, University of Texas Press, 2000, pp 1-24

Carter Jessica, “The scapegoat: Impotence and witchcraft in the Middle Ages”, Waterloo Historical Review volume 8, 2016 pp. 7-13

Charlesworth Sara, “The sex discrimination act: Advancing gender equality and decent work?” , Australian National University Press, 2010 pp. 133-152

Crompton Louis, “The myth of lesbian impunity capital laws from 1270 to 1790”, English Department of a Digital Commons , University of Nebraska- Linkoln, Winter 1981, pp. 11-25

Edmund Lena and Korn Evelyn, “A theory of prostitution”, Journal of political economy volume 110, February 2002, pp. 181-214

Girgen Jen, “The historical and contemporary prosecution and punishment of animals”, Animal Law Review at Lewis & Clark Law School, Michigan State University, 2003, pp. 97-133

Grossi Renata, The meaning of love in the debate for legal recognition of same-sex marriage in Australia, International Journal of Law in Context, Volume 8, Issue, December 2012, pp. 487-505

Lindquist Sherry C, “Visualizing female sexuality in medieval cultures, different visions”, A Journal of New Perspectives on Medieval Arts, Issue 5, August 2014 pp. 1-24

McClain Molly, “Love, Friendship and Power: Queen Mary II's Letters to Frances Aspley”, Journal of British studies, volume 47, Cambridge University Press, 2008, pp. 505-527

Newheiser David, “Sexuality and Christian tradition: innovation and fidelity, ancient and modern”, Journal of Religious Ethics 43, March 2015, pp. 122-145

Pullan Brian, “Protestants and the poor in early modern Europe”,The journal of Interdisciplinary History volume 35 no.3, Winter 2005, pp. 441-456

Russell Bertrand, “Marriage and the population question”, International Journal of Ethics volume 26 no.4, July 1916, pp. 443-461

Stadler Nuri, “Religion and masculinity, the case of the Haredi Yeshiva, A paper presented at the Association for the Sociology of Religion meeting”, Montreal, August 206, pp 1-7 Διαθέσιμο στο: www.academia.edu.

Thornton Margaret and Luker Trish, “The sex discrimination act and its rocky rite of passage”, Australian National University Press, 2010, pp.25-46, Διαθέσιμο στο jstor.org

Van Der Lugt Maaike, “Sex, difference in medieval Theology and Canon law. A tribute to Joan Cadden”, Medieval Feminist Forum 43(1), 2010, pp.101-121

Wardle Lynn D, “The institution of marriage and other domestic relations”, Amsterdam Law Forum volume 3, 2011, pp. 160-175

Πηγές Εικόνων

- Thüring von Ringoltingen Die Histori oder geschicht von der edeln vnnd schoenen Melusina, Heinrich Steiner, Augsburg, 1538, Διαθέσιμο στο: <https://www.kiefer.de/auktion_artikel_details.aspx?KatNr=482&Auktion=79&lng=us#bild8> ,Τελευταία Πρόσβαση: 12/6/2018

- Διάγραμμα ροής, σχετικά με τη διαδικασία λήψης απόφασης για τη νόμιμη-αποδεκτή σεξουαλική συνεύρεση σύμφωνα με τα εγχειρίδια Σωφρονισμών τη περίοδο του Μεσαίωνα ‘,Brundage James A, Law, Sex and Christian society in medieval Europe, University of Chicago Press, Chicago, 1987. Διαθέσιμο στο: <http://www.thehistoryblog.com/archives/4696> , Τελευταία Πρόσβαση: 13/06/2018

- Codex Manesse, vol 71 Herr Kristan von Hamle medieval lovers pulled in the basket, Germany,1305-1340,
  Διαθέσιμο στο: <http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpg848/0138/image>, Τελευταία Πρόσβαση: 13/06/2018.

- Gustave Doré, Blasphemers, sodomites, and usurers in the seventh circle, 1890 engraving, Dante Alighieri's Inferno from the Original by Dante Alighieri and Illustrated with the Designs of Gustave Doré (New York: Cassell Publishing Company, 1890).
- Franz Hogenberg , Execution of Sodomitic Criminals in the City of Ghent, 1578, Spencer collection, The New York Public Library, Astor, Lenox and Tilden Foundation

- E. P. Evans The Criminal Prosecution and Capital Punishment of Animals, London: W. Heinemann, 1906, p.11

- Das Judenschwein» (Εβραϊκός χοίρος) χαρακτικό, 17ος αιώνας, Διαθέσιμο στο:
  < https://www.alamy.com >, Τελευταία Πρόσβαση:13/06/2018

- Dodd William, Male and female witches flying on broomsticks, χαρακτικό, 1720, Διαθέσιμο στο https://www.uu.nl/en/news/phd-research-project-applies-evolutionary-approach-to-history-of-witchcraft>, Τελευταία πρόσβαση: 13/06/2018